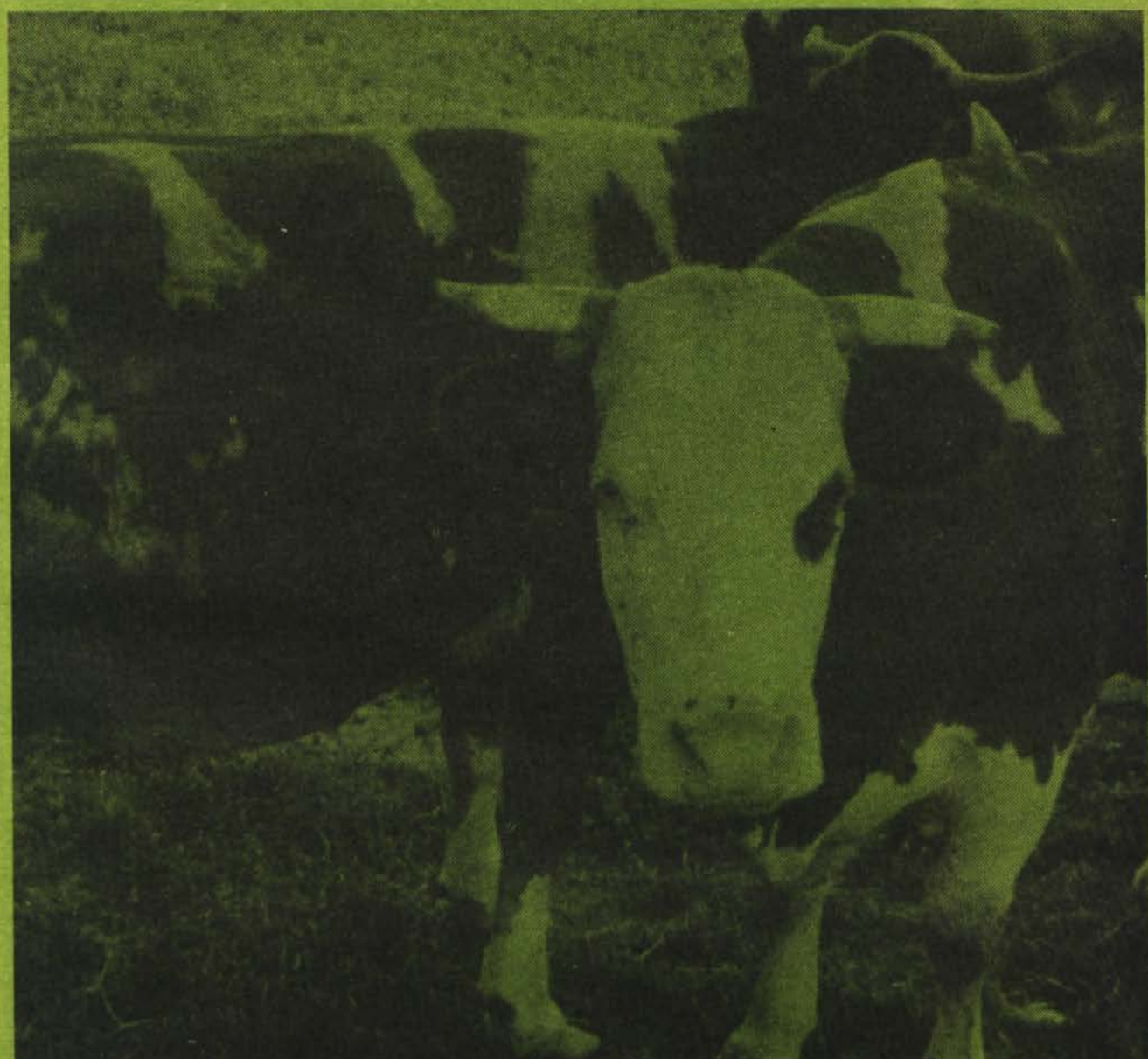

KATEDRA KATEDRA

...Sedanja dogajanja v družbi nas gotovo zelo prizadevajo. Ne obremenjujejo nas frakcijski boji v partiji oziroma vladajoči koaliciji, obremenjujejo nas posledice takšnih bojev. Ker pa je od njih odvisna v končni fazi tudi naša avtonomnost, bomo v tem smislu delovali tudi politično...

Iz vsebinske zasnove študentskega časopisa „Katedra“ za šolsko leto 1988/89

3 krat 3 krat 3

Eden izmed vtisov, ki jih dobimo v tej deželi, je, da hkrati z naraščanjem sociopolitičnih napetosti institucije sistema podaljšujejo trajanje sestankovanja in intenzivirajo vtis o njegovi ključnosti, o usodnosti, o poslednji možnosti. S prelaganjem kvalitativnih sprememb v prihodnost postaja vsaka naslednja razprava bolj „prelomna“ od prejšnje.

Znotraj omejenega scenarija se pod težo vse večje zgodovinske trenutka dogajajo vse dramatičnejša priključevanja. Sedanje priključevanje je priključevanje treh reform; iz načina, kako se te reforme priključujejo

(in iz dejstva, da se priključujejo) črpan svojo skepsu, ki pravi, da bo naslednje priključevanje vsebovalo že kako drugo pravilno število.

Če namreč kljub vsej skepsi ni mogoče zanikati za naše kraje začudujoče hladnokrvnega priznanja vsaj nekaterih zablod na področju ekonomskega sistema in relativno neobremenjene, dezideologizirane razprave o možnih rešitvah (primer take razprave je osnutek zakona o tujih vlaganjih), pa skrbi usoda drugih dveh reform. Brez slednjih pa tudi prva ni možna.

Nič pa ni možno brez sestopa par-

tije z oblasti. Zadnja priložnost preverjanja, ali je partija pri tem sestopu prispela že vsaj do baznega tabora, je bila seveda sedemnajsta seja.

Ena izmed očitno preveč preprostih različic sestopa partije z oblasti je, da se le-ta pač neha ukvarjati s stvarmi, ki se partije, ki ni na oblasti, ne tičejo. Na zadnji „sednici“ je bilo mogoče slišati kup razprav, katerih bistvo je ugotovitev, da Jugoslavije nič ne ogroža bolj, kot neotnost v partiji. Torej?

Če smo želeli z reformami → politična reforma predpostavlja partijsko in je že zaradi tega neverjetna.

Dvakrat neverjetna postane, ko se spomnimo kršenja osnovnih državljskih pravic, brez katerih ni politično svobodnih subjektov. Zaradi obojega je vprašljiva tudi ekonomska reforma, katere osnova je lahko le svoboda gospodarskih subjektov.

Dragan Veselinov pravi, da se samo ideologom lahko zdi nelogično, da bi imela vsaka oseba pravico po svoji presoji vlagati denar, stroje in delo v kakršnokoli institucionalno obliko, doma ali v tujini.

Tudi to je dovolj.

Aleš Razpet

Resolucija o človekovih pravicah (7. resolucija Mednarodne konference o človekovih pravicah, Krakow, 25.—28. avgusta 1988)

Konferenca meni, da je pravica do resnično neodvisne študentske organizacije nujna. Verjamemo, da ta pravica izhaja ne samo iz splošne pravice do organiziranja, ampak tudi iz potrebe, da se mlada generacija pripravi za življenje v demokratični družbi.

Konferenca zahteva neodvisno visoko šolstvo, kar bi omogočalo zaupanja vredno svobodno šolo. Neodvisno šolstvo je ena temeljnih pravic, ki naj bi jih družba zagotavljala.

(po *Uncensored Poland News Bulletin*)

Rastline ne morejo drugače, kot da cvetijo. Nekaterim cvetjem prinaša smrt. Pa kaj? Življenjski sokovi se gibljejo naprej. Guyau (filozof-anarhist iz prejšnjega stoletja)

Vicko Krstulović, pred kratkim preminuli revolucionar, Val, Reka, 17. 10. 1988

Največjo napako smo naredili takrat, ko smo iz Zveze komunistov naredili masovno organizacijo. Takrat je prišlo v partijo marsikaj — golazen, marsikdo se je okoristil.

Kvaliteta je bila vedno v majhnih dozah. Tolikšno članstvo, kot ga imamo danes, je preveliko, to nas je povsem razvednilo in pasiviziralo.

Nemiren sem. To, kar me obkroža, naša dejanskost me močno boli in draži, toda ne morem vsaj za malo časa „ujeti krmila“, da ne bi česa spreminjal, da ne bi česa konkretnega napravil.

Bili so, ki so iz mene hoteli narediti problematičnega partijca, na ta ali na oni način. Toda Vicko ni bil nikoli problem partije. Vedno, od mladega, sem bil in ostal njen vojak. Ne potrebujem funkcij, titul in spomenikov. Nisem jih potreboval in jih ne potrebujem. Nikoli nisem gledal nikomur skozi prste, tudi sebe ne. Nisem človek brez napak, zato se nikdar nisem jezil, ko je kdo govoril o mojih slabostih in napakah... Nisem dovolil, da bi ljudem na glavi trli orehe!

BOGO ČERIN

Usoden padec z lestve

(Naslov iz kronike v ptekovem (21. 10.) Delu)

DEJAN PUŠENJAK

„... še nikoli niso tako
scali po nas, mi pa jim, na-
mesto da bi jim stolkli kur-
ce, nastavljammo odprta
usta... (del debate ob piz-
zi v študentskem bifeju po
sestanku P UK Maribor v
sredo, 19. 10).

Zdaj, ko so tudi študenti podprli slovensko politično vodstvo, ni več treba iskati razlogov ne za to *Izjavo* in ne za tri mesece staro idejo o *odcepitvi študentske organizacije* od republiške mladine. Oba se, čeprav verjame, da naključno, kar pa je samo še ena premalo premišljena poteza bodočih intelektualcev, dopolnjujeta v sliki brezkonceptualnega politikantskega igračkarnja, ki ga ta sistem potrebuje, da mu daje videz življenja. Študenti, ki so jim ljubke, toda nikogar obvezujoče zahteve (ena od mnogih izjav je bila objavljena v prejšnji *Katedri*), odprle apetite po participiranju pri „*tazaresnem*“ odločanju, so padli na plehko finto, odigrali vlogo dvornega norca in pristali daleč izven družbeno relevantnega kroga.

Vsaj za eno izmed podpisnic, to je mariborsko UK, lahko z gotovostjo trdim, da je taisto „*slovensko politično vodstvo*“ v vseh preteklih letih skupaj ni napravilo toliko gorja kot lani. Analizo, odkod torej ta brezumna podporna *Izjava*, opravi objava „*Strategije boja za prevzem oblasti*“, kot Mojmir Ocvirk, član P RK ZSMS, imenuje najbolj smel in daleč najperspektivnejši projekt neke jugoslovanske družbeno in politično uveljavljene institucije po letu 1948. To, da bi naj slovenska mladina v tej „*enopartijski anarhiji ostala še edina trezna organizacija*“, ki se ne bi zavzemala le za *dokončno emancipacijo*, da vodi pot *demokratizacije družbe skozi partijo*“ (Dragica Korade v prejšnjem Teleksu), se ob hkratni ugotovitvi, ki spada k „*Strategiji boja*...“, namreč, da sta „*državna*“ in „*partijska*“ le različni imei za edino oblast, razgali tudi vzroke za *bedo sistema*, ki se ne kaže le v surovem pomanjkanju materialnih dobrin, ampak predvsem v zatajevanju duha in svobodne intelektualne produkcije, ki edina lahko da legitimnost kateremukoli sistemu. Ne samo, da ta ni bil sposoben ustvariti takšne študentske populacije, ampak je tiste dejanske *družbene elite*, ki je orientirana v prihodnost, ampak je nujne procese sprememb zadrževal s tako nizko sposobnostjo intelektualne analize pri študentih, ki je sicer dovolj za opravljanje izpitov, toda daleč premalo za graditev kritične zavesti o okolju, kaj šele za vzpostavitev distance do lastnega početja.

Študentom še nikoli ni šlo slabše, represija nad njimi še nikoli ni bila tako drastična in temeljita, kajti oblast se je v dvajsetih letih naučila, kako se da vladati brez solzovca in vodnih topov. Ugonobiti je treba duha. In vsaj ta projekt ji je izjemno dobro uspel. Intelektualno paralizirani študenti ji pojejo slavo, čeprav nimajo kaj jesti, ne kje stanovati, čeprav Univerza ne pomeni nič več ne glede principov odločanja, družbenega položaja, sistema vrednot ali glede njene notranje urejenosti in čeprav bi v knjigah, ki so vsaj deklarativno še vedno domena študentov lahko prebrali, da je vsaka religija najprej totalitarna zato, ker se verniki s prošnjami za rešitev ponižno obračajo k svojemu

zaslužnivalcu. Zdelo se je, da ta oblast — „*slovensko politično vodstvo*“ — ne more po tem, ko jih je materialno izstradala in intelektualno kastrirala, študentom napraviti nič več. Toda me je nekega globalno-represivnega projekta ne moremo nikoli dovolj globoko misliti. Oblast zdaj žanje slepe malikovalce, rezultate vzgojnih procesov. Jože Smole, danes izpostavljeni demokrat, ki je kot predsednik mestne partije pred komaj tremi leti grozil študentom s policijskimi konji in pendreki, danes seštevja svoje intervencije. Kako brezupno naivni so videti Samo Resnik, Igor Mekina, Peter Tomaž Dobrila, prva študenta Univerze v Ljubljani, drugi v Mariboru, ki jih samo zato, ker so v študentskem časopisu, torej „*javno*“ mislili s svojo glavo, vlačijo po sodiščih ali vsaj grozi z zaporom ista oblast, ki jo „*trdno podpirajo*“. Samoponiževanje takšne vrste prej kaže na brezperspektivnost „*slovenskega političnega vodstva*“ ki si je s tem, da je uničilo (ali ni znalo ubraniti, kar je isto) slovensko Univerzo in s tem intelektualno zaledje, ki edino lahko zasluži zbegani oblasti kot trezen in nekompromisarski vodič, za pravilno prihodnost. Vzajemno podpiranje znotraj na propad obsojenega sistema je glede na možnosti *nično* in *povedno* le glede na dejstva, ki pa zaradi vseobsegajoče „*enopartijske anarhije*“ ne učinkujejo več niti strašljivo.

Ob ideji o samostojni študentski organizaciji se ni skrivalo, da ta hoče participirati pri oblasti. Le da do te *Izjave* ni bilo čisto jasno, pri kateri oblasti. Zdaj je skrajni čas, da se študenti ločijo od republiške mladine. Ali pa tudi ne. Ker ne verjamem, da bi zmogli in ker verjamem, da jim je tudi to *Izjava* napisal isti, ki mu, ko jih počije, nastavijo usta in se mu javno zahvalijo. Takšno kot so, ne bodo ovirali razvoja. Pomagali pa žal tudi ne.

NAROČAM KATEDRO

Ime in priimek

.....

Naslov

Poklic

KATEDRA, Tyrševa 23, 62000 Maribor

Evropska politika

Zveza socialistične mladine Slovenije

Čas našega delovanja v ZSMS (ZSMJ) je čas vse jasnejše samostojnosti mladinske organizacije. Mladinska organizacija se iz sopotnika politike spreminja v politično organizacijo, ki politiko ustvarja. Uresničevanje interesov mladih ljudi in pobud civilne družbe, zavzemanje za človekove pravice, svobodo, pluralizem in demokracijo v pravni državi, so vsebine te samostojnosti.

ZSMS črpa svojo legitimnost v mladinski in širši demokratični javnosti, ki podpira njen boj za moderno, odgovorno in na svobodnih neposrednih volitvah zamenljivo oblast.

V žalostnem stanju, v katerem se je znašla Jugoslavija, se ZSMS zavzema za *koalicijo reformnih sil*, ki jim je politični razum preprečil utopitev v valovih nacionalne socialistične histerije.

Uresničevanje težnj narodov in državljani Jugoslavije po svobodi in blagostanju je skupni imenovalec nastopa reformnih sil.

Evropa je kulturno, zgodovinsko, gospodarsko in politično okolje Jugoslavije. Evropska dimenzija jugoslovanske politike, ki jo vodi ZSMS, je zato bistvena za uspeh projekta jugoslovanskih reformnih sil.

Jugoslavija je gospodarsko, duhovno in politično vse preveč zaprta. Njeni državljani ostajajo brez kruha, misli in svobode. Zato upravičeno zahtevamo prelom z dosedanjim politično prakso, ki nas veže s sponami preteklosti in preživeli ideološkimi obrazci. Po dolgih letih izolacije zahtevamo vrnitev v Evropo, tisto Evropo, ki nam lahko zagotovi napredek.

Zavzemamo se za odprto, moderno, tržno gospodarstvo — čemu torej strah pred gospodarskimi integracijskimi procesi?

Prizadevamo si za demokracijo, humanizem in človekove pravice — priključimo se institucijam Evrope, ki to zagotavljajo!

Mladinska organizacija zahteva takojšen pričetek postopka za vstop Jugoslavije v Svet Evrope, ki združuje enainvajset evropskih demokratičnih držav, tako bloksovskih kot tudi nevrščenih in nevtrinskih.

S ciljem preseči avtarkični ekonomski (ne)razvoj predlagamo vključitev Jugoslavije v Evropsko združenje za svobodno trgovino — EFTA. Ta združuje nam podobne evropske države.

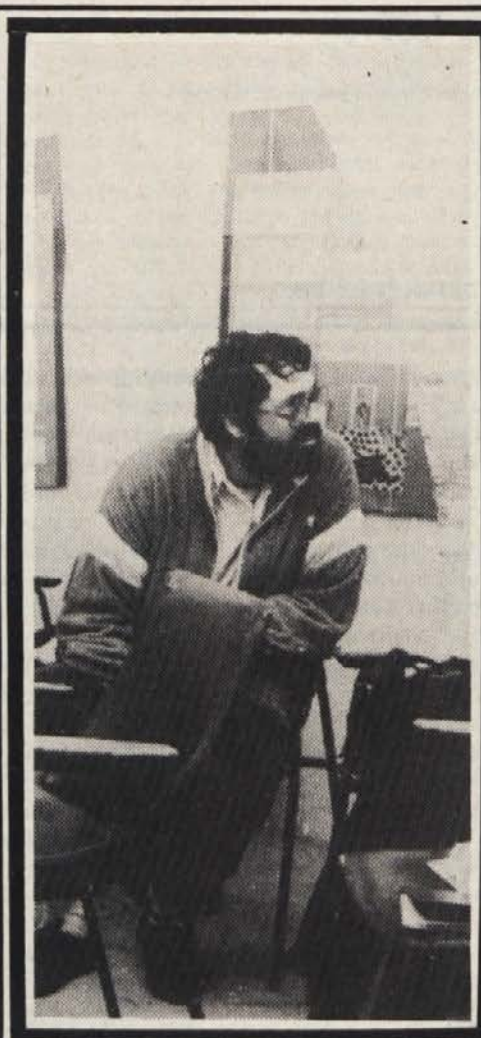
Preko tega poteka pot uspešne in demokratične Jugoslavije v združeno Evropo.

ZSMS noče prevzeti odgovornosti za to, da Jugoslavija ostane osamljen otok duhovne in materialne bede in stalnih mednarodnih sporov in spopadov v povezujoči se Evropi.

Uresničevanje evropske politike mladinske organizacije bo na temelju argumentov potekalo v pristojnih institucijah političnega sistema, predvsem v Skupščini SFRJ. Ta naša prizadevanja bodo olajšana z večjim zavedanjem strokovne in politične javnosti o nujnosti integracije v Evropo. Zavzemamo se za zunanjo politiko, ki ji bo evropska komponenta prvenstvenega pomena.

Meje moramo odpreti takoj! Ne bojimo se prepaha, kajti duši nas trohnoba. *Evropa lahko živi brez nas, mi pa brez nje ne moremo.*

Samoohranitvene koalicije

Gon po samoohranitvi je nenadkriljiv. Prav ta je bil dinam, ki je na mah ustvaril učinkovito koalicijo nesrbskih republiških in kosovske birokracije, da se je lahko uprla agresivnemu Miloševiću „pohodu na Rim“. Njegova ost je sedaj skrhana, čeprav ne docela uničena. Svojo vratolomno telovadbo k oblasti nad Jugoslavijo bo morebiti prenesel na kakšno drugo orodje. Vse namreč kaže, da je visoki plamen populizma, ki so ga leto dolgo in še zlasti zadnje poletje nadvse prizadevno in uspešno podpihovali, naglo izgubil svojo moč. A ne le zaradi nesrbske koalicije, marveč so ga oslabili tudi podpihovalci sami.

Svojo poprej lasersko usmerjano energijo so v histeriji zadnjih septembrskih in prvih oktobrskih dni (Novi Sad, Titograd, Priština, Beo-

grad) začeli razprševati na vse strani. Streljali so na vse in vsakogar in medtem, ko so, denimo, Miloševiću jurišniki rušili ustavno oblast v Novem Sadu (ne glede na to, kakršna je ta že bila) in so to skušali storiti še v Titogradu, so hkrati potegnili na dan domnevni škandal v zvezi z Univerziado, da bi spodnesli Vrhovca, popljujevali so Slovenijo oziroma njen politični vrh, z „afero“ Prohor Pčinjski so razkurili Makedonce, se obregli na BiH itd. Muzein od gneva gnan, spodkopljete temelje si sam ...

Koalicija, v katero so se trdno zabarikadirali tudi zvezniki s Šuvarjem na čelu, je bila torej učinkovita. Kaže, da v splošno neučinkovitosti balkanskega socialističnega podnebja pride do rezultata predvsem takrat, ko se je treba ohranjati na oblasti. Zato je pričakovati, da se bo ta zveza že kar kmalu zrahljala; vrste se bodo znova preuredile — pač glede na samoohranitvene interese. Kolo, v katerega so se tako ljubko prijeli Slovenci pa Črnogorci, Makedonci in Hrvati, Bosanci pa Kosovci in ki ga je tako uspešno vodil Stipica, bo menjal sestavo in morda tudi voditelja. Znova se bo grupiralo bolj po jugozahodni pripadnosti oziroma po merilu nerazvitosti, in bo izraz gona po samoohranitvi pred zmagajem, imenovanim tržna ekonomija. Če so birokracije začutile, da jih utegne Milošević odnesti takorekoč na mah, tudi prav dobro vedo (zlasti tiste iz nerazvitih okolij), da jim natančno to grozi tudi, če stopi na prizišče trg. Čistke namreč ne bi delal samo Milošević oziroma partija, ampak je čistka sama po sebi tudi trg. Iz igre ne izloča po merilu klanovsko-ideoloških potreb, marveč tiste, ki se napore tržne igre niso zmožni igrati. Sem pa ne sodijo le podjetja, ampak tudi tisti, ki so eksistenčno povezani z netržnim, realsocialističnim tipom gospodarstva oziroma sistema. Najbrž se bo ta nova koalicija izoblikovala že v zadnji fazi ustavnih sprememb, zagotovo pa, ko se bodo sprejemali reformni zakoni — oziroma ko jih bo treba izpeljati.

Tedaj bomo morda pričeli novemu čudežu: proti temu kolu se bosta vpregli v isti voz Hrvatska in Slovenija in nič čudnega ne bi bilo, če tudi Srbija — pa če z Miloševićem ali brez njega.

Braco Zavrnik

Ta hiša je moja, pa vendar moja ni

Samo Resnik

V filmu *Easy Rider* pravi eden od fantov kolegu: „Veš, to je bila včasih preklemano prima dežela. Ne morem razumeti, kaj se je z njo zgodilo.“ Prepričan sem, da bi Jugoslavija lahko bila zelo dobra dežela, ne vidim pa ne razloga, da bi se pretvarjal, da je. In tako mislim, da bo za vse nas dobro, če bo „neodvisna Slovenija“ to jesen postala legalna tema razmisleka, pogovorov in pisanja. Verjamem, da je nujen del svobode pravica, da razmišljaš o svojih opcijah, dobrih in slabih, in verjamem, da je svoboda dobra stvar. Peter Laurie ima v knjigi „*Beneath the City Streets*“ zlata vreden argument za diskusijo o atomskih orožjih: *Vedno, kadar izobražen in dobro misleč človek reče, da je atomska vojna pregrozna, da bi mogel misliti nanjo, se vojska nasmehne.* Naša groza je njihov bančni račun. Oni povedo, koliko potrebujejo, in mi plačamo. Ker nismo sposobni govoriti o atomski vojni, možnostih zanjo in možnostih, da jo preživimo, tudi ne moremo reči — „*Fantje, nevarnost je tolikšna in tolikšna in mi vam bomo plačali toliko in toliko, da nas varujete pred njo, ne pa toliko.*“ Neodvisna Slovenija ima določene prednosti in slabosti in Slovenija kot del Jugoslavije ima druge. Ni racionalnega razloga, da o njih ne bi hladno in odmaknjeno govorili. Mistificiranje in tabuiziranje življenjske teme ni še nikoli nikomur koristilo.

(Trivialen model: včasih se mi zdi, da lep del študentk, ki rodijo, ni točno vedelo, za kaj gre. Morda so jih domači na ta način zelo hoteli zaščititi.)

Pa poglejmo razloge proti neodvisnosti. Vidim enega, ki je zelo resen: morda bi se uspeli zabubiti za svoje plotove. Morda je Slovenija premajhen prostor, da bi lahko deloval, premajhen, da bi se v njem lahko stisnilo dovolj alternativ za živo notranjo konkurenco. Imam tri pripombe: ena je, da lahko prav tako mirno rečemo, da je tudi SFRJ premajhen sistem, da bi se lahko ločila od sveta. Druga je, da v Sokratovih Atenah, nekem zelo živem zgodovinskem prostoru, ni bilo svobodnih ljudi niti za en Koper. Tretja je pa vprašanje: *je Slovenija sedaj zares del SFRJ kaj bolj, kot je del, recimo, Srednje Evrope?*

Če odštejem osnovnošolske emocionalnosti, pa dejstva, da je SRS pod vojaško kontrolo JNA in precejšnjo administrativno kontrolo Beograda (to se pravi, da tam določijo, katere slovenske knjige iz zamejstva smejo čez mejo) — oh da, pa še dejstvo, da vsake kvatre enkrat pride kak Slovenec na ta, oni politični ali državni vrh federacije (pogosto takšen, da mu ni videti, da je od tod) — kaj še ostane? Gotovo, da marsikaj. Pa vendar so tu ljudje, ki niso čisto prepričani, da je to tudi naša hiša. Mogoče bo res, da ne mi ne Srbi ne Hrvati ne Makedonci ne ... ne moremo tega reči in da bi to lahko

rekel le sloj pri koritu, tisti, ki je pred 30. leti, ko so bile meje morda bolj ostro potegnjene, dobil ime *novi razred* (ker je knjiga s tem naslovom menda še vedno prepovedana, pa tudi sicer jo je težko dobiti, priznam pa še skepto do marksističnih teorij, tudi disidentskih, ne vem, koliko je bila tista Djilasova analiza vredna).

Ne bom se torej spuščal v to, čigava Jugoslavija je, drznil pa si bom reči nekaj argumentov za to, čigava ni. Najbolj očitno in vsepovsod prisotno je vprašanje jezika. *Mojo* Jugoslavijo si lahko predstavljam le po švicarskem vzoru, kjer bi vsi razumeli in govorili vsaj tri osnovne jezike. Kot državo, kjer se bo slovenskih knjig in časopisov prodalo izven Slovenije še enkrat toliko kot v njej. Kjer slovenski predstavniki v Beogradu ne bodo govorili v slabi srbohrvaščini (naj priznam, da sem mesec tega na neki seji na ZSMJ govoril slabo srbohrvaščino, upajoč, da me bodo tako vsaj malo razumeli; vsebina je bila slovenska). Kjer de facto uradni jezik vojske ne bo srbohrvaščina oz. srbščina. Itd.

Moja Jugoslavija kjer ne bom poslušal zgodbic o kramarskem, sleparskem Slovincu in čakal na rumeno zvezdo.

Moja Jugoslavija: kjer bodo tvoje mnenje poslušali in cenili, tudi če si manjši narod. Itd.

In seveda demokratična, pravna država (ki bi upoštevala *habeas corpus*), z vojsko, policijo, davkarjo in državno upravo pod kontrolo javnosti.

Pa še nekaj razlogov za neodvisnost: argumenti „*plaval ali potonili bomo skupaj*“ se mi zdijo neumni in nedostojni. To je Hitlerjevo povelje pred Stalingradom: do zadnjega moža, do zadnjega naboja. Če bi ladja res šla dol se na neki točki preprosto spodob, da rečeš: „Reši se, kdor se more!“

Bojim se, da bo Slovenijo premalo kompetitivno jugoslovansko okolje polenilo in pobebilo, in bojim se, da ji bodo centralni ukazi počasi strli duha. Če bi nas vrgli v Evropo, bi morda sprva trpeli, vendar bi se morali potruditi.

In na drugi strani: če Slovenija res podpira Jugoslavijo: naj se bratske republike postavijo na lastne noge. Bolje bo zanje. Takšna *welfare state* federacija dolgoročno tudi skopla duha in morda celo plodi sovraštvo. Slovenski odhod bi tedaj morda celo izsilil reforme, če so reforme v Jugoslaviji sploh možne.

Tukaj se seveda postavi vprašanje, ali je slovenski odhod iz SFRJ mogoč (de facto, ne de iure), že zato, ker smo vojaško pod kontrolo JNA. Pojma nimam. Ampak, veste kaj: upanje, da bomo postavili YU v doglednem času na noge, v koaliciji z YU demokratično javnostjo ali starimi strukturami, ki se bojijo Miloševića ali razjarjenih delavcev — ne vem, če ni to še bolj neverjetno.*

* Ostane še zasebna odcepitev, fizična, če je mogoče, ali umik v svoje svetove, če fizično ne gre. Priznam, da se mi TA pot zdi pogubna.

Jugoslovanski demokratični javnosti

V času, ko frakcijski boji v vladajoči koaliciji in cinčno manipuliranje z upravljeno nezadovoljnimi in obubožanimi množicami ogrožajo temelje demokracije in socializma v Jugoslaviji, študentje obeh univerz v SR Sloveniji pozivamo demokratično javnost SFRJ;

— da se odločno upre šovinističnemu ščuvanju in demagoškimi provokacijam, ki jo skušajo spremeniti v orodje frakcijskih obračunov v zgodovinsko odpisani vladajoči koaliciji,

— da se odločno upre rušenju ustavnega reda, v katerega se vključujejo celo najvišji predstavniki države, kakor predsednik predsedstva Raif Dizdarevič: da zavaruje suverenost republik in pravice pokrajin, svobodo in enakopravnost narodov in narodnosti: da se upre teptanju človekovih pravic in nenadzorovani samovolji posameznih državnih organov — civilnih in vojskih varnostnih služb ter posameznih policijskih organov,

— da se v okviru ustave in pravne države organizira na podlagi programov, ki bodo deželo popeljali iz krize, in z nenasilno državljansko pobudo doseže od predstavniških organov, da o teh programih razpravljajo, sklepajo in na državne funkcije postavijo ljudi, ki bodo take programe sposobni izvajati,

— da s krepitvijo predstavniške demokracije pomaga ZKJ pri uresničevanju njenega programa — sestopa z oblasti: in da se upre uporabi oblastnega monopola ZK za protidemokratične in protisocialistične namene.

Po našem mnenju je to mogoče doseči:

— z uvedbo klasične predstavniške demokracije na podlagi neposrednih volitev,

— z ustanovitvijo neodvisnih sindikatov,

— z uresničenjem zahteve demokratične javnosti, zlasti v SR Sloveniji, da se o ustavnih spremembah v celoti odloča na republiškem referendumu,

— s tem, da se sredstva javnega obveščanja vrnejo v službo javnosti; to je mogoče le, če se v redakcije povrnejo trezni in demokratični delavci, ki so jih v preteklosti jugostalinisti nasilno odstranili.

Organizacije ZSMJ, državljane SFRJ in državljanska združenja vabimo, da se za uresničevanje teh zahtev pridružijo Odboru za varstvo človekovih pravic (Ljubljana, Kersnikova 4, Beograd, Kosovska 9).

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana
Gorazd Drevenšek

Predsedstvo UK ZSMS Maribor
Sašo Dravinec

Sporočilo slovenskih študentov državljanom republike Slovenije

TRDNO PODPIRAMO SLOVENSKO POLITIČNO VODSTVO, vendar samo pod pogojem, da pri reševanju ustavne krize SR Sloveniji zagotovi suverenost, gospodarsko in politično neodvisnost, kulturni razcvet ter lasten izobraževalni, raziskovalni in razvojni program slovenske družbe. Slovensko vodstvo ne sme pristati na nobene kompromise, ki bi ogrozili interese slovenske državnosti, na nobenega od amandmajev, ki sta jih slovenska javnost in skupščina zavrnila, tudi na njihove modifikacije ne.

Da je prišlo tako daleč, je kriva predvsem slovenska politika, ki je kljub nasprotovanju javnosti v SR Sloveniji sprejela osnutek s temi nesprejemljivimi amandmaji. Če na zveznih pogajanjih slovenski delegati ne bodo uspeli, morajo vstati in oditi. V primeru, da se bodo pritiski nadaljevali, naj SR Slovenija odpokliče vse svoje predstavnike iz federacije. Če je res, da Jugoslavija ne more obstajati drugačna, kot nam jo hočejo vsiliti, bo morala obstajati brez Slovenije. Ustava nam daje pravico do odcepitve, če v tej državi ne bomo mogli uveljavljati svojih pravic.

Če pa slovensko politično vodstvo vidi perspektivo v Jugoslaviji, naj se opre na kljub represiji obstoječo demokratično javnost v SFRJ in preneha z izolacionizmom.

Od našega političnega vodstva zahtevamo, naj končno preseka slovensko „umiranje na obroke“, ki smo ga doživljali kot travmatično borbo za svoj jezik, svojo kulturo, za naše šole in kot obrambo pred „jugoslovansko“ politiko, ki je veliko jemala in zelo malo dajala.

Zahtevamo, da slovenska politika prizna javnost za partnerja. Minimalni pogoji za naše zaupanje so:

- referendum o celotnem predlogu ustavnih amandmajev, ne le o nesprejemljivih,
- zaveza, da se bo nova slovenska ustava sprejemala na referendumu, kjer bodo volilci lahko izbirali med vsemi predloženimi koncepti,
- razširitev Odbora za zaščito ustavne ureditve z vsaj tremi predstavniki kritične javnosti,
- odpravo RTV monopola. Zahtevamo vsaj eno uro programa tedensko na 1. TV mreži. Ureja naj ga delovna skupina z Radia Študent,
- do konca leta mora vsaj en politični tednik v SR Sloveniji dobiti tudi srbohrvaško izdajo,
- takojšnja uvedba neposrednih volitev v skupščino in predsedstvo SRS,
- izvajanje programa Osvobodilne fronte.

Predsedstvo UK ZSMS Ljubljana
Gorazd Drevenšek

Predsedstvo UK ZSMS Maribor
Sašo Dravince

Analizo 17. seje CK ZKJ moramo iz njegovega sejnega prostora prenesti na nacionalno razgreti teren našega Balkana, le tako bomo lahko razumeli ta zlet politikov, delavcev in generalov.

Nacionalno vprašanje je na področju Balkana vedno zavzemalo privilegirano mesto. Nesposobnost za njegovo reševanje je postala usodna za dunajskega cesarja na severu in istambulskega sultana na jugu, pa tudi za njunega srbskega dediča v Beogradu. NOB je ustvarila videz, da je z AVNOJ-em enkrat za vselej rešila vprašanje narodov. Vse zasluge tega dejanja, ki se je zgodilo med 2. svetovno vojno, si je pripisala tedanja KPJ.

Po vojni se je ta politična stranka znebila vseh medrevolucijskih sopotnikov. V Sloveniji je od OF ostala le KPS. Generalni adut — če izvzamem policijsko in vojaško moč partije proti drugim strankam je bil njen vsejugoslovanski značaj. Na kratko: sebe je postavljala za edino silo, ki lahko v Jugoslaviji prepreči mednacionalne konflikte. Tako jo je sprejel svet in končno tudi večina na tem prostoru živčih narodov.

In danes? Jugoslovanski politični sistem — sistem ene partije, ki sebe imenuje zveza, se je zlomil. Vse v svojem prostoru živčih je potegnil na rob eksistence, in sedaj, na koncu poti grozi z državljansko vojno, ki nosi značilnosti spopada med fevdalci v temnem srednjem veku.

Partija je ob tem, da je na svojem zmogovitem pohodu uničila vse demokratične stranke, uničila tudi vse pridobitve meščanske revolucije. Znotraj sistema, ki ga je sama vzpostavila, je prenehala čutiti potrebo po preverjanju svoje legitimnosti na demokratičnih volitvah. Tako je postala samodržec, odvisen le od svojih lastnih kapric.

To je privedlo do družbenega sistema, za katerega se je zdelo, da je že davno presežen — do restavracije fevdalizma. Našo družbeno stvarnost tvori zveza šestih enakopravnih fevdov, s šestimi povsem enakopravno brezpravnimi narodi, s slabo plačano najemniško vojsko in častitljivim redom fevdalcev. Razlika od minulega fevdalnega obdobja je v tem, da naziv fevdalca ni več deden, rekrutacija in napredovanje spominjata na staro cerkveno hierarhijo.

Oglejmo si sedanje mednacionalne konflikte v tej luči! Gre predvsem za spopade med posameznimi fevdalci, med njihovimi interesi. Narodi, ki v teh spopadih sodelujejo so zgolj naključni statisti, pridobljeni z različnimi gesli. Konflikti med narodi, torej med fevdalci, so nujen proizvod sistema, ki je eliminiral vsakršno možnost demokratičnega odločanja o skupnih zadevah. Razlike med posameznimi fevdalci so precejšnje, eni so bolj razsvetljeni, drugi manj, eni so za koncesije ljudstvu, drugi ne. Oboje pa

SEJA ZVEZE?

druži to, da spadajo v obdobje dinosavrov, torej v najboljšem primeru k uri zgodovine (če ne biologije). Pa vendar! Če se že moramo odločati, je bolje živeti v deželi tolerantnih fevdalcev kot tam, kjer natikajo na količek.

Kaj ima moj izlet v preteklost s sedemnajsto sejo? Poskušal je pojasniti sedanje stanje. ZKJ se zaveda, da je na napačni poti in mrzlično išče izhod iz krize. Vede se kot voznik, ki čaka na odcep, da bi zavil, pri tem pa ne ve, ali — kar je verjetneje, se dela, da ne ve, da je odcep, ki ga čaka, že mimo. Komunisti so na zadnji seji razpravljali o demokratičnem izhodu iz krize, o sestopu z oblasti v neki prihodnosti, pri tem pa pozabili, da so vse to pustili za sabo, da bodo do demokracije in do izhoda iz krize prišli le tako, da se obrnejo nazaj, to je, da dopustijo demokracijo. Z oblasti bodo lahko sestopili le tako, da jo bodo prepustili nekomu drugemu.

Francijo je pred meščansko revolucijo pretresala teža dolgov, ki jih je ustvaril dvor. Poskusi te fevdalne države, da se izkoplje iz težav s pomočjo različnih reform so žalostno končali. Monarhija se je sesula.

17. seja CK ZKJ je nameravala dati odgovore, proizvedla pa je predvsem vprašanja. Njen začetek s Šušterjevim referatom in bolj ali manj poenoteno nadaljevanje je prineslo ponavljanje že znanih opredelitev, ki so dovolj splošne, da se z njimi vsi strinjajo. Zaključek je tvorilo glasovanje o zaupnici članom predsedstva. Pri tem glasovanju delegat iz Srbije Dušan Čkrebić ni dobil zadostnega števila glasov. Bojim se, da so seje kot je bila ta, dometa partije.

Resničen izhod iz krize je možen le s sestopom Zveze, toda ta sestop nikdar ne bo mogel biti samo akt dobre volje, ker bo potem od sestopa ostala samo dobra volja. Zato pomagajmo Zvezi, zvezdi, partiji kolikor je v naših močeh.

jakobinec

Univerza v Mariboru

Za dostojanstvo človeka, spoštovanje dela, svobode in narodne suverenosti

Na univerzi, kot pomembnem središču javnega življenja, zaskrbljeni ugotavljamo, da sedanji družbeni dogodki vodijo v nekaj, kar smo že doživeli, preizkusili in v slovenski družbi tudi že presegli. Masovna politična zborovanja in sestankovanja, povezana z nešteto izgubljenimi delovnimi urami, vodijo v nadaljnje slabšanje gospodarskega položaja celotne družbe in le v nadaljnji padec življenjske ravni.

Dogajanja, ki se v naši državi odvijajo z nepričakovano naglico, so v nasprotju z vsemi civilizacijskimi, kulturnimi in vrednostnimi pridobitvami slovenske družbe. Letošnja konferenca Zveze komunistov Slovenije je v svojih sklepih jasno poudarila zgodovinsko nujnost prehoda v demokratičen, socialističen družbeni sistem z naslednjimi razvojnimi koncepti:

- moderna, tehnološko napredna, ekonomska uspešna, ekološko humana, v svet odprta slovenska, jugoslovanska, samoupravna socialistična družba;

- razvijanje blagovne proizvodnje, trgov produktivskih dejavnikov ter iskanje družbeno in ekonomsko najustrežnejših različnih oblik lastnine;

- uveljavljanje ustavnosti in zakonitosti, torej pravne države, etike in morale;

- suverenost narodov in enakopravno dogovarjanje ter racionalnost federacije;

- javno družbeno kontrolo nad organi oblasti in nosilci družbenih pooblastil;

- nadaljnje podružbljanje obrambe in varnosti;

- nedvoumna razmejitev med pristojnostmi, avtonomnost in odgovornost celotnega političnega sistema;

- poenostavljanje delegatskega političnega sistema, demokratizacija volilnega postopka ter uvajanje neposrednih volitev v delegatskem skupščinskem sistemu;

- svoboda javne besede, izražanje pluralizma interesov kot pogoja demokratičnega odločanja.

Tako zastavljene razvojne smernice obetajo človeka vredno življenje in so pridobile vseslovensko podporo. Ocenjujemo, da so ob sedanjem nerazumnem zaostrovanju političnih razmer v jugoslovanski družbi te usmeritve v temeljih ogrožene. Vse pogostejši grobi in nedopustni napadi na slovensko politično vodstvo v demokratični federativni Jugoslaviji in s tem pravico, da z demokratičnimi postopki odloča o svojem vodstvu.

Zanikanje različnosti, civilizacijske ravni in kulturne zgodovine naroda ter s tem pogojene različnosti družbenih odnosih predstavlja vsiljevanje tuje volje ter nepripravljenost do skupnega reševanja problemov multinacionalni skupnosti enakopravnih narodov. Za vsak narod naj velja, da ima pravico braniti svojo integriteto. Narod, ki si tega ne zna izboriti, zapade v hlapčevstvo. Prav zategadelj študenti, profesorski zbor in vsi drugi delavci Univerze v Mariboru soglasno in v celoti podpiramo sedanje slovensko politično vodstvo v naslednjih prizadevanjih:

- dosledno je potrebno izpeljati načrtovano prenovo gospodarskega sistema s prehodom na razvojno usmerjeno in tržnim zakonitostim podvrženo gospodarstvo;

- doseči vse tiste ustavne spremembe, ki so pogoj za gospodarsko prenovo, ob tem pa v ustavnih spremembah zavrniti vse poskuse, ki ogrožajo suverenost republike in naroda in s tem sožitje v jugoslovanski skupnosti.

V primeru, da slovenski predstavniki pri usklajevanju na zvezni ravni ne bodo uspeli s stališči, ki jih je izoblikovala skupščina SR Slovenije, naj slovenski narod in pripadniki drugih narodov in narodnosti, živečih v Sloveniji, o svoji usodi odločajo svobodno na referendumu.

- Odprava političnega monopolizma in ideoloških omejitev je osnova za demokratičnejšo in ustvarjalnejšo prihodnost ter svobodo človeka. Brez človeške ustvarjalnosti in dostojanstva ne more biti razvoja družbe.

Rektor Univerze v Mariboru, dekani fakultet, visokih in višjih šol
Univerzitetna konferenca ZSMS, sindikat Univerze v Mariboru, Univerzitetni komite ZKS

Maribor, 11. oktober 1988

Boj za oblast

MOJMIR OCVIRK, slovenski mladinski politik nove generacije, sicer profesionalni član predsedstva RK ZSMS, zadolžen za družbenopolitični sistem, je avtor „Strategije boja za prevzem oblasti“, ki naj bi jo vodila ZSMJ. Objavljamo dokumente, ki so ključni v omenjeni strategiji in pogovor z njim. Politiki nove generacije govorijo drugače, seveda tudi razmišljajo drugače, niso obremenjeni in zategli kot njihovi starejši kolegi, ki jih spremljamo pri njihovem mučnem delu (resnici na ljubo, svoje opravilo, ki je veljalo za najljubše v stari Grčiji, so si zakomplicirali, da bi ga težko bolj) iz dneva v dan, njihove hepeninge pa nam servirajo v deseturnih prenosih celo po osrednji televiziji (odtod teza, da obstoječo oblast konstituira v dobršni meri prav TV). Če se ukvarjaš s politiko, si želiš superiornjšega položaja, ker ti ta omogoča lažjo realizacijo lastnih zamisli. Da pa prideš v superiornjši položaj, moraš biti boljši od tistega, ki ima oblast sedaj. Mojmir Ocvirk pravi, da ve, kako se to doseže.

Protiustavno delovanje ZKJ

Govoriti o protiustavnem delovanju ZKJ je mogoče le tako, da dosledno odmislimo pravniški diskurz (s katerim pač ni mogoče utemeljiti tovrstne protiustavnosti) in uveljavimo razmislek, ki vključuje realni odnos med državo in ZK. Drugače povedano, ustavna vprašljivost delovanja ZK je vprašljivost investiranja njene politične moči tako, da nadomesti državo. ZK torej ne deluje neustavno tako, da ukinja legalne nosilce oblasti, šele politična nemoč, šele to, da se zdi legalnim oblastnim organom normalno, da preneajo državniške, parlamentarne odločitve v ZK (kar ni čudno, saj so dosledno vsi voditelji legitimni oblasti tudi člani CK ZKJ) omogoča ZK-ju neustavno delovanje. Nič novega nismo povedali s tem, ko trdimo, da imamo v Jugoslaviji opraviti z enopartijskim sistemom združenim s partijsko oblastjo. Novo pa je to, da nam

prav spori znotraj ZK prinašajo na dan „materialna dejstva“, na katerih šele lahko izgradimo prepričljivo kritiko in analizo. Pred „materialnimi dejstvi“ (je bil lahko naš maksimalni kritični doseg izpeljan iz zaporedja sestankovanja ZIS, predsedstva SFRJ in predsedstva CK ZKJ. Tudi za današnjo situacijo velja, da se ZIS ne podreja zvezni skupščini, pač pa se opira na zvezno predsedstvo, predsedstvo SFRJ pa išče zaslonbo pri P CK ZKJ. Dodaten podatek nam daje kadrovska geometrija, po kateri je predsednik P CK ZKJ po funkciji član predsedstva SFRJ, predsedstvo in predsednik ZIS pa pravilom člani CK ZKJ. „Materialno dejstvo“ oblastniške pozicije CK ZKJ pa nam daje razprava o ustavnih amandmajih, iz katere je de facto izključen skupščinski sistem. Nasprotujoča si ustavna stališča služijo kot argument za odstopanje in pozivanje k odstopom, partijskih vodstev. To je bil poglavitni argument, s katerim je bilo zrušeno vojvodinsko partijsko vodstvo ZKV.

Če torej poteka usklajevanja interesov v ZKJ se nam postavlja naslednje logično vprašanje: ali obstaja razkorak med republiško suverenostjo in partijskim demokratičnim centralizmom? Ne gre le za razkorak, oba pojma se v političnem sistemu, kjer je nosilec oblasti partija izključujeta. Usklajeno stališče v CK ZKJ je obvezno za republiške ZK, kjer je kadrovska geometrija podobna kot na zveznem nivoju in tudi politična moč je bolj ali manj združena z izvršno in zakonodajno oblastjo. (Če tokrat pustimo ob strani sodno oblast.)

Da bi se izognile tej obvezi, si republiške partije striktno prizadevajo, da ne bi prišlo do soglasja, seveda pa jim niti na misel ne pride, da bi prenesla razpravo v skupščino.

Glede na to, kar je bilo povedano, se je potrebno boriti za ukinitve demokratskega centralizma v CK ZKJ. To pa je še kako tudi zadeva Mojмира Ocvirka, ki se bori za samostojnost zakonodajne, izvršne in sodne oblasti. To razpravo moramo nadaljevati v ZSMS in SZDL.

(razprava M. Ocvirka na P RK ZSMS, 13. 10. 88)

MOJMIR OCVIRK — intervju

MIRO LENIC

KATEDRA V Jugoslaviji se bode-mo s krizo. Mnenje uradne politike je, da je izhod iz krize mogoč samo s tremi reformami. Vprašanje pa je, ali je tretja reforma, reforma ZKJ, sploh družbeno relevantna?

Ocvirk: Strinjam se s tistimi, ki menijo, da sta za politično javnost oziroma za družbo v celoti lahko relevantni samo dve reformi. Reforma partije je pač njeno intimno institucionalno opravilo in pa ključni del reforme političnega sistema (dvomim, da je še kaj pomembnejšega kot reforma partije v reformi političnega sistema). Potem so tu še malenkosti, ki spadajo bolj v pravni del politične reforme: *konstituiranje pravne države, znotraj česa se reformira in postavi na drugačna izhodišča skupščine ter volilni sistem*. Sicer pa razen tega v reformi političnega sistema ni nič več in nič manj kot je reforma partije.

Katedra: Na zadnji seji predsedstva RK ZSMS si postavil tezo, da je delovanje ZKJ protustavno, če dosledno odmislimo pravniški diskurz in uveljavimo pomislek, ki vključuje realni odnos med državo in ZK.

Ocvirk: Menim, da je vsaka zunajpartijska, to se pravi sistemska diskusija o katerikoli problemu omejena s temeljnim nesporazumom znotraj jugoslovanske federacije, to je s suverenostjo republik. Občutek imam, da znotraj partijskih vrst neke v podzavesti funkcionira ta občutek ravno kot obramba te suverenosti. Tisti trenutek, ko se uveljavi demokratični centralizem na podlagi nekaj skupnih stališč znotraj partije in kjer imajo znotraj partije še vsaj dve zelo močni frakciji, je popolnoma jasno, da ta stališča ne morejo biti konsenzna, ampak so bolj ali manj odstopanja enega ali drugega, bolj ali manj prisilna poenotenja, pač zaradi tega, ker ne gre več za avtentične interese. To ne bi bilo nič problematičnega, če ne bi bila oblast republike izenačena z vodstvom partije. To tudi takoj sproduca izgubo suverenosti posamezne republike. Takoj se postavi pod vprašaj ustavnost funkcioniranja partije in seveda suverenosti republik.

Ko analiziramo enopartijski sistem in znotraj tega takomenovano prenovo partije, se lahko iz tega marsikaj naučimo. Naučimo se lahko to, da vidimo, da oni v bistvu imajo voljo do prenove. To je za ZKJ oziroma za partije v vseh socialističnih režimih zelo komodno dejanje. Gre namreč za to, da je to od samega začetka pa do konca čisto ideološka prenova, nič ni sistemskega v njej. Značilnost enopartijskih sistemov oziroma edinih partij v socializmih je v tem, da so to leninistične partije, ki predstavljajo tudi neke vrste parlament, ki je edina institucija, v kateri lahko politično zainteresirana javnost deluje, ker je to seveda edina partija v teh režimih.

Z odstopanjem partije ne moreš spremeniti oblastnih razmer, kakor

oni radi temu rečejo. Kajti sistem-ska prenova ni znotraj partijsko vprašanje. Obstaja cel kup formalnih razlogov, zaradi katerih ostaja pri nas enopartijski sistem. Partija lahko mirno reče, zdaj pa bomo spremenili ta sistem tako, da ne bomo imeli niti minimalnih prednosti. To pa še nič ne pomeni, dokler ne obstajajo tudi druge politične strukture, organizacije, ki prenavljajo družbo v tem smislu, da partija izgubi ta zgodovinski vpliv, recimo mu vpliv avantgarde, ki od zveze do občine zagotavlja ne glede na znanje, ne glede na kadre, ne glede na kvaliteto stališč določeno prednost pri odločanju. Mnenja sem, da je to ključni problem politične reforme.

KATEDRA Kaj pa družbena odgovornost za takšno početje?

Ocvirk: Notranje razmerje znotraj partije onemogoča tej partiji kakršenkoli pameten razvojni plan. To pa, prav zaradi tega, ker je tako parlamentarno zgrajena, socialistična, ker je to komunistična partija. Ker pa je to edina partija, so to edini razvojni programi, ki jih ta družba premore na tem političnem nivoju. To je žalost enopartijskega sistema. Seveda do takrat, dokler se ne izoblikuje še kakšen močen politični subjekt, ki ima pravico in možnost, da predlaga te razvojne programe.

KATEDRA Če je to v enopartijskem sistemu možno, potem je to paradoks.

Ocvirk: Seveda to potem ni več enopartijski sistem, to je popolnoma jasno. Smo pa blazno zavrti, ko govorimo o teh stvareh.

KATEDRA Boj za oblast je permanenten proces v političnem življenju. In ZSMS se je vključila v boj za oblast, čeprav je politična javnost to prej pričakovala od Odbora. Pričakovali so, da bo Odbor postal politična stranka.

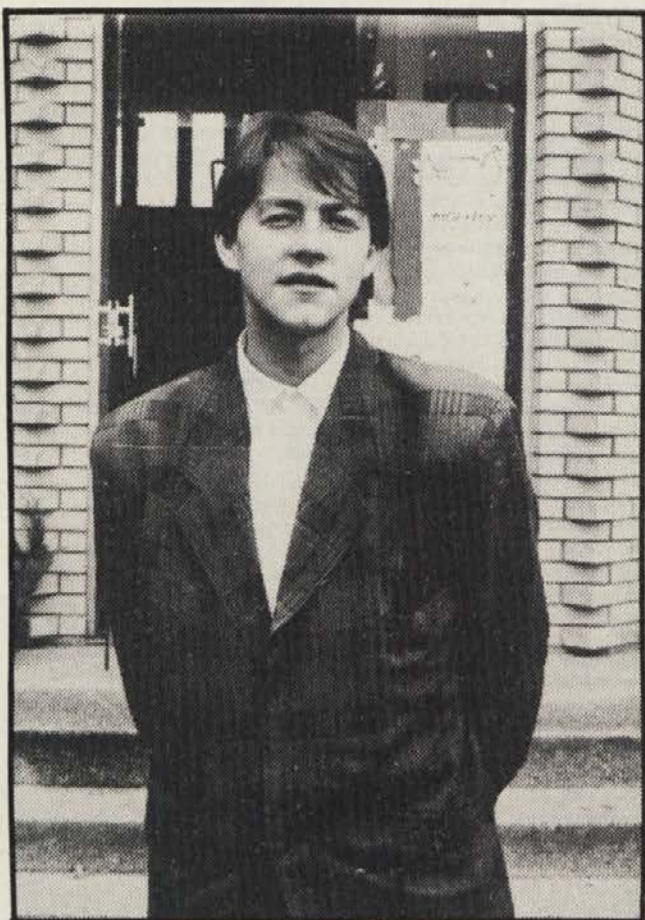
Ocvirk: Ja, da smo mi to storili prvi, je pomembno vedeti, da imamo izraženo ideološko linijo, ki ni homogenizirajoča, kot je Odborova ali partijska. O Odboru pa je lepo povedal Školjč: „da je nemogoče, da bi neki resen politični subjekt kar naprej tako striktno ponavljal podporo vsej slovenski politiki in istočasno naslednji dan tako striktno pljuval po njej.“ To vse skupaj ni nič in tu se vidi, da niso politično relevantni, bog pomagaj.

KATEDRA Strategija mladinskega boja za prevzem oblasti je najtesneje povezana s strategijo družbenega razvoja.

Ocvirk: Seveda.

KATEDRA Temeljna vrednota nove ideologije pa je podjetnost.

Ocvirk: In to je, čeprav ne zgle-da, striktno politična tema. Slejko-prej mora postati vsakomur v Jugoslaviji jasno, da se krizno stanje in odnosi ne lomijo na ekonomskem področju, ampak na politič-

MIRO LENIC

nem. In podjetnost je predvsem politični projekt, ker je tudi v obeh reformah tisto, kar je najpomembnejše, politična reforma. Menim, da se da to tudi prikazati na zelo primarnem nivoju. Gre za to, da skupščina kot zakonodajno telo po svoji sestavi in sodstvo kot sodna oblast po svoji organiziranosti partijsko funkcionirata. Blokirata razvoj te družbe, čeprav zakonodajna oblast deluje po predlogih izvršne, kjer sedijo izvršniki. To je jasno. Problematično pa je, da so oni v CK-ju, kar je sicer logično za pluralistične družbe (da je šef vlade tudi pomemben člen v partiji). Nelogično pa je to v tistem trenutku, ko so vsi v eni in isti partiji, ko imajo vsi isti program, iste cilje, kar sicer ni res, ker vsi ljudje niso v partiji, vendar pa zna vladajoča partijska ideologija vendarle postaviti svoje vodilne ljudi na ta ključna mesta in to je dejstvo. Vse to kljub temu, da se med seboj tolčejo frakcije in ne vem kaj.

KATEDRA Model je sestavljen tako: cilj — sredstva — subjekt. Cilj je jasen, zdaj pa opredeli še sredstva in subjekt.

Ocvirk: Osnovno sredstvo politike je beseda, ostalo so že sredstva oblasti. Mi nimamo vojske in policije, to imajo drugi. To pa je boj za medijski prostor, šele nato pride boj za oblast. Boj za medijski prostor je sicer pričet, a osnovni pro-

blem je, da ni dovolj, če se samo ukvarjaš s politiko in delaš show, tukaj je še to, da moraš članke pisati v glavnem sam. Ena od osnovnih strategij je naslanjanje na politično javnost. S tem, ko smo konstituirani z nekim političnim ravnanjem in podpiranjem določenih zvrsti novinarstva, smo tudi sami zapadli temu avantgardizmu in naš problem je danes seveda v tem, da ne nastopamo v najbolj tiražnih medijih, razen v Mladini, kar je napaka, ki jo moramo seveda popraviti. Najbolj sporni medij pa je v bistvu televizija, ki je najpriljubljenejši medij in ki v bistvu konstituira vladajočo ideologijo.

Druga stvar pa je skupščina. Tam se moraš, tako kot pravi Žižek, tako rekoč nonstop delati neumnega, stalno spraševati. Tam moraš imeti precej zoprne ljudi, ki jih moraš izbrati, da jim tam težijo do nezvesti. To je verjetno edini kriterij.

Mi nimamo nobenih zadržkov, edina ovira so časovni potenciali. Čas moraš imeti, da se pripravljáš na vse to in to je velika ovira. Da lahko pariraš tipom, ki so tam zaposleni, profesionalcem, moraš biti dobro kondicijsko pripravljen. Moram reči, da sem se tega naučil. Greš recimo na predsedstvo partije, tam živ bog ne kadi, mogoče eden, vsi se nekaj s športom ukvarjajo. Jasno, tukaj ne gre za nič drugega kot za to, kdo bo dlje zdržal.

KATEDRA Kaj pa subjekt vaše akcije?

Ocvirk: Zame je politični subjekt iz krvi in mesa. Mislim na ladanovski subjekt, ki je veliko bolj dovršen in bi ga težko opisali znotraj političnih kategorij. Izkazalo bi se namreč, ker gre za veliko jasnejšo opredeljenost, da je ladanovski subjekt v bistvu nevrotičen. In to iskane subjekta zaradi te nevrotičnosti poraja v množici ideologije. Ne ideologije za večno, čeprav istočasno poraja tudi vladajočo ideologijo zaradi prilagajanja določenim gibanjem znotraj institucije. Politični subjekt torej ni nekaj stalnega. On se vendarle opredeljuje ne samo glede na svoje kapitalske odnose, ampak se opredeljuje tudi do mnogih drugih vrednot, kulturnih, ekoloških, mirovnih in drugih.

Načeloma pa je popolnoma jasno, da gre za subjekte, ki se zavajajo, da če so iz mesa in krvi, da živijo danes ne pa jutri ali za jutri in da smo opravili s tem utopizmom.

KATEDRA Pogoji za politično avtonomnost, za to, da neha biti družbeno-političen, da postaneš zares političen so finančna neodvisnost, prostorska neodvisnost in dejstvo, da v svojih vrstah ne združuje ljudi, ki so vezani drugi partiji oziroma stranki, če hočeš tudi sam to postati.

Ocvirk: O tem sem že pisal za Komuniste. Kaj zdaj pomeni to, da smo mladinska organizacija, pa sami partiji. In o tem, ali lahko na nas učinkuje demokratični centralizem. Mislim, da je od posameznika odvisno, ali se pusti temu hecu ali ne. Tam sem tudi zapisal, da naj se

ne bi. Kar se mene tiče, sem s to dilemo že zdavnaj opravil. Načeloma se mi to v tem prehodnem trenutku, ko se vertikale šele vzpostavljajo, v tej izpostavljeni politični anarhiji, ne zdi problematično. Vertikale se bodo potem lažje vzpostavile, kot pa bi se sedaj z odstopi. To me ne ovira, da ne bi počel tega, kar počnem.

Pričakujem od partije, če so resna partija, sam jo imam za takšno in to so z določenimi postopki tudi dokazali, da bodo pričeli vzgajati komunistično mladino.

KATEDRA Od kod ta misel, da je CK ZKJ največji sovražnik narodov in narodnosti. V Jugoslaviji seveda.

Ocvirk: To je zato, ker ogroža suverenost, pa tudi zato, ker ima oblastne pozicije. Oni so edini, na katere se vsi sklicujejo in ki v bistvu vlečejo poteze.

KATEDRA Gre pa tukaj za nekonstencio. Praviš, da vas partijski centralizem ne zanima, da je to intimo partijsko vprašanje, vaša prva zahteva pa je ukinitve demokratičnega centralizma.

Ocvirk: To je pač zelo lahko razložiti. Ne zanima me notranja reforma, torej tretja reforma, ker gre pač za nekaj znotraj partije. Menim pa, da je problem demokratičnega centralizma na zveznem nivoju striktno družben problem. Sem za odpravo demokratičnega centralizma na zveznem nivoju, če pa ga imajo po republikah, pa naj ga imajo. Funkcionirajo znotraj politične celote. Če pa greš nad njo to izgleda tako, kot da bi imel sedaj

recimo evropski parlament ta demokratski centralizem.

KATEDRA Če predstavimo, da bo partija sestopila z oblasti in da bo SZDL postala vsesocialistični projekt, dobiš novo situacijo, v kateri že pluralistično funkcioniraš. Nekateri klasični "subjekti" pa so tukaj pač nekakšen privesek.

Ocvirk: Absolutno zavračam voluntarizem, ki s tem nastane. Sem za profesionalizem znotraj politike. Nikjer ne vidim večje prednosti kot pa v profesionalizmu znotraj pluralističnega sistema. Konec konca pa ima tudi Amerika samo dve pravi partiji, pa napreduje. To pa zato, ker investirajo vse delo teh partij, ki se manifestira vsake štiri leta, v strategije razvoja družbe. Med seboj se primerjajo, odbijajo, razbijajo in tako naprej, ne glede na to, kdo je predsednik. Iz takšnih projektov se lahko izvleče samo kaj dobrega. Pri tem pa se prepreči vtikanje politike v ekonomijo. Ob tem menim, da so kapitalistične in socialistične družbe različne pač v toliko, kolikor je tam kapitalna ideologija za razliko do socialne. Tako se pri nas politika ne vtika v socialo, tam pa ne v kapital. Čeprav to ni čisto resno, pa je na globalnem nivoju približno tako.

pripravil Sašo Dravince

znavamo nobene odločitve za zaprtimi vrati. Naša stališča in ocene sprejemamo na podlagi javnih dejstev in zanje nosimo odgovornost.

— odločanje: BOJ ZA OBLAST JE PERMANENTEN PROCES V POLITIČNEM ŽIVLJENJU. Osvojitev oblasti ni samo zasedba položaja, je predvsem vpliv na odločitve. Ta vpliv pa se v demokratičnih režimih spreminja glede na prepričljivost programov in učinkovitost predlogov.

Zato vodijo politiko ZSM tri načela:

— ne čutimo nikakršne obveznosti in odgovornosti do sklepov in političnih ocen drugih političnih institucij

— naš vpliv je odvisen od učinkovitega formuliranja frontovsko zajetih interesov in programov

— odgovorni smo za vpostavitve in spoštovanje pravne države in najvišjih državnih organov: skupščin SFRJ, SR in AP

— Nam predstavljajo mesta odločanja le še referenčni prostor, servis realizacije naših interesov.

Formalna odprava enopartijskega sistema, ločitev pol organizacij od države

odprava: avtomatičnega članstva P CK ZK v P republike SFRJ — P RK/PK/ZK SZDL v republike SFRJ

— na zveznem nivoju P CK in P ZK SZDL ne moreta biti v P SFRJ

Prevzem oblasti

— informacije: res je, nimamo informacij o internih dogovorih, sporih — toda to nas tudi ne moti. Za nas obstaja le javno politično delo in ne pri-

Nove ideološke vrednote:

ZGODOVINA: Značilnost družbenega razvoja v socialističnih režimih je, da se giblje med potiskanje zgodovinskih momentov (dogodkov, ideologij, umetnosti, politične in ekonomske prakse) v pozabo in travmatično vrnitev pozabljenega v fokus političnih sporov.

Vsak zgodovinski moment je za nas del kulture narodov in narodnosti, zato ga ne bomo uničili, pustimo ga kot živ element zgodovinskega spomina kritične presoje ali distanciranja. Uničevanje elementov zgodovine naroda je barbarstvo (uničevanje real socializma)! Prav takšno barbarstvo je idealiziranje, ideologiziranje, glorificiranje osebnosti in dogodkov, s čimer jim odvzamemo realno vrednost in jim pridobimo politični proces.

Generacije, ki se bojijo, da bomo metali ob tla Titove slike (pregnan, potisnjen v pozabo spomin na uničevanje prisotnosti Stalinovega lika), povemo da je ta slika del kulture, ki ima za nas natančno tolikšno vrednost, kolikor se bomo naučili iz analize napak Titovega časa. Napak ne bomo ponavljali, kakor ne bomo ponavljali nekoč že videnege "metanja".

Do nedavnega smo bili v glavnem nacionalno neobremenjena generacija zazrta v svet. Pač zato, ker nam nihče ni grozil z odvzemom nacionalnih pravic. Tudi danes nas vaše nacionalne razprtije ne zanimajo. Zanima pa nas SVET, kot področje reprezentiranja lastne nacionalne kulture in znanja. Svet je za nas izziv tudi kot vest za polno odgovornost za razvoj nacionalnih držav, za katere predstavlja federacija racionalen okvir upravljanja skupnih nalog, izmenjavanja vrednot, znanja, izkušenj in proizvodov brez mej in carin. Sedanje funkcije in način upravljanja federacije je bolj razglašanje konfliktov kot sodelovanje. Za to zahtevamo eno Ustavo, ki bo temeljila na republiških in iz katerih bodo izginile vse ovire za sodelovanje med republikami.

PODJETNOST: Je osnovna vrednota mladih generacij. Da bi se lahko razvila, je potrebno tej orientaciji prilagoditi izobraževalni, finančni, gospodarski in politični sistem. Del podjetnosti je tudi zaobsežen v reku: „Nor je, kdor ne uživa v slavi in oblasti.“ Gre pač za to, da do obojega in materialne ugodnosti, pridemo po demokratičnih pravilih, t.j. selekcionirajo posameznike po znanju, prizadevnosti in drznosti. Naj dobi etiketa „karierist“ končno tudi v socializmu pozitivni predznak.

Med osnovne pogoje za razvoj podjetnosti štejemo stik s svetom; vzgledovanje in razgledovanje po Svetu. Vsako administrativno in materialno preprečevanje vstopa v svet imamo za najhujšo vrsto represije.

POLITIČNOST: Mladinska organizacija računa na življenjsko energijo, znanje, podjetnost, ne pa na biološke razlike.

Mladinska organizacija, kot politična organizacija mladih generacij, generacij z največjo življenjsko silo, s potrebo po realizaciji svojih interesov in projektov ima za cilj zavarovanje, realizacijo in politično legalizacijo potencialov mladih generacij (mnoštvo nacionalnih in bioloških generacij).

Kot politična organizacija se bori za prevlado interesov teh generacij v političnem življenju.

Osnovne vrednote, s katerimi se bo borila skupaj z mladimi generacijami, so:

- varnost, mir in človekove pravice
- nedotakljivost nacionalnih zgodovinskih
- svoboden individualen razvoj in ustvarjalnost
- neobremenjen nastop v Svetu
- politične pravice
- pravice subkultur
- Človekove pravice in pravna država

— v republiki: direktne volitve, na katerih lahko kandidata za P rep. ali delegata v skupščini

izselitev: K SSOJ iz zgradbe CK ZKJ (srednjeročno iz Beograda)

Zgradba ni primerna za delo: arhitektura, varnostni ukrepi onemogočajo stik, element transmissije.

Instituciji, ki opravljata različni funkciji, prostorska zasedba pa priča o naravi njune odvisnosti.

SSO se mora, naročito kroz organe na nivou Federacije, usmeriti ka radu Skupštine SFRJ i na to nivou pokazati šta se sve može učiniti. Zato je neophodno da se razrade i odgovarajući oblici stalnog povezivanja sa mladim delegatima u toj Skupštini. Prilikom rešavanja pitanja od izuzetnog značaja SSO ne može a da ne organizuje raspravu u svojim redovima, do najmanjeg OOUR-a i mesne zajednice i da je prenese do Skupštine SFRJ. To je način da se predstavi kao snaga promena.

dokumenti 12. kongresa ZSMJ

Zahtevamo v skupščini SFRJ, da ima vsaka republiška delegacija 175 delegatov iz vrst ZSM (profesionalnih in neprofesionalnih)

— Kadrovska politika

Temeljna prvina nove kadrovske politike so direktne volitve. Zato se moramo osposobiti za agresivno podpiranje lastnih kandidatov.

Takšen koncept bo na poseben način izpostavil lastno kadrovske zasedbo. Naši kadri v občinah so v večini takšni, ki so sposobni le za organizacijo MDA in proslav (nikoli ni bilo od njih kaj več zahtevati!)

Predpogoj našega vpliva na kadrovske postopke za delegate in državne organe je izboljšanje lastnega kadrovskega potenciala.

Zahteve nove kadrovske politike so tudi:

Nova kadrovska politika:

— kadrovske postopke za državne institucije (Predsedstvo, IS, skupščina) vodi P skupščine in ne SZDL, kot dosedaj. DPO se vključuje v postopke, kot nosilci kadrovskega interesa,

— kadrovski kriteriji ne morejo biti takšni, ki bi onemogočili enakopravnost mlajših kandidatov (izkušnje), relevantni so le programi.

Dve ideološki konceptiji razvoja Jugoslavije

V tem prostoru se srečujeta dva izključujoča se pogleda na razvoj jugoslovanske skupnosti. Prvi nastaja na preverjene resnice in znan obraz, da so sicer usmeritve pravilne, da pa nismo dovolj enotni v akciji za uresničitev le-teh. Pri tem izključuje problematiziranje samih usmeritev. Druga, ki izraža svoj kritični odnos do nekaterih osnovnih postavk dosedanjega razvoja socialistične samouprave družbe, skupa preseči preževete poti in postavlja nadaljni razvoj socializma na drugačne osnove zavzemajoč se za demokratični socializem, temelječ na tržnem gospodarstvu, pravni državi, svobodi tiska in združevanja, neodvisno javnosti in spoštovanju človekovih pravic.

Demokratični socializem

Ne prvega ne drugega pogleda ni moč istovetiti z republiški mejami. Zato je „spor“ med Slovenijo, Srbijo . . . na eni in Jugoslavijo na drugi strani navidezen in umetno povzročen. Vladajoče politokracije ali njeni deli lastne razvojne in druge napake zavračajo na druge, bodisi republike ali federacijo. Pri tem vzpodbujajo nacionalizem, slednjega pa potem po razrednem kopitu zatrejo in s tem ohranijo obstoječe razmerje političnih sil. Po drugi strani pa je vsako nacionalno čustvo proglašeno za nacionalni šovinizem. Z ustvarjanjem sovražnika drugod je sicer možna strnitev sil, vendar ne za nove napore pri vzpostavljanju demokratičnega socializma. Takšna strnitev prikriva krizo legitimnosti vladajoče elite in različnost interesov znotraj posameznih nacionalnih skupnosti ter s tem duši lastne reformne silnice.

(iz Boj za oblast, ki naj bi ga vodila ZSMJ)

MIRO LEVIČ

Predstavniki ljudstva skrbe za narodov blagor

O Primeru J-B-T-Z slovenska skupščina odloča natančno po načrtu svojega vodstva, s čimer je že uresničila njegov poglavitni cilj: prepozno odgovoriti vsaj na tiste zahteve demokratične javnosti, katerih uresničitev bi lahko vplivala na usodo štirih.

Na septembrskem zasedanju republiške skupščine je njen predsednik Miran Potrč ugotavljal, da tudi številne pobude občanov, organizacij in skupin delegatov potrjujejo, da je Skupščina doslej ravnala pravilno in da delovni ljudje in občani podpirajo predlog vodstva skupščine o ustanovitvi posebne delegatske skupine, ki bi pripravila material za celovito oceno ozadja in posledic procesa zoper četverico. Dvomim, da občanske pobude potrjujejo pravilnost ravnanja republiške skupščine — če pa že, potem (samo) njenemu vodstvu: z njegovega vidika je pač pravilno, da skupščina ni reagirala pravočasno (pravočasno za četverico). Za to mu ni bilo potrebno storiti kaj več kot čakati, da se demokratična javnost s simpatizirajočimi delegati vred izčrpa že v procesu uveljavljanja zahteve, da se o Primeru J-B-T-Z na zasedanjih skupščine sploh razpravlja. Za vse drugo že kar samodejno poskrbi varovalni sistemski mehanizmi (delegatski sistem).

Poglejmo samo postopek ustanavljanja dveh delegatskih teles kot odgovor na pobude demokratične javnosti, naj republiška skupščina v Primeru J-B-T-Z uveljavi svojo nadzorno funkcijo.

Iz Potrčevih govorov na posvetu s predsedniki skupščin občin in posebnih družbenopolitičnih skupnosti ter vodij skupin delegatov na Zbor združenega dela in Zbor občin 6. 9. in na zasedanju republiške skupščine 28. 9. bi bilo mogoče sklepati, da je skupščinsko vodstvo (neodvisno od delegatskih pobud) resno razmišljalo o nujnosti ustanovitve posebne delegatske skupine, ki bi proučila ozadje in posledice procesa zoper četverico. Vendar v predlogu dnevnega reda za septembrsko zasedanje, ki je bil delegatom poslan konec avgusta, ni bila predvidena razprava o procesu zoper četverico; v sredini septembra so delegati prejeli predlog razširitve dnevnega reda s točko „uresničevanje ugotovitev, stališč in sklepov v zvezi s postopkom zoper Borštnerja, Janša, Tasiča in Zavrla, uradno gradivo zanjo pa so bili sklepi, stali-

šča, ugotovitve in informacije, ki jih je skupščina v zvezi s Primerom sprejela na junijskem in julijskem zasedanju, ter mnenje Predsedstva SR Slovenije o predlogih in stališčih odbora za varstvo človekovih pravic v Sporočilu za javnost z dne 1. 9. 88 — sporočilo samo seveda ne! — Če bi vodstvo skupščine res hotelo ugoditi zahtevam demokratične javnosti, „delegatske baze“, potem bi zakonodajno-pravna komisija pripravila osnutek odloka o ustanovitvi, nalogah in sestavi delovnega telesa že za septembrsko zasedanje. Ampak vodstvo skupščine je več kot zvesto svojemu imperativu nevmešavanja v postopek ne glede na temeljne sume v zakonitost in ustavnost tajnega vojaškega dokumenta in ne glede na številne nezakonitosti v postopku.

Čeprav osnutek Odloka o izvolitvi predsednika in članov delegatske skupine vliva upanje, da bo skupina korektno in učinkovito opravila svoje delo (med evidentiranimi so Doris Debenjak, Matevž Krivic, dr. Lovro Šturm, dr. Bogomir Sajovic, Vika Potočnik), pa je vseeno indikativno, da je sestavljalec osnutka Odloka o ustanovitvi, nalogah in sestavi skupine zavril pobudo, naj se v skupino imenuje tudi ustrezno število znanstvenih, strokovnih in javnih delavcev, ne-delegatov. (Verjetno ni samo naključje, da je Potrč vztrajno govoril o „delegatski skupini“). O tem kasneje.

Pred štirimi meseci dano pobudo za ustanovitev posebnega začasnega delovnega telesa, ki bi omogočilo civilni nadzor nad postopki vojaških pravosodnih organov v procesu zoper četverico, je skupščina obšla s sklepom o čimprejšnji ustanovitvi komisije za nadzor nad delom organov državne varnosti. Ta zaenkrat nedoločni čimprej naj bi se zgodil okrobra. Če bo sprejeto, kar sta predlagali Zakonodajno-pravna komisija in Komisija za volitve, imenovanja in administrativne zadeve, potem bo ta nova komisija za nadzor nad DV samo pesek v oči tistim, ki se v prizadevanjih za pravno državo in varstvo človekovih pravic obračajo na skupščino: v predlogu ni predvideno imenovanje znanstvenih, strokovnih in javnih delavcev ne-delegatov, med evidentiranimi kandidati — delegati pa je ena sam pravnik in še ta predsednik občinske skupščine! Organom državne varnosti se nadzoru republiške skupščine niti izmikati ne bo treba, saj jih, kot kaže, naš najvišji organ oblasti sploh ima namena nadzirati, o varnostnih organih JLA pa — kot da ne obstajajo. Če bo predlagano tudi sprejeto, je bilo štirimesečno čakanje zaman.

Predsednik te komisije pa naj bi postal Slavko Soršak!

In še argumenti, ki z njimi Zakonodajna — pravna komisija Skupščine SRS zavrača pobudo, da bi v teh dveh delovnih telesih kot enakopravni člani sodelovali znanstveni, strokovni in javni delavci, ki niso delegati, na povabilo delovnih teles pa lahko sodelujejo na njihovih razpravah: „Zahteve, da morajo biti člani tega delovnega telesa tudi strokovni in javni delavci, bi pomenile, da se ta kontrolno-politična funkcija prenaša tudi na subjekte izven delegatskega sistema, in v tem izven skupščine,“ (za delegatsko skupino). In za komisijo za nadzor nad zakonitostjo dela organov državne varnosti: „Funkcijo nadzorstva nad zakonitostjo dela kot del ustavne funkcije skupščine lahko opravljajo le izvoljeni delegati, ker gre za nadzorstvo skupščine. V funkciji tega nadzorstva se torej lahko pojavljajo le delegati.“?

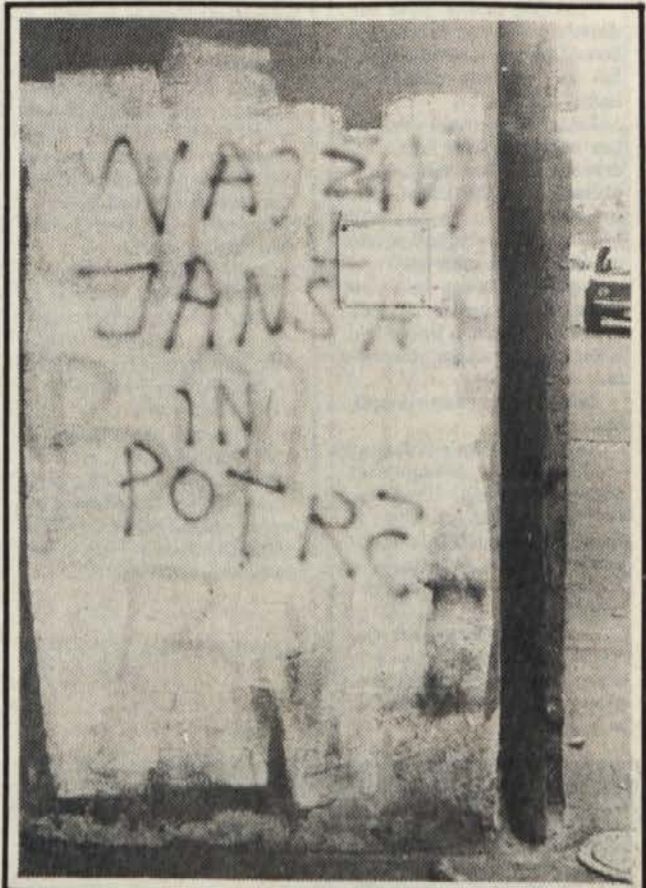
Kot vem, delovna telesa ne sprejemajo nobenih dokončnih odločitev — so (po mojem laičnem mnenju) predvsem strokovna, svetovalna telesa, odločitve pa sprejemajo delegati v zborih. Razen tega poslovnika republiške skupščine dolo-

ča, da število imenovanih ne-delegatov ne sme presegati števila delegatov.

Znanstveni, strokovni in javni delavci se v skupščinska delovna telesa imenujejo predvsem zato, da zagotavljajo večjo strokovnost dela (in vpliv javnosti) — in prav to je eden od bistvenih pogojev za uresničevanje deklarirane vloge skupščine. Pa še volijo jih delegati! Če bodo ti argumenti Zakonodajno-pravne komisije prepričali skupščinske delegate, potem bo to razlog več za temeljno nezaupanje v delo republiške skupščine.

„Na mesto poslancev, ki so v tem času že kazali tendence grupiranja in razlikovanja glede nekaterih aktualnih političnih in razvojnih vprašanj, je stopila brezimna delegatska množica, oropana vseh sredstev za kvalificirano odločanje.“ (Mile Šetinc, „Objektivni“ greh skupine 25 poslancev, ČKZ 101/102, 1987). Do institucionalizacije neposrednih volitev stalnih (in mogoče celo profesionalnih ali polprofesionalnih delegatov (poslancev) pa mogoče lahko preživimo s pomočjo medijske prodornosti strokovne, avtonomne javnosti.

Metka Mencin

BOGO CERIN

Invazija na Jugoslavijo

(. . .) Morda je general nameraval reči še kaj več, a vrata predavalnice so se odprla, pritekel je štabni častnik in mu v nenadni tišini izročil listek. „Zvedel sem,“ je rekel

poveljnik ameriške armade v Evropi, „da so pred nekaj urami sovjetske čete prestopile jugoslovansko mejo.“ (. . .)

Odlomek iz deset let stare „zgodovine“ tretje svetovne vojne, postavljene v avgust '85, se nam je zdel vreden prevoda zaradi dežele, v kateri naj bi se ta vojna začela. („Končanje“ se z neuspehom sovjetske svetovne ofenzive in razpadom imperije.) Avtor, general sir John Hackett, je prišel v zgodovino kot poveljnik ene od padalskih brigad pri Anrheimu, 1944, vojaško kariero pa je končal kot komandant britanske armade na Renu in poveljnik severne armadne skupine NATO. In ozadje te vojne, ki je ni bilo, videno skozi dokument, ki ga ni bilo — analiza evropskega položaja, pripravljeno za novega predsednika ZDA:

„... šibki novi režim v politiki Jugoslaviji, ki ni mogel zavreti razvoja prosovjetskih sil v Srbiji. Jugoslavija je še eno mesto, kjer zelo lahko pride do izbruha, prav zato, ker je tako šibka. Če bi prišlo do uporov na Poljskem ali v Vzhodni Nemčiji — dvomim, da bi Sovjetska zveza z veseljem poslala svoje čete, da jih zatire. Poskrbi pa lahko, da jih srbski komunisti povabijo na pomoč, da zaduše t.i. kapitalistično kontrarevolucijo v Sloveniji ali na Hrvaškem.

To bi bila cenena intervencija, ki bi pokazala Poljakom in drugim v vzhodnem bloku, da se Rdeča armada še vedno lahko hitro in agresivno zgane. Prav zato je še toliko bolj nevarno, da je politika NATO do Jugoslavije tako nejasna. Rusi verjetno čutijo, da bi ponovna uveljavitev njihove oblasti na Poljskem lahko povzročila reakcijo z Zahoda (morda iz Zahodne Nemčije?), da pa za prevzem kontrole nad Jugoslavijo z Zahoda verjetno ne bi doživeli resnejšega odgovora od protestov. (. . .)

Sovjetski zvezi sedaj vladajo zadnji ostanki vojne generacije, možje, ki verjamejo v popolno oblast za režim, zataganje pasu za množice, in v tuje strašilo, ki naj zagotavlja pokorščino. (. . .)“

• • •

Zgodnje poletje 1985 so pretresale krize in negotovosti mnogih vrst. Doslejšnja, dokaj previdna sovjetska politika, ki je poudarjala obrobna prizorišča in zavezniške sile namesto lastnih, ni prinesla obljubljenih uspehov. Sedaj jih je čakala izbira med neprijetno in celo ponižujočo vrnitvijo na področja tradicionalnega vpliva — ter naglo, surovo uporabo mogočnega sovjetskega ofenzivnega potenciala v Evropi ter njegove neusmiljene sposobnosti, da zatire neodvisne poglede v državah, ki jih nadzoruje Rdeča armada.

Zahod se je vsaj delno zavedal debate, ki je tekla v Kremlju. Prepričanje, da je ena od sovjetskih izbir gotovo vojna v Evropi skupaj s ponovno okupacijo Jugoslavije, je končno privedlo do resnih naporov, da se zakrpajo slabosti v zavezniških konvencionalnih silah v

Evropi. Možnosti za aktiven odgovor sovjetski akciji v Jugoslaviji so bile otožno majhne, a vsaj politična plat je dajala nekaj upanja. Jugoslavija je zgodovinsko veljala za prototip evrokommunizma, geografsko pa za bastion pred sovjetskim pritiskom. Italijanska komunistična partija, ki sicer ni bila med najtrdnjšimi zagovorniki NATO, bi najbrž podprla zaščito neodvisnega komunističnega režima pred nasilnim vdorom sovjetske kontrole. Ameriške sile v Italiji so se torej lahko delno pripravile za akcijo proti prosovjetskemu puču, podprtem s četami Rdeče armade z madžarskega ozemlja.

V končnih stopnjah je sovjetska debata nihala med mnenjem, da naj z Jugoslavijo opravijo ločeno, in zagovorniki napredovanja po široki fronti. Ta druga izbira ni več imela dolge prihodnosti. Zanj bi

se morali odločiti kmalu, preden bi bila Kitajska pripravljena, preden bi sovjetski položaj na Srednjem vzhodu preveč oslabil, dokler izboljšave v obrambi NATO niso preveč napredovale. Prinesla pa bi lahko velike prednosti, med njimi možnost strogih ukrepov proti nezadovoljnejšem na Poljskem in Čehoslovaskem, ki so sedaj poleg svobode govora zahtevali tudi cenejšo hrano. V velikem spopadu z NATO bi bila Jugoslavija nepomembna in bi jo lahko pospravili spotoma. A tudi omejena sovjetska akcija, po prošnji za bratsko pomoč iz Jugoslavije, se je zdela privlačna, toliko bolj, ker se učinkovita ameriška intervencija ni zdela verjetna.

Na koncu so, kot ponavadi, režijo prevzeli dogodki sami. Prosovjetski Komite za zaščito Jugoslavije je vojaško pritisnil na Slovenijo in sprožil prelom med slovensko vlado in zvezno vlado v Beogradu. Komite je zaprosil za sovjetsko pomoč. Hkrati so izbruhnile stavke v Gdansk in Dresdenu in Sovjeti so videli, da bodo morali posredovati. Trda linija je zmagala.

27. julija 1985 je sovjetska desantna divizija brez boja zasedla dostoje do Beograda. Hkrati sta dve motorizirani diviziji na cesti Budimpešta—Zagreb prešli jugoslovansko mejo. Prosovjetski Komite se je razglasil za začasno vlado, jugoslovanske obmejne sile so se po kratkem spopadu naglo umikale proti Zagrebu. Vojaške vaje v Vzhodni Nemčiji so bile medtem v polnem teku, skozi Poljsko so iz SZ dotevale nove čete.

Zahodna stran se kljub mnogim svarilom ni pripravila na specifičen odgovor takšnji grožnji v Jugoslaviji. Dežela je ostajala „sivo področje“. NATO se ni zavezala, da jo bo avtomatično branila, a Zahod tudi ni pokazal, da se ne bo vmešaval v tamkajšnje dogodke, tako da je bil položaj drugačen kot na Madžarskem 1956 ali Češkem 1968. Jugoslovanska nevtralnost je bila za Zahod očitno zelo pomembna, a težko je ščititi deželo, ki svojo zunanjo politiko gradi na nepovezanosti — Britanija in Francija sta to doživljali z Belgijo pred letom 1939. Tako je varnost sivega področja slonela na negotovosti zahodnih reaktiv.

Sivo vprašanje je sedaj terjalo odgovor in NATO se je morala odločiti — pravzaprav so se odločile ZDA, z oklevajočim italijanskim pristankom, NATO pa se je vlekle za njimi. Po nekaj dneh mrzlične diplomacije v Beogradu, Zagrebu in Ljubljani so se ameriški marinci in padalci brez odpora izkrcali v Reki, Ljubljani in na nekaterih dalmatinskih otokih. V štiriindvajsetih urah so se že znašli v spopadu s sovjetskimi četami.

Ameriška vlada je tedaj še upala, da bo dogodka v Jugoslaviji lahko izolirala. Zahtevali so takojšen sestanek varnostnega sveta in ukazali svojim komandantom, naj ne prestopajo slovenskih meja. Da bi omejili vpliv bojev na ameriško javno mnenje so prepovedali televizijske posnetke operacij.

Prepozno. Izgubil jih je podjeten italijanski TV snemalec, Mario Salvadori. Ni delal za italijansko televizijo, RAI, temveč za mednarodno agencijo. Nekoč je živel v Združenih državah in med marinci v Italiji je imel prijatelje. Snemal je njihove manevre in parade in zgodilo

se je, da je bil na obisku v ameriški bazi, ko se je alarm začel, in prijatelji so ga pobrali s sabo, ko so odleteli proti Ljubljani.

S svojo prenosno elektronsko opremo je Salvadori spremljal prvi stik, ko so sovjetske čete, prodirajoče v Slovenijo, pred Kostanjevico naletele na ameriške marince. Tri napredujoče sovjetske tanke so naglo zaustavili izstrelki *milan*, in četa sovjetske pehote se je umaknila s hriba za mestecem. Sovjetska udarna letala so hkrati izvedla raketni napad na Američane ter povzročila nekaj zelo grdih izgub.

Večino tega je Salvadori posnel. Visoka kvaliteta dramatičnih ENG posnetkov boja je dala občutek realnosti, presegajoč filmske posnetke iz sedaj že oddaljene vietnamske vojne. Uničenje sovjetskih tankov; eden od njih se je razletel manj kot sto metrov od kamere; pretreseni obrazi sovjetskih ujetnikov; spektakel nenadnega umika sovjetske pehote, ko se je zdelo, da se premika vse pobočje griča; jasne, žive slike so šepetale, da Rdeča armada sploh ni neranljiva. Vojaško oko bi opa-

zilo, da je sovjetska pehota izvedla težavni manever umika pod ognjem z vzgledno spretnostjo. Vojaški gledalec bi se zavedel, da trije tanki niso pomembna sila. A ta neznatna praska je — tudi zaradi svoje majhnosti in enostavnosti — na traku izzvenela kot jasna ameriška zmaga. Le slike razmrcvarjenih žrtev raketnega napada, eden od marincev je vreščal v agoniji, so opominjale na ceno.

Salvadori ni bil le spreten snemalec, več je bil tudi manevrov mimo uradnih instanc. Hitro se je vrnil v Ljubljano, molčal o svojih posnetkih, in se stisnil na letalo za Italijo. Od tam je njegova agencija preko satelita poslala material po vsem svetu. Ameriške TV mreže so ga imele, še preden sta se Bela hiša in Pentagon zavedla njegovega obstoja. Mreže so vedele, da je material že razširjen in da je znan tudi vzhodnemu bloku, kjer so si brez pomislekov kopirali satelitske prenose agencije. Tako so posnetki prišli v ameriške domove — nenarčtovani, necenzurirani, skoraj brez skrajšav — izrezali so le strašno po-

snetek marince, ki mu je razneslo obraz.

Ameriške oblasti so z zaskrbljenostjo pričakovale reakcijo svojih ljudi. Na njihovo olajšanje, in presenečenje — presenečenje tudi za večino komentatorjev v tisku — so namesto strahu in nelagodja doživeli jezo in ponos. Jezo ob ogledu na rane in smrt po bombardiranju, ponos, ko so od blizu gledali, kako je sovjetski napad obstal in kako so se napadalcji potem umaknili. V trenutku, brez formalnih napovedi, je ameriška javnost začutila, da je v vojni, in nek temeljni instinkt za preživetje jo je povezal skupaj. Bitka pri Kostanjevici se je izgubila v silnih valovih boja, ki so kmalu sledili. Salvadorijeve slike so zasenčili kilometri bolj dramatičnih in groznejših posnetkov. A malo posnetkov te prve televizijske vojne je imelo takšen vpliv. Javnost, ki jih je videla, sedaj več ni dvomila: Sovjetska zveza in Združene države so bile v vojni. In prvi posnetek te vojne je kazal sovjetske čete na begu.

p. S. R.

BOGO CERIN

Jedrski Loby ...

Pisec pričujočih vrstic je pred časom (KATEDRA, št. 6/7, 1987, str. 6) na primeru bodočih savskih hidroelektrarn pokazal na obsцени mehanizem, ki oblastni garnituri omogoča preskok z racionalnega jedra zahtev javnosti na samo obrobje problema. Ko se je pred začetkom gradnje prve elektrarne v sklopu savske „verige“ (HE VRHOVO) bolj ali manj zakulisno odločalo o bistvu cele zadeve, se je po drugi strani sprožila široka, „demokratska razprava“ o vseh mogočih sporadičnih nesmislih (visek katerih je abotna ideja o akumulacijskem jezeru v službi turizma. Pri tem je razveseljivo vsaj to, da je ljudski humor ohranil zdravo mero distance; govoriti se je namreč začelo o novi športni panogi na obalah akumulacijskih jezer — o muharjenju). Kot paradigma preskoka nam lahko služi leta, ki je vabil na eno od številnih „tribun občanov“: „V našem kraju bo zrasla elektrarna, kaj bo prinesla dobrega in kaj slabega, če vam ni vseeno, pridite in se pogovorite ...“ in podobno.

Zgodilo se je prej, kot bi, glede na „moratorij“, lahko pričakovali. 5. septembra so časopisi poročali o sprejetju **Pravilnika o gradnji JE**, ki je bil objavljen v **Uradnem listu SFRJ**, št. 52. Ne da bi se spuščali v pravno plat Pravilnika, lahko naivno vprašamo, kako lahko v obdobju dogovora o negraditvi JE, ki naj bi bil ne le odlog, ampak tudi čas za razmislek, takorekoč „uzakonimo“ gradnjo JE!? Vest o objavi Pravilnika (povzemamo jo po Ljubljanskem Dnevniku z dne 5. septembra) je polna pohval o izčrpnih in konkretiziranih določilih, ki so menda tu in tam še bolj stroga, kakor je v navadi pri mednarodnih standardih. Nadalje hiti poročevalec prepričevati, kako je vse skupaj zahtevna naloga, kako so sestavljali kljub zapletenosti in kompleksnosti uspeli sestaviti dober dokument, kako so upoštevali vse vidike itd. Natančno v tej potezi lahko prepoznamo prosluli preskok: z objavo Pravilnika ne gre več za dilemo „JE da ali ne“, ampak je že storjen korak naprej, že smo ons-

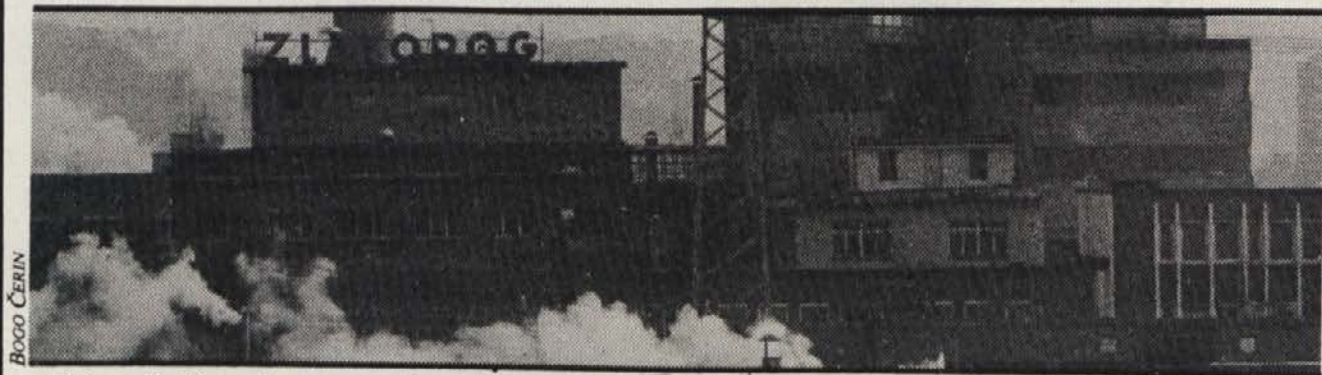
Detergenti v Dravi

Naš ekosistem

Postindustrijska družba se slej ko prej znajde v položaju, ko postane okolje žrtev obsežne industrializacije in uvajanja novih tehnologij. Skladno z razvitostjo družbe na industrijskem področju je običajno razvita tudi zavest o očuvanju človekovega bivalnega prostora. Morda imamo prav iz tega konteksta razumeti neverjetno brezbržnost v našem slovenskem, in tudi širše jugoslovanskem prostoru, kar se tiče skrbi za ohranjanje in očuvanje življenjskega prostora.

Mariborčani, tisti, ki jih je okužila zahodna kapitalistična javnomnenjska naravnost, vedno mučneje gledajo široko strugo reke Drave, po kateri plavajo najrazličnejše vrste umazanije, od kosov lesa, gum, plastičnih odpadkov in, kar je najbolj v oči bodeče, v zadnjem času skoraj ne mine dan, da ne bi plaval od njeni desni obali veliki beli madeži pene, kar je posledica spuščanja detergentov iz tovarne MTT Maribor v rečno strugo.

Na **Zavodu za zdravstveno varstvo Maribor**, kjer so odgovorni za spremljanje in tudi eventualno reševanje problemov onesnaženosti mariborskih voda ter s tem tudi reke Drave, je eden pristojnih ljudi, tov. Brumen, zatrdil, da izpuščanje detergentov v Dravo ni toliko škodljivo, kot je vizuelno grdo in zastrašujoče. Dejal je tudi, da so za okolje škodljivejše nevidne stvari kot cianidi in kovine, vendar pa ne more posreči z nobenimi podatki, ker se že lep čas ni kontrolirala stopnja onesnaženosti reke. Glede izpuščanja detergentov iz MTT Maribor v Dravo je v postopku priprava čistilnih naprav, ki naj bi bile dokončno namontirane čez približno leto.

BOGO ČERIN

Cinizem oblasti je seveda v tem „če vam ni vseeno“, ki je obenem že moment preskoka, točka, ko se osnovno vprašanje razprši v mnoštvo podvprašanj, katerih funkcija je ravno zastrti prvega. Oblast nam torej ob že definitivno izdelani vsebini ponudi sodelovanje v oblikovanju prazne forme. Še en zgled za to, da je demokracija najslabši sistem, pa vendar najboljši, kar so jih do zdaj iznašli; da se samoupravna, „vsebinska“ demokracija suče okoli forme, medtem ko meščanska, „formalna“ demokracija zadeva samo vsebino.

Naša takratna teza je bila, da lahko podoben maneuver pričakujemo tudi v primeru mnogo bolj občutljivega vprašanja jedrskih elektrarn v Jugoslaviji. Predvidevali smo, da se bo osnovna dilema „JE da ali ne“ razcepila v serijo zavajajočih obrobnosti, da se bodo sprožile „široke in demokratske“ razprave o, recimo, najprimernejših lokacijah na odpadke, o prednostih te ali druge firme proizvajalke opreme in podobno, skratka da je od oblastnih struktur pričakovati invazijo podvprašanj. Za to tudi gre postaviti podvprašanje.

tran dileme in njej navkljub „vjudno“ vabljeni na „razpravo“ o morebitnih pomanjkljivostih, dodelavah, vrženi v prisiljeno diskusijo.

Preseneča kratkovidnost komentatorja, ko zapiše: „Pravilnik samo dokazuje, da so priprave za gradnjo jedrskih elektrarn zelo daleč. Gotovo je, da so to priprave za 21. stoletje.“

Nasprotno. Pravilnik „samo dokazuje“, da so priprave ne le blizu, ampak da je sam Pravilnik v priprave vračunan, da priprave pravzaprav že ves čas potekajo! In kakor da je 21. stoletje „zelo daleč“.

V tej perspektivi se odložitev gradnje jedrskih elektrarn do leta 2000 prikazuje zgolj kot (tako ali drugače potreben) čas za priprave, ne pa kot rezultat prizadevanj civilne družbe. Skratka, podvprašanja so vržena da zaslepijo, forma je presenetljivo dobro izoblikovana, seveda pa še čaka, da jo dobera „vsebinsko demokratsko“ dognemo. Najbrž ni potrebno posebno poudarjati, da lahko to storimo edinele „formalno“ — z referendumom.

Roman Brilej

Neumno bi bilo ugovarjati izvedencem s tega področja, kar upam, da na Zavodu za zdravstveno varstvo Maribor so, vendar mi tudi kot laiku zelo čudno zveni, da detergenti iz tekstilne tovarne ne bi bili škodljivi za življenje v vodi. Sicer pa lahko vsakdo sam naredi preprost eksperiment in to kar doma. V akvarij z zlato ribico naj vsuje nekaj pralnega praška in počaka na rezultat. Seveda, če mu ni žal svoje ljubljene. Za navadne dravske ribe pa več kot očitno nikogar pretirano ne skrbi, kljub številnim ribiškim društvom. Očitno jih bo prebudila šele katastrofa, ko pa bo že prepozno za kakršnokoli učinkovito protiakcijo.

Redki osveščeni ljudje, ki so prvi opozarjali na problem onesnaženosti Drave in so s svojimi skromnimi raziskavami o vandalizmu nekaterih tovarn nastopili v javnosti, so postali tarča napadov „varuhov“ imena napačenih tovarn. Zlasti nazoren je primer, ko so človeku, ki je razkrinkal svinjarijo, da je Tovarna dušika spuščala v Dravo sumljive tekočine, neprestano po telefonu grozili in mu niso dali miru ne podnevi niti ponoči. Vse omejeno je dokaz, da smo prav tako kot na industrijski ravni razvitosti tudi glede na stopnjo zavesti še na zelo nizki stopnji razvoja. Redki pozivi po ustanovitvi ekološkega društva ali gibanja v Mariboru so zato toliko bolj hvalevreden pojav, ki bi mu morali ne samo prisluhniti, ampak tudi pomagati, da zaživi, še preden bo prepozno. Kajti problem onesnaženosti voda ni edini problem ekološke narave, saj ni prav nič boljše z ostalimi področji človekovega bivanjskega prostora. Bojazni, da bi ustanovljeno ekološko društvo bilo brez dela, niti slučajno ni, pač pa ni ljudi, ki bi na tem področju delali.

Miro Lenič

O Kardeljevem konceptu sindikatov

Pričujoči naslov je logično nepravilen — pri Kardeljevi koncepciji je namreč bistveno, da to sploh ni njegova koncepcija, da jo je prepisal, kar pa ni glavni problem, problem je, od koga jo je prepisal. Čeprav ves čas dosledno uporablja svojo samoupravno „nomenklaturu“, pa mu nikakor ne uspeva skriti svojega leninistično-stalinističnega rodovnika.

Za začetek sprejmemo tezo, da smo s stalinizmom opravili leta 1948, in da leninizem, ki smo ga naprej „negovali in gojili“, nima ničesar skupnega s stalinizmom. To, da za začetno osnovo postavimo dve očitno napačni tezi, nam bo pomagalo, da na primeru „Kardeljeve“ koncepcije lažje in manj zateženo ugotovimo svojo zmoto, predvsem pa postavimo Kardelja dovolj jasno v družbo s tistimi teoretiki, ki jim je najbližje.

„Kardeljevo“ koncepcijo sindikatov si bomo ogledali skozi poglavje Sindikati v družbenoekonomskih odnosih in samoupravnih demokraciji v knjigi *Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja* (druga, dopolnjena izdaja, ČZP Komunist, Ljubljana 1978, str. 230-239).

Pa si pogledimo prvi odstavek: „V razvitih oblikah socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, ki sta jih v zadnjem času vzpostavila ustavni sistem in praksa jugoslovanske družbe, dobivajo sindikati še močnejšo vlogo in veliko širše področje akcije. Še več, lahko bi se reklo, da je pomembna ekonomska, socialna in demokratična vloga sindikatov vgrajena v mehanizem družbenoekonomskih odnosov kot bistven in neločljiv vidik teh odnosov“.

Takoj na začetku nam Kardelj da vedeti, da je vloga sindikatov tudi v našem sistemu sila pomembna, oz. sindikati so bistven in neločljiv vidik družbenoekonomskih odnosov. Ta trditve pa je milo rečeno presenetljiva, saj če naivno povežemo formalno opredeljeno dejstvo, da je vir legitimnosti in glavni subjekt samoupravne oblasti delavski razred, da je zraven tega pomemben in bistven še čisto pravi sindikat. To je ravno tako, kot da bi rekli, da komunisti, ki so neizpodbitno na oblasti v deželah realnega socializma, potrebujejo še sindikat, ki bo ščitil njihove interese. Tisti, ki je na oblasti, se ščiti z mehanizmi zaščite oblasti (država, sodstvo, policija) — sindikat oblastnikov je nepotreben.

Kako torej iz te zagate? Če delavci, ki so formalno na oblasti, vseeno čutijo potrebo po sindikatu, to pač najbrž pomeni, da niso tudi dejansko na oblasti. Če pa naj bi obstajal sindikat, ki bi varoval tiste, ki so na oblasti, to sploh ne bi bil pravi sindikat. Obstaja pa še tretja možnost, ki zgleда na žalost drži za

Jugoslavijo, da so na oblasti komunisti, ki za sebe trdijo, da so tudi delavci, ki rabijo karikaturu sindikata za to, da prikrijejo dejstvo, da so samo oni na oblasti in da to ne velja za vse delavce. Torej delavci niti dejansko niso na oblasti, niti ne morejo imeti pravega sindikata, ker so na oblasti le formalno.

Pa si pogledimo, kako si je v tej „zanimivi“ situaciji zamislil oblast delavcev in vlogo sindikata Kardelj.

V nadaljevanju Kardelj pravilno ugotavlja, da se družbena vloga sindikata v pogojih odnosov socialističnega samoupravljanja bistveno razlikuje od vloge sindikatov v kapitalizmu. Vlogo naših sindikatov strne v naslednjih stavkih: „Zato — načeloma in praviloma — glavna naloga sindikatov ni v tem, da varuje interese delavskega razreda pred nekim razredom zunaj njega, ampak je predvsem v tem, da se bo-

prišli na oblast; storiti poskušajo vse, da bi zakrili svojo oblastno pozicijo oz. nevarnost, ki pretijo njihovi oblastni poziciji, poskušajo kontrolirati, usmeriti od sebe, jih nevtralizirati. Večino tega Kardelju uspeva napraviti že kar v citiranem odstavku.

Zanimive pa so tudi nadaljnjše Kardeljeve predpostavke. Namreč, da v našem socializmu ni več delavcu nasprotnega razreda ter da so eventuelni problemi in nasprotja ali ostanki delovanja kapitalističnega razreda ali so delovanje nekih birokratskih, etarističnih, tehnokratskih skupin ali pa gre za preprosta nesoglasja med deli delavskega razreda samega. Že v samem začetku pa odmisli vsakršno možno konfrontacijo med socialistično (komunistično) oblastjo in delavskim razredom. Skratka socializem je po Kardelju opravil z razrednimi naspro-

Kardelj „težave“ na relaciji posebno — splošno in posamično — skupno. Družba sicer mora imeti mehanizme, s katerimi oblikuje in deluje na dolgoročnih, splošnih projektih, vendar sindikati z neko normalno funkcijo, prav gotovo niso eden teh mehanizmov. Oziroma sindikati lahko pomembno prispevajo k dolgoročnim projektom družbe s tem, da predvsem in dosledno izpolnjujejo svojo posebno, konkretno in sedaj, v tem trenutku obstoječo vlogo in rešujejo prav tako problematiko — t. j., da skrbijo za primerno ceno delovne sile. Družbeni projekti so ponavadi splošni in dolgoročni — družbene akcije za uresničevanje teh projektov pa so nujno konkretne in kratkoročne. Kardelj pa piše, da so konkretne in kratkoročne akcije sindikata drugotnega pomena ali pa celo nezaželeno.

jujejo za reševanje protislovij, konfliktov in problemov, ki nastajajo v odnosih med posameznimi interesi delavskega razreda na drugi ter da se hkrati upirajo prodiranju ostankov starih razrednih odnosov, ki imajo pri nas še vedno korenine v državno lastninskih in tehnobirokratskih tendencah. Potemtakem morajo sindikati pri nas usmerjati samoupravne delovne kolektive predvsem v to, da vidijo splošne pogoje družbene reprodukcije, da bi na tej podlagi lahko realno gledali na probleme razpolaganja z dohodkom v vsaki temeljni organizaciji združenega dela.“

Najprej seveda zbode v oči Kardeljeva trditve, da glavna vloga naših sindikatov ni v tem, da varuje interese delavskega razreda pred kakim drugim razredom zunaj njega. To pa je seveda čisti nesmisel, ker je potemtakem vloga sindikata v tem, da varuje interese delavcev pred interesi delavcev samih, kar v nadaljevanju tudi sugerira kot logično.

Kardelja muči stara bolezen prevratnikov (revolucionarjev), ki so

tji; obstoječa nasprotja, ki pa jih ne more skriti, pa so zgolj socialne (slojevske) narave. Problem pa je, da je Kardelj odpravil zgolj razred oblastnikov, ostaja pa v zagati, ker ne ve, kaj bi z delavstvom.

Nadalje Kardelj v citiranem odstavku in v nadaljevanju teksta večkrat omenja, da se sindikat ne sme ukvarjati s posamičnimi, posebnimi, sedaj prisotnimi problemi, ampak, da je njegova vloga predvsem v ukvarjanju s skupnimi, splošnimi, dolgoročnimi problemi.

Tako pravi Kardelj: „Tako mora sindikat pomagati delovnim kolektivom in delavskemu razredu kot celoti, da bo kot osveščen gospodar tega procesa samoupravno reševal probleme in konflikte.“ In nadalje: „... sindikat ima ne samo svo vlogo, ampak ima na razpolago tudi vsa sredstva, ki jih potrebuje, da bi se lahko vztrajno bojeval tako za samoupravne pravice delavcev in njihove neposredne interese kakor tudi za skupne oziroma dolgoročne interese delavskega razreda v celoti in vseh delovnih ljudi.“

Jasno kot na dlani je, da ima

Vse to pa postane še bolj očitno, ko pogledamo, kako si Kardelj zamišlja vlogo sindikata v političnem sistemu oz., kako si zamišlja konkretno funkcioniranje sindikata in sredstva, ki jih lahko pri tem uporabi.

Tako pravi, da „je prav sindikat tista družbenopolitična organizacija delavcev, ki mora zavestno vključevati tako delavski razred kot celoto kakor tudi delavce v grupacijah in kolektive v posameznih organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnostih v demokratično in solidarno reševanje problemov celotne družbene reprodukcije kakor tudi razširjene reprodukcije v vsaki posamezni temeljni organizaciji združenega dela in v vseh oblikah združevanja dela in sredstev. Tako mora sindikat pomagati delovnim kolektivom in delavskemu razredu kot celoti, da bo kot osveščen gospodar tega procesa samoupravno reševal probleme in konflikte.“

Kardelj tukaj postavi sindikat nad delavce: sindikat delavcem „pomaga“, jih „osvešča“, itd. Ta

„nadelavska“ pozicija pa je očitna tudi ob dejstvu, da je naloga sindikata „vsrkati“, „skordinirati“, „organizirati“ delavce, „grupacije“, kolektive za solidarno, demokratično reševanje problemov celotne družbene reprodukcije in na osnovi tega komaj reševanje konkretnih problemov v posameznih okoljih. Torej se mora „posamežno“ najprej poenotiti (solidarno, demokratično, samoupravno), žrtvovati se torej mora posamezno, in ko ostane samo še „skupno“, se v okviru le-tega lahko rešujejo posamezne. Vse skupaj se sliši precej konfužno, kaže pa, da se v tem skriva razlaga, zakaj obstoječi sindikat ni sindikat delavcev, ampak sindikat nad delavci.

Kardelj vedno znova skozi tekst izraža kronično nezaupanje do delavcev. Tako ne zaupa posameznim, konkretnim interesom delav-

ima ne samo vso svobodo, ampak ima na razpolago tudi vsa sredstva, ki jih potrebuje, da bi se lahko vztrajno bojeval tako za samoupravne pravice delavcev in njihove neposredne interese kakor tudi za skupne oziroma dolgoročne interese delavskega razreda v celoti in vseh delovnih ljudi,“ piše Kardelj.

V tem odstavku se je Kardelj izgleda čisto „svrčlalo“. Najprej ugotavlja, da ima pri nas sindikat „vsa sredstva“ za svoje delovanje in nadalje, da ima vso svobodo za svoje delovanje. Ta druga trditev (o svobodi) je očitno odveč v gornjem odstavku, ker če ima sindikat na voljo vsa sredstva (po Kardeljevem), je k temu čisto odveč dodajati, da ima tudi „vso svobodo“. Resnica bo namreč v tem, da sindikat nima na voljo niti vseh sredstev, niti nima vse potrebne svobode. Kardelj očitno predpostavlja, da ne drži formu-

di sindikat, če bi želel konkretizirati subjekte in interese, za katere naj bi se boril.

Tako je približno jasno, kaj so samoupravne pravice delavcev, manj je jasno, kako se le-te razlikujejo od neposrednih interesov delavcev; nadalje ni popolnoma jasno, kaj so potemtakem skupni oz. dolgoročni interesi delavskega razreda v celoti (oz. kaj je z taistimi interesi delavskega razreda, ki ni v „celoti“); na koncu pa je v tej konstataciji težko definirati in v realnosti najti skupne oz. dolgoročne interese vseh delovnih ljudi (!?).

Nadalje piše Kardelj, da je: „Povezovanje enega in drugega aspekta boja (kratkoročnega — dolgoročnega, neposrednega — posrednega, posameznega — skupnega; v smislu zadnjega citiranega odstavka, op. Ž. B.) je glavna naloga sindikatov.“

To je seveda zelo konfuзна glav-

vanju govori o „svobodnih in neodvisnih“ sindikatih, je čisto ideološko fraziranje.

In v tem smislu naš sindikat ni sindikat delavcev, ampak sindikat oblasti.

O sindikatih in zvezi komunistov pa Kardelj tole: „Enako kot v socialistični zvezi se tudi v sindikatih vodilna idejna in politična vloga zveze komunistov ne uresničuje z besedami, ampak predvsem z intenzivnim delovanjem komunistov v demokratičnem sodelovanju z vsemi delavci — da bi sindikati dejansko lahko uresničevali svojo družbeno vlogo. Potemtakem zveza komunistov ne more od zunaj ukazovati sindikatom. Ker se sklepi sprejemajo demokratično znotraj sindikatov, se morajo komunisti, ki so člani sindikata, prav v demokratičnem sodelovanju z drugimi delavci zavzemati za to, da bodo ti sklepi socialistični, demokratični in racionalni.“

S tem odstavkom nam postane dokončno jasno, kakšno vlogo je Kardelj namenil sindikatom. Sindikat sploh ne more „izpolnjevati svoje družbene vloge“, če se skozi delo sindikata ne „prežema“ vloga zveze komunistov oz. drugih družbenopolitičnih sil. Tukaj pa je skrita tudi srž „družbene vloge“ sindikata: to je kanaliziranje in kontroliranje delavske demokracije oz. „delavske opozicije“ tako, da ne more škoditi sedaj obstoječi oblasti. Kajti Kardelj meni, da delavska akcija (tudi sindikalna) ni socialistična, demokratična in racionalna, če pri njej ne sodelujejo s svojimi argumenti komunisti oz. druge socialistične družbenopolitične sile. To pomeni, da Kardelj jemlje legitimiteto vsakršni delavski ali sindikalni akciji, ki bi bila naperjena zoper zvezo komunistov ali socialistično balast (takšna akcija bi po njegovem nujno bila nesocialistična, nedemokratična in neracionalna).

Nadalje Kardelj modruje takole: „V okviru celotne strukture subjektivnega faktorja družbe bi moral biti sindikat odprt za vse, kar se dogaja v zavesti delovnih kolektivov. Zato se mora sindikat v celoti, posebno pa osnovna organizacija sindikatov, še bolj demokratizirati, da bi se v njej čimbolj soočala mnenja, alternative, kritika, itd.“

Tukaj nam Kardelj pojasni, kaj pomenjuje pod svobodo sindikatov in sredstvi, ki jih lahko uporabi: glavna poanta je, da mora vse, kar počne, početi v okviru celotne strukture subjektivnega faktorja družbe. Najmanj, kar lahko iz tega sklepamo, da sindikat nikakor ne more delovati nasproti „subjektivnemu faktorju“ oz., da Kardelj smatra, da „subjektivni faktor“ ne more biti „predmet“ delovanja ali pa celo kritike sindikata.

Če pa bi se kdaj zgodilo, da bi „subjektivne sile“ postale predmet

BOGO ČERIN

cev, za le-te predpostavlja, da so nujno nepravilni in nekompatibilni z dolgoročnimi interesi delavskega razreda, delavce ima apriori za „neosveščene“ gospodarje, delavski interesi so neracionalni, itd.

Interesanto je seveda to, da se Kardelj ne moti, ko pravi, da interesi delavcev niso kompatibilni z dolgoročnimi interesi delavskega razreda. Kardelj to nekompatibilnost rešuje iz svoje oblastniške pozicije — ukinja individualne, posamične interese delavcev in vzpostavlja pa za edino relevantne dolgoročne interese delavskega razreda. Diskusijo bi lahko nadaljevali v smeri razglabljanja o tem, kaj je dolgoročni interes delavskega razreda, in kako se oblikuje. Za nas, na tem nivoju, pa je pomembno dejstvo, da v našem primeru dolgoročne interese delavskega razreda konstruira Kardelj, ne pa delavci — tako, da so t. i. dolgoročni interesi delavskega razreda pravzaprav dolgoročni interesi socialistično-komunistične oblasti, ki jo tudi predstavlja Kardelj.

„Z drugimi besedami, sindikat

la: VSA SREDSTVA = VSA SVOBODA, in da lahko ima nekdo vsa sredstva in ne svobode ali pa obratno. Srž problema pa je v tem, da Kardelj (oz. oblast) predpisujejo sredstva in svobodo sindikatu, normalna pa je najbrž drugačna logika, da si obseg sredstev in svobode definira (izbojuje) sindikat sam.

Nadalje v gornjem odstavku Kardelj „navrže“ nekaj subjektov in njih lastnosti, ki se mu zdijo relevantni in relacije med njimi popolnoma logične: tako govori o samoupravnih pravicah delavcev, o njihovih neposrednih interesih in o skupnih oz. dolgoročnih interesih delavskega razreda v celoti ter o skupnih in dolgoročnih interesih vseh delovnih ljudi. Vse to troje, kar omenja, naj bi bile nekakšne entitete, subjekti in interesi, ki so sebi lastni in se med seboj razlikujejo. Če bi poskusili, za vsak subjekt in njegov interes najti njemu lastno značilnost, ki se razlikuje od drugih, oz. ga poskusili kot takega najti v naši družbeni stvarnosti, bi ugotovili, da se gremo „lov na duhove“ — v podobne težave pa bi prišel tu-

na naloga, ki pa jo Kardelj konkretizira takole: Prav zato morajo biti sindikati sestavni del celotne strukture socialističnih sil, se pravi povezani z idejno in politično smerjo naše socialistične revolucije. Po drugi strani morajo biti svobodni in neodvisni od poslovnih in državnih upravnih organov. Razumljivo takšne vloge sindikati ne bi mogli opravljati brez aktivne in vsakodnevne podpore zveze komunistov in socialistične zveze delovnega ljudstva, se pravi vseh v njej združenih družbenopolitičnih in drugih družbenih organizacij, prav tako pa tudi delegatskih teles.“

Ta odstavek je krucialen za razumevanje Kardelja v že omenjenem smislu. Sindikata kot takega sploh ni in ga sploh ne more biti v naši družbi. Sindikat sam ne more (in ne sme) uresničevati svoje glavne vloge (po Kardelju) — vse kar sindikat lahko in sme doseči, mora in lahko doseže le v povezavi s „celotno strukturo socialističnih sil in politično smerjo naše socialistične revolucije“, oz. v povezavi z zvezo komunistov itd. To, da Kardelj v nadalje-

delovanja sindikatov, pa bi to bil problem „zaostale“ zavesti delavcev, ne pa morebitnega nasprotja med „rajo in oblastjo: kajti „subjektivne sile“ so objektivno oblastne sile in v tem je glavni vic.

Kardelj pa o problemih delavske zavesti naslednje: „Zavest naših delovnih ljudi še vedno obremenjujejo preteklost, omenjeni materialni življenjski in delovni pogoji, pogosto pa tudi relativno nizka kulturna raven. V takšnih pogojih je pogosto tudi demokratična kultura nizka. Zato se dogaja, da demokratične odnose spremljajo ekseesi in celo pojavi zlorabe demokratičnih pravic. Toda omejevanje ali zaviranje razvoja demokratičnih odnosov ni zdravo. Nasprotno, demokracije se naši delovni ljudje lahko nauče samo v demokratičnih odnosih. Razumljivo se morajo zavestne socialistične sile odločno postaviti po robu vsakemu poskusu reakcionarne in destruktivne zlorabe demokratičnih pravic. Toda zaradi skupinice tistih, ki poskušajo zlorabljati demokratične pravice, ne sme biti v svojih demokratičnih pravicah omejena velikanska večina naših delovnih ljudi, ki ve, da zunaj socializma delovni človek ne more imeti svobode.“

Kar si Kardelj predstavlja pod delavsko demokracijo, nam ta citat dovolj ilustrativno pokaže. Zaključimo lahko samo to, da demokracija je ali pa je ni. Demokracija, za katero samo oblastniki vedo, kako izgleda, ni demokracija, ampak prej totalitarni način vodenja družbe. Oziroma demokracija, ki v sebi ne predpostavlja opozicijske kritike, ni demokracija, ampak dogovarjanje nasilno enakomislečih, vsi pa, ki so izven ustaljenih, oblastnih

kratični. Tako pa obvelja: kdor ni z nami, je proti nam — kar pa je znana realsocialistična krilatica.

Skratka, problem je ljudstvo, nizka zavest ljudstva itd., nikakor pa ne more biti generator problemov oblast. Zato je zgodovina realsocializma polna komunističnih poizkusov, da bi zamenjali ljudstvo, kar pa je k sreči težko uresničljivo. Komunisti so na tej točki seveda vedno znova v zadregi: gradijo namreč najbolj demokratični in socialno pravičen družben sistem, a realnost in rezultati te „gradnje“ „nočejo“ kazati stanja, ki bi to potrjeval. Oblast seveda vztrajno trdi, da smo na pravi poti, na poti v komunizem, da imamo demokracijo, da smo socialno pravična družba, da ni več razrednih nasprotij, a je zanimivo, da je delavce težko prepričati z obljubami, sploh če to počnejo že vsaj štirideset let, realnost pa gre raketno pot. Zato je potrebno Kardeljev poizkus, da prepriča delavce, da „zunaj socializma ni svobode“, razumeti kot poizkus ukinjanja realnosti.

V tem smislu je razumljivejši naslednji Kardeljev citat: „Seveda ne mislim, da mora osnovna organizacija sindikata samo kritizirati in iskati povere za spore. V naši družbi sindikati nimajo več te potrebe, ker tudi nimajo potrebe, da bi z nekakšnimi demagoškimi akcijami nabirali politične točke zase.“

In nadalje: „... kljub velikemu pomenu zaščitne funkcije sindikatov ni njihova ekonomska funkcija nič manj pomembna. V našem samoupravnem sistemu so proizvodna sredstva in celoten dohodek v rokah delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, zato sindi-

kati v našem sistemu ne varujejo pravic delavcev pred nekim lastnikom ali monopolističnim upravljalcem tega kapitala. Zaščitna funkcija sindikatov se omejuje v glavnem na krnjenje samoupravnih pravic, na neenakopravnost in druge podobne deformacije v sistemu samoupravljanja. V takšnih okoliščinah pa življenjski in delovni položaj delavca ni odvisen samo od spoštovanja njegovih samoupravnih pravic, ampak tudi od rezultatov gospodarjenja s proizvodnimi sredstvi in dohodkom, ki ga upravljajo delavci sami.“ Prav očitno je, kako niti ena predpostavka Kardelja, na katerih definira funkcijo sindikata, ne drži v stvarnosti. Kardelj izraža svoje želje, ideološke fantazije. Družbeno-politični položaj delavca, razvojni trend naše družbe, itd., negirajo Kardeljeve predpostavke v popolnosti.

Najbrž bi veljalo tole „spoznavanje“ Kardelja na primeru sindikatov zaključiti z neko zbirno oceno.

Če bi primerjali Kardeljeve miselne vzorce z Leninovimi ali Stalinovimi teorijami, bi ugotovili (to sem skromno poizkušal tudi nakazati), da se Kardelj giblje znotraj iste paradigme kot prej omenjena utemeljitelja realsocializma. Če ne drugega, ima tudi Kardelj klasične realsocialistične „težave“: „realni“ socializem ima namreč značilne težave s svojo realnostjo.

Nadalje lahko zaključimo, da sedanja Zveza sindikatov skoraj v popolnosti uresničuje Kardeljevo sindikalno koncepcijo. To pomeni, da če soočimo Kardeljevo teorijo s sindikalno stvarnostjo, lahko rečemo, da je sedanje (ne)delovanje Zveze sindikatov najbolj direktna in huda kritika Kardeljevega sindi-

kalnega miselnega opusa.

Pravi, normalno delujoči sindikat, ki bi ponudil okrilje, v katerem bi lahko naš delavec zaščitil najprej svoje osnovne interese, bi se nujno moral emancipirati od realsocialističnih (beri Kardeljevih) koncepcij sindikata in se vrniti vsaj k svojim predvojnimi izkušnjam, če že ne k principom preprostega, zdravega „tradeunionizma“, ki uspeva v „gnilem“ „izkoriščevalskem“ kapitalizmu veliko bolje uresničevati in zaščititi interese delavcev, t. j. njihov življenjski standard.

Glede na to, kako zvesto Zveza sindikatov uresničuje Kardeljevo zasnovo, lahko mirno izrazim veliko skepo, da bi uspela Zveza sindikatov evulirati v pravi, normalno delujoči sindikat, trade union.

Prav tako pa me zanima, glede na več kot štiridesetletno realsocialistično možgansko masažo delavcev, ali so le-ti končno „pripravljeni“ uvideti rešitev, ki se ne skriva zunaj njih, nekje v sistemu ali partiji, ampak v njih samih, v njihovi (ne)moči, v njihovi življenjski bedi. Rešitev delavci nosijo ves čas v sebi, prav tako kot nosijo v sebi ves čas blokade, ki jim preprečujejo, da bi uvideli in končali katastrofo, ki jo čutijo na svojih plečih.

Rešitev je v delavski samoorganizaciji, v neodvisnih sindikatih, če hočete, v avtonomni, v skladu z njihovimi interesi organizirani sili, volji, moči, ki bi najprej pokončala realsocializem v delavskih glavah, kasneje pa še zunaj njih.

In za konec si dovolimo parafrazirati Kardelja: „Sreče delavcu ne more dati niti sistem, niti partija, niti Kardelj — za svojo srečo je odgovoren delavec sam!“

(Pripravil: B. Žnuderl)

BOGO ČERIN

Stand by Me

Pogajanja predstavnikov naše vlade z mednarodnim denarnim skladom so, kot je znano, rezultirala v sporazumu o stand-by aranžmaju, na osnovi katerega dobivamo sveže devize.

Ta sporazum vključuje močno omejevanje potrošnje, kar uravnava takoimenovana nominalna sidra na področju osebnih dohodkov, proračunske porabe in kreditne politike bank. Nominalna sidra v bistvu pomenijo kvartalno prilagajanje dinamike rasti teh količin gibanjem v gospodarstvu. Najbolj radikalno se omejujejo prav osebni dohodki; analize Bajtovega instituta kažejo, da je ena izmed notranjih predpostavk učinkovite izvedbe majskega ukrepa padec realne porabe prebivalstva za okrog 18 %.

Tvorci ekonomske politike pri tem razlagajo, da so majske ukrepi nastali kot neposredna posledica dogovorov s tujimi upniki in da je torej največje zaostrovanje porabe na sektorju osebnih dohodkov nujnost, saj je tudi od tega odvisna nadaljnja pripravljenost upnikov, da financirajo našo ekonomijo z vsemi njenimi neracionalnostmi vred.

Ker pogajanja med našo vlado in mednarodnim denarnim skladom potekajo izven dosega javnosti, do katere prihajajo nepopolne informacije o poteku pogajanj z veliko zamudo in pogosto šele iz tujih virov, seveda ni mogoče trditi, da to ni res — lahko samo ugibamo. Ugibamo lahko kajpak tudi o tem, zakaj so ta pogajanja skrbno varovana tajnost.

Poznavalci namreč trdijo, da izvedenci denarnega sklada nimajo ravno navade, da bi predpisovali, koliko se naj pripravi kateri segment porabe — zanje je pomembna poraba v globalu. V kolikšnem deležu kateri sektor participira na tej porabi, je zanje sekundarnega pomena in je odvisno od odločitve dejanskih nosilcev oblasti v neki deželi. Ta odločitev pa je seveda odvisna od razmerij moči znotraj dežele dolžnice — vedno je bilo najlažje vzeti tistemu, ki ima najmanj moči.

Naši oblastniki so očitno ocenili, da je to delavstvo. Ali je bila ta ocena napačna, ali celo popolnoma pravilna, je ta trenutek še prehitro reči. Dejstvo je, da je to segment, ki je zaščiten samo na videz in ki je bistveno slabše organiziran in manj samostojen, kot v tržnih gospodarstvih.

Blebetanje o reformi, ki stoji in pade na omejevanju osebnih dohodkov, je cinizem, če vemo, kako je plačano isto delo pri nas v primerljivih deželah, in če vemo, kakšne so davčne stopnje in ostale obremenitve gospodarstva tukaj in čez mejo.

Sicer pa poglejmo rezultate omejevanja porabe v času, ko je ciljna inflacija štiri mesece pred rokom že presežena.

Povprečni čisti osebni dohodek na zaposlenega je bil v obdobju januar—junij 1988 za 138 % večji od tistega v lanskem letu. Osebni dohodki so se torej gibali znotraj predpisanih omejitev, saj je bila dovoljena

rast za to obdobje 139 %. To je seveda povzročilo močan realen padec osebnih dohodkov — v Mariboru znaša ta padec samo v prvem polletju letos glede na rast drobnoprodajnih cen 15 odstotkov.

Čisto nekaj drugega se je dogajalo z javno porabo. Le-ta bi morala v istem obdobju nominalno za 10 indeksnih točk zaostajati za rastjo dohodka v gospodarstvu. Dohodek gospodarstva je bil v prvih šestih mesecih večji za 159 %, prihodki proračunov, samoupravnih interesnih skupnosti družbenih dejavnosti in družbenih skladov pa so porasli za 188 %. To pomeni, da ta segment potrošnje ni zaostajal, temveč je celo prehitel dohodek gospodarstva kar za 29 indeksnih točk!

Ta trend je daleč najbolj izrazit pri proračunih družbenopolitičnih skupnosti, ki so v tem obdobju naraščali najhitreje; v prvih šestih mesecih so se glede na leto 1987 povečali kar za 208 %.

Izkušnje številnih dežel z visokimi stopnjami inflacije kažejo, da se vsaka resna protinflacijska politika prične z ostrim omejevanjem vseh oblik proračunske porabe. Poleg neposrednih učinkov v denarni sferi ima takšna protinflacijska politika izjemno pomembne demonstrativne efekte — z omejevanjem lastne porabe država pokaže, da s krotitvijo inflacije resno misli.

Če pa država ni sposobna izvajati niti tistega dela svojih lastnih predpisov, ki se nanašajo izključno na njo samo, in troši daleč preko mej, ki si jih je sama postavila, potem nima nobene pravice zahtevati spoštovanja zakonitosti od vseh ostalih.

Namesto dejanskega razbremenjevanja gospodarstva, ki bi temeljilo na primerjalni analizi, koliko kateri porabnik bremeni gospodarstvo v uspešnih svetovnih gospodarstvih in koliko pri nas, imamo opravka z mnogo govorjenja o razbremenjevanju na eni strani, in s stalnim povečevanjem obremenjevanjem v obdobju preteklih osmih let na drugi strani. Tistega nekaj stihijskega, parcialnega razbremenjevanja, ki se tu in tam vendarle pojavi (npr. pred kratkim v Mariboru), pa pomeni udarjanje na slepo in jemanje tistim, ki se najmanj branijo. S prerazdelitvami, ki niso pripravljene na podlagi temeljitih analiz, je mogoče napraviti več škode kot koristi in imajo predvsem en efekt: ustvarjajo videz, da se vendarle nekaj premika.

Dejansko se namreč ne premika nič; tudi slovenska skupščina se je podala v sprejemanje soglasja k rebalansu zveznega proračuna, pri čemer je ubirala skrajno sumljiva sredstva. In Svetozar Rikanovič lahko še naprej izjavlja, da zvezni proračun nominalno sicer sledi rasti cen, realno pa pada (kar pomeni izvirni prispevek k teoriji ekonomske politike).

Aleš Razpet

Čez dolgih sedem let . . .

Bilo je hladnega aprilskega dne leta 1981. Lepo „postrojeno“ smo stali sredi „kruga“ neke ljubljanske kasarne in v zboru ponavljali za oficirjem, ki je stal na okrašenem odru pred nami: „Ja, vojnik tajitaj, svečano se obavežujem, da ču braniti (sledi naštevaje svobode, neodvisnosti, ozemeljske nedotakljivosti, družbenopolitične ureditve, pridobitev, bratstvenosti itd. — skratka vseh „temeljnih načel in vrednot“ te države) . . . ne žaleči, da pri tom dam i svoj život!“ Potem je vsak od nas podpisal nek papir, se rokoval z nekim visokim oficirjem in predstavnikom mladine (najbrž iz kake pobratene šole ali krajevnih skupnosti), prejel rdeč cvet in poljubček od neke mladenke . . . popoldne pa prvi prosti izhod v mesto.

Ta ceremonija se je imenovala „svečana obaveza“ ali, na kratko, „zakletva“. Kar primeren izraz: ko sem podpisoval tisti list, sem zares stisnil zobe in sam pri sebi krepko zaklel . . .

Pustimo vendar dejstvo, da nisem zares ponavljal za oficirjem, ampak samo odpiral usta, in da „zakletva“ ni bila podana v mojem jeziku (nimam se kaj „vleči ven“: jezik, v katerem je bila podana, tekoče obvladam). Podpisal sem list! S tem sem pristopil k nekakšnemu paktu z državo oz. vojsko. Tega najraje ne bi bil storil, a ta „ugovor vesti“ sem kar lepo zamolčal. Nihče me ni prisilil k prisegi, kar prostovoljno sem jo dal. Trezen in pri zdravi pameti sem namreč ugotovil, da bi odklonitev prisige imela zame vse preveč mučne posledice.

Vseeno pa ne morem in ne morem vestno izpolnjevati prisige, ki sem jo takrat dal.

Svoboda! Kako lepa beseda! A vsaj od Einsteina dalje se tudi svoboda podreja zakonu relativnosti. Svoboda je predvsem odgovornost, da z lastno svobodo ne kratiš iste svobode drugih. Svoboda je, da lahko neovirano izbiraš med različnimi, tudi med seboj različnimi možnostmi — na vseh področjih, tudi političnem. Svoboda je, da si lahko z lastnim delom in znanjem, sposobnostmi itd. zagotoviš bogato materialno, kulturno itd. eksistenco. Svoboda je, če lahko greš kadar in kamorkoli hočeš, ne da bi moral prositi koga za dovoljenje. Svoboda je, če lahko pišeš in objavljaš ter bereš, javno, ne skrivoma, tudi stvari, ki drugim niso všeč, pa te ob tem ni prav nič strah. To in še marsikaj je svoboda. In če je temu tako (jaz mislim, da je), potem ta ljuba država ni ravno vzor svobodnosti.

Neodvisnost — morda jo pozna kakšno še ne odkrito plemo „divjakov“ kje sredi amazonskega pragozda. Tudi če bi propagatorji naše „neodvisnosti“ to še tako želeli, ima

Jugoslavija na srečo toliko zunanjih dolgov in potreb po novih kreditih, da ni realnih možnosti za povratek v kameno dobo (kot da ni dovolj že to, da nas tudi relativna zaprtost in neprilagodljivost vztrajno vlečeta nazaj v 19. stoletje).

Ozemeljska nedotakljivost — no, ja, to je edina stvar v celotni vojaški zapisi, ki naj bi bila prvenstvena skrb vojske: namreč obramba pred tujo agresijo. To bi bil najbrž pripravljen braniti tudi za ceno lastnega življenja, čeprav so mi znani izjemni primeri, ko je bil uspeh tuje agresije za prebivalstvo napadene države (in to je najbolj bistveno) pravzaprav pridobitev (ko so zavezniki konec 2. svetovne vojne okupirali Nemčijo, so obenem osvobodili Nemce nacizma; čeprav je ne morem odobravati, je treba priznati, da je vietnamska okupacija Kampučije v primerjavi s Pol Potovim režimom večjemu delu prebivalstva prinesla določeno olajšanje).

Družbenopolitična ureditev — celo njeni tvornici in voditelji države jo kar naprej reformirajo, dopolnjujejo, izgrajujejo itd., jaz pa naj bi jim, v skladu s svojo prisego, to z orožjem preprečeval? Dajte no!

Samoupravljanje? Samoupravljalsko ljudstvo me največkrat spominja na psa, ki ju gospodar vrže obglodano kost, da bi imel medtem, ko se sam baše s šnicli, mir pred njim. Hov!

Delegatski sistem? Raje od brezobličnih delegatov, ki naj bi zastopali „bazo“, katere del sem tudi sam, bi imel na vseh nivojih poslance z obrazom in hrbtenico, ki bi jih lahko neposredno izvolil izmed večih kandidatov različnih, tudi povsem nasprotujočih si, vsekakor pa javno predstavljenih nazorov in programov, ob permanentni možnosti odpoklica, če bi slabo izpolnjevali pričakovanja volivcev.

Neuvrščenost? Načelno da, toda . . . Ali niso prav neuvrščene države vpletene v največ medsebojnih spopadov? Ali plodno sodelujejo predvsem medsebojno, ali ne raje kar s tistimi, ki jim za protiuslugo ponudijo največ denarja in/ali orožja in vojaške pomoči (če je to neuvrščena država, toliko huje, če je povrhu tako „načelna“, kot je naša, pa sploh . . .)? Ali ne vladajo prav v neuvrščenih državah najokrutnejši samodržci (prav ti se najraje sklicujejo na načelo „nevmešavanja v notranje zadeve“)? Ali nam sodelovanje v gibanju neuvrščenih ne prinaša velikih stroškov, pa bolj malo oprijemljivih koristi? Kakorkoli že, bolj bi mi bilo všeč, če bi bili samo dosledno nevtralni, sodelovali pa bi pri konkretnih programih tam, kjer bi bilo to tudi (in predvsem) v našo korist.

Federacija? Če je to apriorna po-

drejenost enot skupnosti namesto skupnega reševanja le tistega, o čemer se res povsem strinjamo (kjer se razlikujemo, naj bi delal vsak po svoje!), če je to blokiranje pobud manjšine s „preglasovanjem“ in večine s „konsenzom“, če je to „prelivanje“ sredstev mimo interesa tistega, ki jih je ustvaril, če je to sklepanje kompromisov, ki v „skupnem, višjem interesu“ nikogar ne zadovoljujejo povsem“ . . . — ne, hvala! Raje bi imel kako „ohlapnejšo“ zvezo, npr. konfederacijo (če to nikakor ne bi šlo, pa celo — bogne daj! — razvezo), obenem pa gospodarsko, politično, kulturno, znanstveno itd. povezovanje s tistim v tujini, kar nam bi (vsem skupaj ali samo nekaterim delom) pač ustrezalo.

Bratstvenost? Bratstvo — vsekakor! Bratiti se želim z vsakim, ki se je voljan pobratiti z mano, ki se želi z mano enakopravno pogovarjati, ne da bi mi hotel vsiliti svoje mnenje, ki je (kljub morebitni totalni različnosti) pripravljen sodelovati z mano, in to prostovoljno, ne na ukaz! Pri tem sploh ni važno, če je pripadnik „naših narodov in narodnosti“, ali, zaradi mene, Maršovec. Enotnost — nikakor! Različni smo in različni bomo (hvala bogu!) še nekaj časa tudi ostali, pa naj si naši „enotniki“ še tako prizadevajo napraviti iz nas homunkule, modea gama (prosto po Huxleyevem Krasnem novem svetu).

Pridobitve naše revolucije? Če primerjam Jugoslavijo z nekaterimi deželami, ki so se približno ob istem času narodno osvobodile (ali so bile osvobodjene), niso pa obenem izvedle social(istič)ne revolucije (oz. jim ni bila izvedena), lahko na mojo veliko žalost ugotovim, da so pridobile relativno več, oz. da je Jugoslavija v primerjavi z njimi ne pridobila, ampak kvečjemu obratno (celo če ne upoštevamo dodatnih žrtv, ki jih zahteva revolucija v primerjavi z „zgodnj“ narodnoosvobodilnim bojem). Razen seveda, če se „pridobitve“ nanašajo na kaj obisknega, morda okultnega, le posvečenim znanega, ne pa na, kot zmotno mislim jaz, osebnih svobod, demokracijo (brez pleonastičnega atributa „ljudska“), človekove pravice, blagostanje (osebni in družbeni standard, če hočete) itd.

Socializem, ta vrednota vseh vrednot? Vanj bom začel po malem verjeti šele, ko bom lahko vsaj za eno socialistično državo brez trohice dvoma zatrdil, da gre njenim prebivalcem nasploh boljše kot tistim v najbližji kapitalistični državi (pri tem niti ni nujno, da je slednja med „najboljšimi“, najrazvitejšimi, najbogatejšimi, najsvobodnejšimi, najbolj demokratičnimi itd. svoje vrste). Morda prav zato večina socialističnih držav tako ali drugače od-

vrača svoje državljane od potovanja v tujino (od direktnih prepovedi pa do blažjih oblik, kot npr. depozit za prehod meje ali omejevanje legalnega iznosa denarja). Rekli boste, da pri nas vendar ni tako, saj gradimo (za razliko od vseh ostalih) socializem po meri človeka. O, sancta simplicitas! Še vsi socializmi doslej so bili (bolj ali manj) po meri človeka! Človeki, ki dajejo mero socializmu, se na različnih krajih in ob različnih časih med sabo resda krepko razlikujejo, pa vendar: princip je isti, vse ostalo so nianse. V „prvi deželi socializma“ so bili „najmerodajnejši človeki“ doslej Lenin, Stalin, Hruščov, Brežnjev itd. do Gorbačova, v Severni Koreji „Veliki vodja“ Kim Il Sung, v Romuniji Causescu itd., pri nas pa je bil to v lepši in srečnejši preteklosti Josip Broz Tito, trenutno (15. 10. 1988 ob 11.55) pa v zveznem merilu Stipica Šušar (na srečo se zvezni „človeki št. 1“ menjavajo vsaj vsako leto), pa še osem republiških/pokrajinskih človekov (od slednjih sta, vsak na svoj način in v svoji „vplivni sferi“, trenutno „najbolj človeška“ Sloba Milošević in Milan Kučan) in še kup človekov in človečkov na vseh nivojih od federacije in armade do krajevne skupnosti in delovne organizacije. So it goes!

Porekli boste, da sem „notranji sovražnik“, povezan z „zunanji sovražniki“ vseh mogočih provenienc, destruktivni element in kdo ve, kaj še. Porekli boste, da sem krivo prisegel oz. prelom dano prisego, da sem skratka krivoprisežnik, se pravi, človek nikakršnih moralnih kvalitet, če ne že kar zločinec. Nikarte! „Jednom data svečana obaveza ostaje na snazi trajno!“, torej sem ji de iure še vedno zavezan. S to pisarijo sem hotel le izpovedati, zakaj se je ne morem (in nočem) držati „s srcem in dušo“. Torej sem samo hinavec . . . Mar nismo to po malem vsi?

Darinko Kores-JACKS

LJUBLJANSKI PROCES — s predavanja prof. Boštjana M. Zupančiča in sodelavcev (študentov), Maribor, Pravna fakulteta, 19/10/88

Absurdno je, da nekaj protiučustavnega sprejmemo kot povsem sprejemljivo. To je skregano s pravno logiko — ampak ne v naši državi.

študent

Jugoslavija je podpisala 20, če ne več konvencij o človekovih pravicah, med največ na svetu.

študent

Za mene sodba ne more biti pravnomočna, če je protiučustavna.

BMZ

Enakopravnosti ni, razen pred Bogom. Na zemlji pa je prepo-ved diskriminacije.

BMZ

Nepriistranski sodnik ni sodnik, ki nima predsodkov do določenih ljudi. Nepriistranskost je neodločnost. Sodišče mora biti pasivno. Tisti, ki raziskuje, ne more več biti objektivni. Nepriistranskost je, dinamično gledano, lahko samo produkt dveh pristranskosti. Kjer sodišče že v začetku izhaja iz določene hipoteze, ne more biti nepriistransko.

BMZ

Sodišče, ki zaupa policiji, ni sodišče, ampak depandansa policije.

BMZ

Pripor je z ustavnopravnega stališča absurdna stvar. Funkcija kazenskega prava ni pomagati policiji, njegova funkcija je nagajati policiji. Država ne rabi prava, država ima pendrek in puško. Pravo potrebuje obtoženec.

BMZ

Analog Janševemu procesu ni proces proti Angeli Davis, ampak proces proti Ellsbergu, zaradi objave Pentagonских dokumentov (o vietnamski vojni). Ellsberg je bil oproščen. Angela Davis je bila tudi oproščena. Ker jima je sodila porota. Poroti ni mogoče telefonirati.

BMZ

Ali lahko vojaški zagovornik, nekdo, ki je vključen v vojaško hierarhijo, hkrati brani obtoženca pred to hierarhijo?

študent

Po našem mnenju je glavni postulat prava, da preprečuje uporabo sile med strankami. Če ena stranka uporabi silo zoper drugo, ko so s silo pripravi, da priča zoper sebe, to ni več pravo.

BMZ

Kaj narediti, če sta si v nasprotju republiška ustava in zvezni zakon? To nikjer ne piše.

študent

Primer Janša ni izjema, ampak pravilo. Tukaj je postalo očitno, da je cesar nag. (. .) Evropski absolutni vladarji so si podredili pravno profesijo v tolikšni meri, da je postala orodje v rokah oblasti. (. .) Ključno vprašanje je pozicija pravne profesije v tej družbi. Ključno vprašanje je, kje so bili pravniki do primera Janša. Kdo je protestiral pred primerom Janša? (Saj se je tudi prej tako sodilo.) (. .) Kaj smo delali z našo sodno profesijo, z našo pravno profesijo 40 let? Pometali smo probleme pod preprogo in aktivno odmirali pravo. (. .) V principu je možno, da to ni bil politični proces. Čisto možno je, da je to bila rutinska zadeva. Možno je, da so vsi tisti, ki so v tem sodelovali, mislili, da je to fair proces, da so (tudi) te določbe fair.

BMZ

Vojska, katere pripadnikom lahko sodijo le na vojaških sodiščih, je v tem primeru eksteritorialna.

BMZ

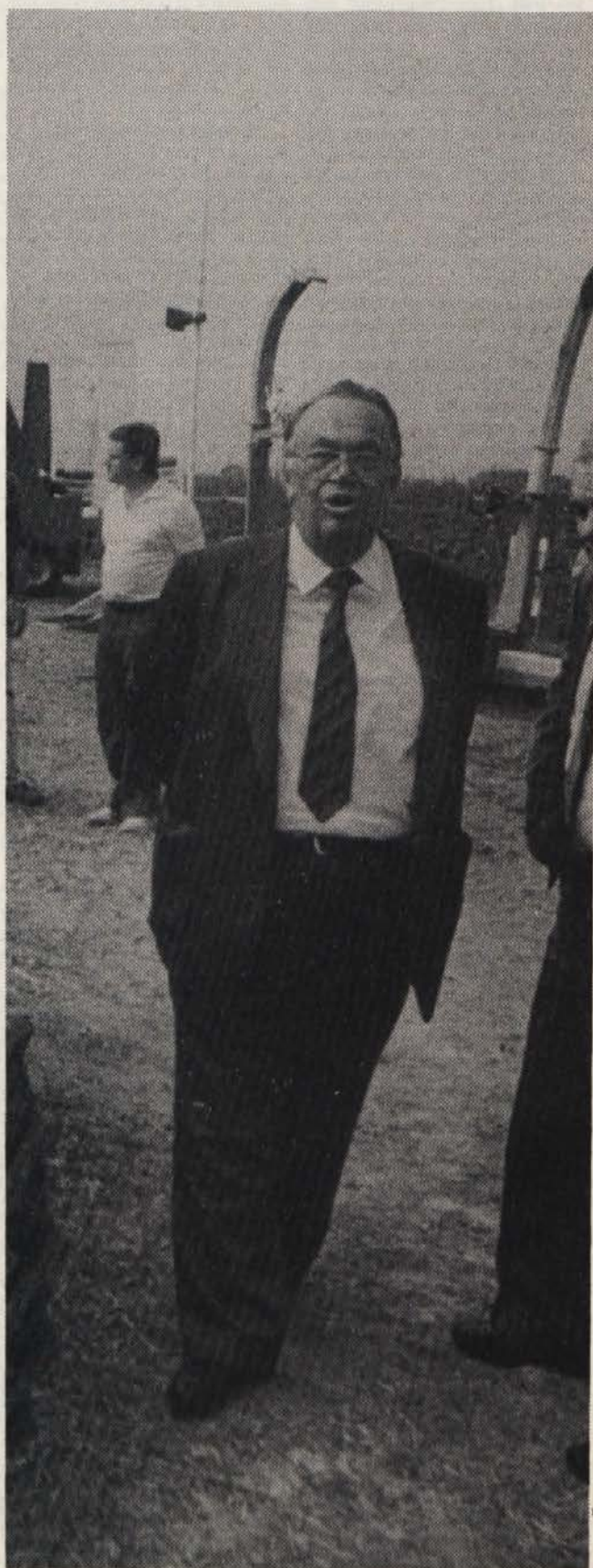
Boljeviška filozofija je protidružbena in ne more funkcionirati kot element za pravno državo.

Andrej Fištravec, v diskusiji

Pravna država je enostavno država, ki se drži svojih pravil.

Boštjan M. Zupančič

S. R.

Bogo Čerin

MODERNIZIRANJE V ZNAMENJU ZMAJA

Kitajska in evropski mit o moderni — popotni dnevnik in miselni eksperimenti

2. poglavje: Utajitev in potlačitev. Problem nepredelane preteklosti

■ (nadaljevanje ■ in konec)

■ MISelni EKSPERIMENTI.
PRVI DEL.

■ MOŽNOSTI IN BLOKIRANJA
ZGODOVINSKIH UČNIH PROCESOV

■ Pregovorna modrost o zgodovini kot učiteljici življenja („historia magistra vitae“), ki je pognala v 19. stoletju in izvira iz zadrege historizma, je bila reducirana na podoživljanje usod junakov in zmeraj povezana s tem, da je zamolčala enkratne in neponovljive družbene pogoje, v katerih je učenje iz zgodovine dejansko možno. Hegel je odločno ugovarjal tej možnosti. Pravi:

■ „Predvsem vladarje, državnike, ljudstva opozarjajo na pouk, ki ga daje zgodovinska izkušnja. Toda izkušnja in zgodovina učita samo to, da se ljudstva in vlade še nikoli niso česa naučila iz zgodovine in da nikdar niso ravnala po naukih, ki bi jih bilo treba dobiti iz nje. Vsak čas ima tako svojevrstne okoliščine, je tako individualno stanje, da je treba in edinole mogoče odločiti v njem in iz njega samega. V zmešnjavi svetovnih dogodkov ne pomaga obče načelo, ne pomaga spomin na podobne razmere, zakaj nekakšen bled spomin nima moč proti živosti in svobodi sedanjosti. Glede tega je ni bolj jalove stvari od pogosto se ponavljajočega sklicevanja na grške in rimske primere, kar se je tolikokrat zgodilo pri Francozih v revolucijskem času. Nič ni bolj različnega, kot sta različni narava teh ljudstev in narava našega časa.“⁷

■ Tako nedvoumno, kakor ga je Hegel tu formuliral, njegovega stališča do učenja iz zgodovine ne smemo sprejeti; pred očmi ima empirične razmere, v tem primeru antične kostume Francoske revolucije. Učenje ni možno s posnemanjem, toda objektivni duh, ki dobiva obliko /Gestalt/ s filozofovo pojmovno zmoglostjo, ne zapusti

nobene faze zgodovinskega razvoja, dokler ni izčrpana, in to pomeni, preden ni to, kar se je treba naučiti, v naslednji višji stopnji izkušnje zavesti s samo sabo in njenimi predmeti **odpravljenospravljenos**. Zgodovinsko učenje je torej proces za hrbtom empiričnih subjektov. Če vzamemo filozofa za idealistično povzdignjen kolektivni subjekt neke družbe, tedaj je, po Heglu, vsekakor možno učenje iz zgodovine, ko odpadejo lupine empirično-naključnega. Celo idealistična konstrukcija filozofije zgodovine ni povsem brez pozitivizma enkratnih, neponovljivih konstelacij zgodovinskih sil; prav Hegel je jasno izrazil to ambivalentnost, zastaviti vse, da bi prišli na sled prikritim učnim stopnjam historičnega časa, ob tem pa se vendar ne znebiti občutka, da lahko „bledi spomin“ le malo opravi proti živi sili sedanjosti. Če pa zgodovino kljub temu dojemamo kot napredovanje v zavesti o svobodi, tedaj poteka ta razvoj v mediju dela, ki ga ne bi bilo mogoče razumeti brez pojma učenja:

■ „Duh se, pozivajoč lupino svoje eksistence, ne seli le v neko drugo lupino, tudi ne vstaja pomlajen iz pepela svoje oblike, ampak se poraja iz njega povzdignjen, poveljan, kot neki čistejši duh. Seveda nastopa zoper samega sebe, poziva svoje bivanje, toda v tem ko ga poziva, ga predeluje, in kar je njegova omika, postaja material, s katerim ga njegovo delo dviga v novo omiko.“⁸

■ Iz te dvočestosti pojma o zgodovinskem učenju pride do nenavadne koalicije med nadidealizmom Heglom in pozitivističnim kulturnim pesimizmom Maxom Webrom. Da moramo na zgodovino gledati z vodilnega gledišča kulturne pomembnosti za sedanjost, nasprotuje sicer postulat vrednostno nevtralnega raziskovanja; toda Webrova obsežna zgodovinska analiza so razumljive samo pred ozadjem osrednjega spoznavnega interesa, da bi lahko boljše razložil sedanjost. Če na primer v eni od zgodnjih raziskav sledi mehanizmom samouničevanja antične kulture, je povsem zaznaven interes, da bi v „kulturnem somraku antičnega sveta“ odkril opozorila /namige/ na kulturni pesimizem lastnega časa;

tako razumevanje tega spisa pa sam takoj zavrne in suho ugotovi:

■ „Za naše sedanje socialne probleme se iz zgodovine antike lahko le malo naučimo ali pa sploh ničesar. Današnji proletarec in antični suženj bi se razumela ravno tako malo kot Evropejec in Kitajec. Naši problemi so povsem druge vrste. Igra, ki jo gledamo, je samo **historično** zanimiva. Vsekakor pa je ena najbolj samosvojih, kar jih pozna zgodovina: notranji samorazkroj neke stare kulture.“⁹

■ Seveda je vsaj dvomljivo, da bi angleški proletarec iz srede 19. stoletja, ki je dnevno 14 do 16 ur garal pod zemljo, zgolj zaradi dejstva, da je bil brez verig in se je lahko sam prodajal na trgu, imel težave pri razumevanju eksistenčne stiske antičnega sužnja. Če bi mu jo predstavili, bi se domislil dovolj situacij, v katerih bi se prepoznal v svojem antičnem tovarišu v trpljenju. Marxov pojem meznega suženjstva ni bil nikoli zgolj metafora. Očitno se z večanjem stiske povečuje dostopnost situacij, iz preprostega razloga, ker je razumevanje reducirano na elementarna pravila samoohranitve. Nikakor pa ni v tako razumevanje vključeno, da bi se lahko moderni proletarec učil pri antičnem sužnju, kaj bi moral narediti bolje ali drugače.

■ Ni potrebe, da bi nadaljevali to kontroverzo okrog zgodovinskega učenja. Moje izhodišče je bila trojna časovna razsežnost zgodovine; za kontekst, ki ga tu skušam razložiti, imajo zato posebno težo razlikovanja, ki jih je Nietzsche formuliral v drugi svojih *Unzeitgemäßen Betrachtungen*. S tem ko **nehistorično** povzdigne v bistveno prvo zgodovinskega ravnarja in vidi silo, da minulo uporabljamo za življenje in da iz tega, kar se je zgodilo, znova naredimo zgodovino, učinkovito tam, kjer nastaja novo, — razvije trikratni odnos do zgodovine, iz katerega je sestavljeno sodobno ravnarje — monumentalni, antikvarni in kritični način gledanja:

■ „Če človek, ki bi rad ustvaril nekaj velikega, sploh potrebuje preteklost, tedaj se je polasti s pomočjo monumentalne historije; kdor pa bi se nasprotno rad zadrževal v

običajnem in od nekdaj občudovanem, neguje minulo kot antikvarni historik; in samo tisti, ki mu sodobna stiska tišči prsi in ki hoče za vsako ceno odvreči breme, ima potrebo po kritični historiji, takšni, ki sodi in obsodi.“¹⁰

■ Če je doslej historija, ki sodi in obsodi, povsem obvladovala podobo zgodovinskega na Kitajskem v času kulturne revolucije, tedaj trenutno vedno bolj upoštevajo monumentalno in antikvarno historijo. Upirajoče iz lastne zgodovine se zdi nezavedno uporabljano kot sredstvo za nevtalizacijo tujih vplivov, ki spremljajo politiko modernizacije. Ker pa notranja povezanost treh vrst gledanja ni razumljena v temeljnem interesu za sedanjost, obstaja nevarnost motenega ravnotežja, kakor ga je označil Nietzsche: „Historični smisel, kadar gospodari **neukročeno** in izvede vse konsekvence, izkorenini prihodnost, ker uniči vse iluzije in odvzame obstoječim stvarim atmosfero, v kateri edino lahko živijo.“¹¹

■ Objektivno je vsekakor mogoče z napeto pozornostjo preprečiti ponovitve travmatično izkušenih pripetljajev iz preteklosti (v to smer kažejo formule zaklinjanja, da se Auschwitz ne sme ponoviti, „Bonn ni Weimar“, napake kulturne revolucije se ne smejo ponoviti itd.), toda subjektivni stroški so zelo visoki. Energije, ki bi lahko bile porabljene za svobodno oblikovanje družbenih razmer, so nesmiselno porabljene v kolektivnem preprečevalnem vedenju. Obrambne strukture, ki so institucionalizirane na Kitajskem, in ena od njih je ta, odpirati lastno zgodovino toliko bolj, kolikor se krepi gospodarski interes za oviranje samokritične predelave polpretekle dobe, ne vežejo in poučijo samo presežnih produktivskih energij, ki so potrebne za zahtevni projekt modernizacije neke družbe in ki izhajajo predvsem iz upov po svobodi. V njih tiči morda še večja nevarnost, da bodo učni procesi, ki so usmerjeni h kulturnemu spreminjanju celotne družbe in brez katerih ohranjanja modernizacija smrtonosni vidik uničenja, na koncu reducirani na prisvojitev tehničnih postopkov, na organizacijsko znanje in ekonomizacijo dela.

■ Možnosti za socialnokulturno učenje, ki so dane v družbi, v

kateri načrtovanje in kolektivne odločitve omogočajo modernizacijo življenjskih razmer, ki presega ekonomsko racionalizacijo, je mogoče izkoristiti samo, če **politične komunikacijske pravice** ustvarijo javne oblike izražanja moralne zavesti celotnega ljudstva o svobodi. Kajti evolucijsko-družbeno učenje je učni proces, ki je vezan na vzpostavitev moralnega reda. Toda sistem se ne uči. Ne moremo privzeti učeče se instance, ki stoji v hierarhiji družbenih oblik izražanja povsem na vrhu in ki dopušča, da je ljudem učenost preprosto posredovana. Razpon med političnimi komunikacijskimi pravicami, torej med tisto izrazno obliko individualnih in kolektivnih interesov, ki je usmerjena na celoto družbe, in trdo predmetnostjo tehnike in ekonomije fiksiira/zakoliči ekstremne pozicije, ki pačijo družbeno življenje v njegovih vsakdanjih učnih potencialih. Med tema ekstremnima pozicijama se odigra marsikaj, kar ima manjšo politično simbolno zasedenost, ima pa temeljni pomen za trajno reorganizacijo družbe. Ta kontekst lahko označimo kot **mekko** prvine družbenih sprememb. Gre za iskanje novih oblik življenja, pestrost pri hranjenju, pitju, pri oblačilih, plesu, glasbi, za spremenjeno moralno občejanja ljudi med seboj. Ta politično-moralni moment učnih procesov ne potrebuje nobene podpore ali gesel, ki prihajajo od **zgoraj**, temveč zgolj dovoljenje, da se svobodno giblje. Za razliko od dosledne legalnosti, ki določeno vedenje izsilijo z državnimi sankcijskimi oblastmi, gre tu za „dovolitveni zakon“,¹⁰ o katerem govori Kant.

■ Na vprašanje, ali se lahko iz zgodovine učimo, ne dobimo nedvoumnega odgovora tako dolgo, dokler niso natančneje definirani pogoji tega učenja, kar pomeni „strukturni pogoji intersubjektivnega izkustvenega konteksta (in morda še objektivni vzroki za njegov nastanek) . . . , ki krmilijo oblike kolektivnega prilagajanja zgodovine. Kajti prilagajanje zgodovine ni nič drugega kot kolektivno sporazumevanje o tej zgodovini.“¹² Torej možnosti za zgodovinsko učenje niso problem čisto kognitivnih kompetenc, s katerimi neka kultura razpolaga na podlagi svojih znanosti, svoje tehnike, svojih pravnih in moralnih norm; dosti bolj bistveno odloča to, kakšne vrste je družbeni center moči/oblasti, ali gre na primer za samoniklo učinkovitost kapitala ali za kolektivni-subjekt, ki si lasti opremljenost z voljo in zavestjo. Ta kolektivni-subjekt je lahko fikcija;

toda družbene ureditve na revolucionarni podlagi vsebujejo samogotovost /Selbstanspruch — uveljavljajo lastno pravico, zahtevo; si lastijo/, da lahko o razvojnih alternativah odločajo kolektivno in mobilizirajo družbeno učno sposobnost, ki ni prilagojenost danim pogojem, temveč je njen predmet **sprememba** teh pogojev. Klaus Eder formulira to takole s pojmi evolucijske teorije moralne zavesti:

■ „Iz te učne sposobnosti sledijo perspektive nove vrste na fenomen evolucije: evolucija je vezana na kognitivne učne sposobnosti in prejme s tem stopnje svobode, ki niso tipične za 'klasične' evolucijske procese. Te kognitivne sposobnosti dvigajo evolucijske učne sposobnosti nekega sistema. Pospešujejo evolucijski tempo. Pomen kognitivnih učnih procesov za evolucijske procese dobi sam evolucijski pomen nove vrste. Možnost nekega sistema, da se lahko uči, ki je s tem dobila osrednji pomen, otežuje analizo in razlago socialno-evolucionarnih procesov. Kajti če so stopnje svobode vgrajene v evolucijski proces, potem prihaja do alternativ v evoluciji sami, ki jih ni več mogoče izraziti z verjetnostnimi relacijami. Možno postane govorjenje o 'boljših' in 'slabših' razvojih. Kar pomeni, da lahko govorimo o normalnih in patoloških razvojnih stezah.“¹³

■ Tu je govora samo o pogojih možnosti za zgodovinsko učenje, ne pa o tem, da morajo taki učni procesi potekati kot nekakšni družbeni naravni zakoni. K tragičnosti obeh velikih socialnih revolucij 20. stoletja, kitajske ravno tako kot ruske, moramo šteti, da bosta svoja revolucionarna samohotnja /Selbstanspruch/ o osvoboditvi človeka od materialne stiske, ponižanja in izkoriščanja lahko izpolnili samo tedaj, če se bosta izpostavili dvojnemu izzivu: obvladanju lastne zgodovinske dediščine in učenju prav od tistih dežel, glede na katere se razumeta kot zgodovinska alternativa. Očitno tema socialističnima transformacijskima družbama ni preprosto prepuščeno, da se izmotata iz tega dvojnega zahtevka. Kajti modernizacija brez industrializacije bi odvisnost naredila večno in industrializacija brez zavestne modernizacije življenjskih razmer v teh dveh družbah bi uničila njune lastne zgodovinske podlage. Marx in Engels sta lahko izhajala iz tega, da

proletarska revolucija zgolj loči ogromne industrijske produktivne sile, ki so se razcvetele /entfalten — razvile, dobile zagon/ v osrčju meščanske družbe, od okovov njihove kapitalne funkcije in s tem sprosti socialnokulturne učne procese, ki jih ni treba najprej dvigniti na raven meščanske družbe, temveč lahko to, kar ta družba ponuja, s pametjo uporablja naprej.¹⁴ Ti učni procesi niso pod civilizacijsko ravniho zgodovine, ničesar jim ni treba nadoknaditi, temveč se začenejo tam, kjer je meščanska kultura končala. Gre za isto kulturo, v kateri je nastal kapitalizem in so se izoblikovale tiste sile, ki so njeni pogrebci. V gradivih za *Anti-Dühring* je pod točko „Proletarska revolucija“ zapisano: „ . . . : proletariat se polasti javne oblasti in preobrazi z njo družbeno produkcijska sredstva, ki uhajajo buržoaziji iz rok, v javno lastnino. S tem dejanjem osvobodi produkcijska sredstva njihovega dosežanega kapitalnega značaja in da njihovemu družbenemu značaju vso svobodo, da se uveljavi.“¹⁴ N

■ Ta stavek vsebuje veličastno zmoto, najbrž zmoto z najhujšimi posledicami v 20. stoletju. Gre za slepilo, da naj bi bile industrijske produktivne sile, ki niso več podrejene logiki kapitala, razbremenjene spoprijema z vsemi kulturnimi učnimi procesi, ki so se izoblikovali med konstituiranjem meščanskega sveta in so bili najbrž ravno zato učinkoviti, ker si je kapital lastil vse obvladujočo moč/oblast te družbe. Niso tako imenovane višje kulturne vrednote postale žarišče opozicijskega potenciala proti roparskim praktikam kapitala, temveč prav tiste politične pravice do svobode, ki so se strdile v institucije in katerih substanca se ne izčrpa v tem, da zagotovijo kapitalu njemu ustrezajočo gospodstvo ureditev. Ne dajo se uporabiti samo za kapital, temveč tudi **proti** njegovi brezobzirni praksi. Delavska gibanja, ki so nastala v meščansko-kapitalističnih družbah, se zato niso mogla odpovedati prevzemanju teh političnih pravic do svobode in njim ustrežajočih institucionalnih garancij v svoj boj.

■ Iz te notranje napetosti med kapitalom in politično kulturo meščanske družbe sledi sklep, ki je pomemben za vse dežele, v katerih teče proces pozpoznele industrializacije. Kjer je kapitalna funkcija industrijskih produktivnih sil ohranjena in kapitalistični produkcijski način samoniklo prodira v tradicionalno organizirane družbene ureditve, ne da bi pri tem proizvajal odporne sile meščanske družbe, prive-

de to praviloma do opustošenja družbenih oblik občejanja, do zadolžitve držav in do erozije političnih kontekstov, na katere so opirne trajne demokratične ustanove — rezultat so permanentne vojaške diktature. Prav to je usoda velika dela dežel tretjega sveta, in še tako ekscesivna gospodarska pomoč lahko to kaj malo spremeni.

■ V deželah z avtentičnimi socialnimi revolucijami pa se zastavlja povsem drugačen problem. Industrijske produktivne sile, vseeno, ali so uvožene ali razvite z lastnimi silami, se ne razcvetijo po pravih kapitalne logike, so torej, kot pravi Engels, ločene od kapitalne lastnosti in svobodno razvijajo svoj družbeni značaj; toda iz sebe ne proizvajajo nobene politične kulture, ki bi ustrezala nekakšni industrijski produkciji brez kapitala in bi lahko dvignila meščanske politične pravice do svobode na novo zgodovinsko raven. Do meščanskih revolucij je sicer prišlo tudi v teh deželah, toda niso zajele družbenih podlag in proizvedle meščanskega sveta življenja, iz njegovih izkustvenih kontekstov bi lahko izhajale socialne revolucije. Tako nastanejo protislovja, s katerimi imajo te dežele še danes opraviti. **Politične kulture, ki se je oblikovala v stoletja trajajočem procesu meščanske družbe pa tudi delavskega gibanja na zahodu, ne morejo niti prevzeti niti povsem izločiti iz svojega okvira. Toda prav tako ne gre, da bi preprosto ohranile svoje lastne kulturne tradicije in jih priklopile na razvito industrijsko družbo. Nujno bi bilo nekaj kulturno tretjega.** Dokler to ne bo nastalo, se te družbene ureditve gibljejo v obzorju velikih meščanskih revolucij in zahodnih delavskih gibanj, katerih dediščino nadaljujejo pod novimi pogoji.

■ Razvoj socialistične kulture predpostavlja dvojni učni proces, ki ga ne moremo reducirati na tehnično znanje: **predelavo lastne zgodovine in množično oblikovanje zmožnosti razlikovanja** vsega tujega, kar ni zrastle na tleh lastne družbe, ima pa univerzalno veljavo, dokler ni postalo zgodovinska realnost. Raznovrstni nastavki na Kitajskem pa tudi v Rusiji kažejo, da so taki medkulturni učni procesi nujni in možni. Njihova uspešnost in posledice za gradnjo vsakokratne družbe niso odvisni samo od volje in zavesti vsakokratnega državnega vodstva in partij v teh deželah, temveč tudi od internacionalnih pogojev, pod katerimi so lahko reševani problemi ravnotežja med samoizbrano zaprtostjo, izsiljeno izoliranostjo in zavestno odprtostjo. Strašilo me-

ščanskega liberalizma straži v vseh svojih variantah, dokler ni v teh deželah nobenih lastnih tradicij socialistične demokracije, ki izražajo več in nekaj drugega kot to, kar se je razvilo v meščanstvu.

■ Prvi kitajski eksperiment, da se po posrečeni revoluciji učijo od druge dežele, je bil vezan na Sovjetsko zvezo; njegova neuspešnost ni bila samo v tem, kar so pozneje trdili Kitajci, da je šlo za socialni imperializem, temveč tudi v neresenih problemih zgodovinskega učenja, s katerimi je imela Sovjetska zveza ravno tako opraviti kot Kitajska. Kljub temu je za naš kontekst pomembno, da se lotimo oblik odnosa do lastne zgodovine in do industrijskih družb zahoda, ki so v Sovjetski zvezi samosvoje.

prevedel Igor KRAMBERGER
september 1988

opombe

- 7 Hegel, *Sämtliche Werke, Jubiläumsausgabe*, n. n. m., 11. zv. str. 31.
- 8 Hegel, n. n. m., str. 112 n.
- 9 Max Weber, „Die sozialen Gründe des Untergangs der antiken Kultur“, v: isti, *Soziologie, Weltgeschichtliche Analysen, Politik*, Stuttgart 1956, str. 3.
- 10 „Vom Nutzen und Nachteil der Historie für das Leben“, v: Friedrich Nietzsche, *Werke in 3 Bänden*, Darmstadt 1966, 1. zv., str. 225.
- 11 Friedrich Nietzsche, n. n. m., str. 252.
- 12 Klaus Eder, *Geschichte als Lernprozess? Zur Pathogenese politischer Modernität in Deutschland*, Frankfurt/M 1985, str. 52.
- 13 Klaus Eder, n. n. m., str. 29.
- 14 *NEW / = Marx-Engels-Werke/* 20, str. 620.

prevajalka pojasnila

- G Ker je na Slovenskem najlažje dostopna *Theorie-Werkausgabe* Heglovih del založbe Suhrkamp, Frankfurt/M, navajam se strani iz 12. knjige: stran 17. Prevod je prevzet iz slovenske izdaje izbora iz Heglovih predavanj iz filozofije zgodovine: isti, *Filozofija zgodovine. Izbrana poglavja*. Ljubljana 1967 (zbirka *Misel in čas*; izbral in prevedel Jože Kastelic, uvod — iz njega sta oba odlomka — je prevedel Primož Simoniti), str. 11.
- H Hegel, *Theorie-Werkausgabe*, Frankfurt/M 1970, 12. knjiga, str. 98. Slovenski prevod, stran 87.
- I Navedena izdaja Webrovih spisov (izbor krajših studij s poudarkom na filozofski plati njegovega mišljenja) je dostopna tudi v Univerzitetni knjižnici v Mariboru, signatura: I2114/229. Naj dodam, da je v drugem letniku zbirke *Studia humanitatis* predviden izid najbolj znanega dela Maxa Weberja *Protestantska etika in duh kapitalizma*, v srbohrvaškem prevodu pa dosegljivo njegovo temeljno delo *Privreda i društvo I, II*, Beograd 1976.

J Gre za znamenito in zelo razširjeno izdajo založbe Carl Hanser iz Münchna, ki jo je uredil Karl Schlehta. Na Slovenskem je mogoče brez težav dobiti ponatis te izdaje v žepnem formatu, ki je izšel v petih knjigah pri založbi Ullstein (*Ullstein-Buch* 2907 do 2911) v Berlinu.

K Kant govori o „dovolitvenem zakonu“ (*Erlaubnisgesetz*) na različnih mestih v svoji *Die Metaphysik der Sitten* in v svojih spisih o antropologiji, filozofiji zgodovine, politiki in pedagogiki. Primerjaj VIII. in XI. knjigo izdaje pri založbi Suhrkamp, Frankfurt/M, ki jo je uredil Wilhelm Weischedel.

L O knjigi Klaus Ederja lahko najdemo omembe in navedke v člankih Tomaža Mastnaka. Na primer: „Vprašanje o razsvetljenstvu“, ki je izšel v *Vestnik IMS* 1/1987 (tematska številka: Kaj je razsvetljenstvo?), str. 94 do 102, ali „Implozija družbenega/civilnega društva v čisti obliki“ v *Problemi/Eseji* 4/1988 (299), str. 63 do 73. V tem prispevku povezuje in interpretira hkrati Ederja in Habermasa, v prvem prispevku je vključen še Michel Foucault.

M Na tem mestu je zapisan pogovor: mit dem Pfund, das sie bietet, wuchern können. Dobesedno to pomeni: s funtom denarja (zlata), ki ga ponuja, odirati naprej. Gre za zgostitev prilike, ki jo najdemo v *Lukovem evangeliju* 19, 11-27. Primerjaj novi slovenski prevod *Nove zaveze*, Ljubljana 1984, strani 228 do 229.

N Prevod je prevzet iz četrte, na novo prevedene slovenske izdaje *Anti-Dühringa* (prevreda Božidar Debenjak in Rado Riha), Ljubljana 1979, str. 322. Vendar v tej izdaji odlomek ni predstavljen kot pripravljalno gradivo, temveč kot del razširjenega besedila v Engelsovem *Razvoju socializma od utopije do znanosti*, prim. opombo 55 na straneh 320 do 322.

■ Medtem ko sem prvi dve nadaljevanji prevedel v zanosu, zgolj potopljen v Negotovo besedilo, sem pri pripravljanju tretjega nadaljevanja zažal zadržanost, ki je povezana z iskanjem navedkov v slovenskih prevodih knjig, ki jih omenja Negt, in z mislijo, ali je prevod lahko podlaga za redakcijo, ki bi izšla v knjigi. Ugotavljal sem razlike pri razumevanju misli, kar privede do drobnih razlik v prevodih. In se začel spraševati, ali je moj jezik dovolj in primerno bogat za prevajanje knjige, ki je zgrajena kot večplastno asociiranje — tako vsaj razumem izraz „mišelni eksperimenti“.

■ Zato sem iskal oporo v različnih knjigah in člankih, kar sem popisal v pojasnilih. Žal mi je, da nisem našel mesta, kjer je zapisan Blochov stavek o ponavljanju zgodovine. Doma nimam tistih njegovih knjig, v katerih je najverjetneje zapisan.

■ Prevajanje je zame zapisovanje napetosti med stanjenj, razvitostjo družboslovne misli v slovenščini tjeziku, v katerega prevajam in kulturo mišljenja in družbi, ki uporablja jezik, iz katerega prevajam. Uspešnost naj presojajo drugi.

BOGO CERIN

Študentski časopis Katedra, Maribor, Tyrševa 23
Telefon: (062) 22-004, po 15. 10. 88 (062) 212-004
Številka žiro računa: 51800-678-81846
Ustanovitelj in izdajatelj: Univerzitetna konferenca ZSMS Maribor

Uredništvo: Danilo Vezjak, glavni urednik, Sašo Dravinec, odgovorni urednik, Dejan Pušenjak, Samo Resnik, Silvo Zapečnik, Peter Tomaž Dobrila

Oblikovalec: Beno Artnak
Lektor: Boris Svetel

Predsednica časopisnega sveta: Dragica KORADE

Katedra izhaja ob podpori družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji

Izdavala: Reprostudij, Milana Majna 4
Naklada: 6000 izvodov
Cena posameznega izvoda: 1500 dinarjev
Naročnina za vse leto znaša 35.000 dinarjev, za pravne osebe 70.000 dinarjev, za tujino 30 DEM oz. enaka vsota v drugi valuti

Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu številka 421-1/70, z dne 11. 1. 1970

Uradne ure: vsak ponedeljek, sredo in petek od 11. do 13. ure.

Zatiranje kontrarevolucionarjev s pomočjo gob

Revolucionarno gobarsko akcijo proti kontrarevolucionarni živi sili lahko s sodnomoedijskega stališča označimo kot **zastрупitev** kontrarevolucionarjev z gobami, ki jim jih servirajo revolucionarji, pri čemer je, kot smo poudarili že v 1. delu tega teksta, posebej pomembno, da kontrarevolucionarji vsaj v trenutku, ko akcija zastrupljanja poteka, niso seznanjeni s svojim dejanskim položajem objekta revolucionarne akcije. To je mogoče doseči na več načinov:

1. kontrarevolucionarjem podtaknemo strupene, psihoaktivne ipd. (v nadaljevanju teksta "revolucionarne") gobe same ali pomešane med podobne užitne tako, da jih kontrarevolucionarji prepoznajo kot užitne in jih tudi porušijo;

2. revolucionarne gobe primešamo hrani kontrarevolucionarjev tako, da se ti prisotnosti gob v hrani sploh ne zavedajo;

3. kombinirani, prisilni in drugi manj običajni postopki, ki pa so v praksi nepomenljivi in jih ne bomo posebej obravnavali.

V vseh primerih se moramo temeljito **kamuflirati**.

ad 1. Nekateri prominentni kontrarevolucionarji so pasionirani gobarji, še več pa je med njimi ljubiteljev gobijh jedi. To lahko s pridom izkoristimo na več načinov. Če vemo za prikljubljene gobarske rajone kontrarevolucionarjev-gobarjev, se povsem lahko kamufliramo kot običajni gobarji ali pa kot gornji, drvo ipd. (manj primerno, ker se ne moremo neopazno premikati in s tem zmanjšamo možnost uspeha akcije). Ko srečamo kontrarevolucionarja, mu v gobarsko košaro med gobe, ki jih je sam nabral, neopazno splošno primerno količino revolucionarnih gob, ki smo jih nabrali sami, tem nalašč v ta namen. Tovrstna akcija je razmeroma nenevarna za revolucionarja, saj pa je tudi dokaj nezanesljiva. Če je kontrarevolucionar dober poznavalec gob in običajno dovolj previden gobar, bo gobe po nabiranju še enkrat temeljito pregledal in izločil revolucionarne, s tem pa bo ves naš trud izničen. Tudi če tega ne bo storil, še vedno ni nujno, da bo gobe tudi sam porušil oziroma da bo sploh sodeloval pri njih uživanju, kar ima lahko neplanirane posledice, npr. zastрупitev celotne družine, vključno s popolnoma nedolžnimi člani, ali celo zastрупitev neznanih oseb, ki jih kontrarevolucionar utegne poznati in jim poklanjati gobe. Možna je sicer, da se bo v tem primeru kontrarevolucionarja učinkovitost za nekaj časa zmanjšala npr. zaradi očitkov vesti, vendar nam praksa kaže, da takorekoč ni mogoče računati na to vrstno etičnost kontrarevolucionarjev. Če vemo za kontrarevolucionarja, ki rad uživa gobje, jedi in si jih tudi sam pripravlja oziroma jih pripravlja posebej zanj, bomo poskušali zvesti, kaj in kdaj kupuje, mu kupujemo gobe in se kamufliramo kot prodajalec gob. Zanesljivost tovrstne akcije je le neznatno večja kot v prejšnjem primeru, večja pa je tudi možnost, da nas odkrijejo. Bolje od tega je, da se kamufliramo kot kuhar, natak ar ipd. v katerem od lokalov, ki jih radi obiskujejo kontrarevolucionarji (idealno je, če se kamufliramo kot uslužbenec kakega kontrarevolucionarnega protokolarnega objekta, saj imamo tako permanentno možnost delovanja s poznej revolucionarnega gobarstva proti izbranim in prominentnim ciljem akcije), makar jim enostavno serviramo jedi, pripravljene z revolucionarnimi gobji. Taki, skoraj vedno posojeni za akcijo, so le malo verjetni, toda vsaj eden revolucionar se jih ne bo že vnaprej zavedel.

ad 2. Idealno je, če lahko revolucionarne gobe, po možnosti fino zmlete (npr. v multipraktiku, mikserju ali "flajšmašini") ali izcejene (gobji sok, iztisnjen s sokovnikom ali na kak patičen način), dodamo hrani, ki jo uživajo kontrarevolucionarji. Po možnosti storimo to tik pred koncem kuhanja (kuhanje s kodoje mnogim učinkovitim v revolucionarnih gobah). Posebej primerne jedi so jedi ali kašaste, priročno ročljivo je tudi, da so nujno začrtnjene, saj bodo le tako prišle okus po gobah (zelo primerne jedi so vzne enolončnice, pasji golaž, vampi, segedinar ipd.). Tak način je posebej primeren za kolektivno onesposabljanje kontrarevolucionarjev. Idealno je, če se infiltriramo v kakšno kontrarevolucionarno prebivališče (menzo, kantaro, obrat družbene vrednote ...). Z neveliko večjo previdnostjo in skrajno previdnostjo splotnostjo pa je tak način tudi zelo primeren za individualne akcije, vendar so možnosti za njih razmeroma redke.

ad 3. Pri kombiniranih akcijah združujemo oba navedena principa (npr. v juho iz užitnih gob damo revolucionarno gobjo pasto ali sok, prisilne metode uporabljam, če imamo možnost direktnega dostopa na kontrarevolucionarje (npr. ujetje), manj običajni postopki pa so uporabni v izjemnih situacijah npr. stavaj, podtikanje revolucionarnih gob vstradaim pripadnikom ali gostom v izjemni pogostih, npr. na trenju spreževanja "kara" ipd.).

Ker je iznajdljivost ena temeljnih lastnosti vsakega uspešnega revolucionarja, so posebej pa revolucionarnega gobarja se je bomo seveda poslužili ne glede na to, ali delujemo individualno ali skupinsko. Vsekakor bomo ačeto skrbno planirali in prilagodili danim možnostim. Posebej pomembni bomo tudi vrsto zastрупitve, ki bo najbolj uveljavila našim namenom, skupaj s tem pa bomo izbrali najprimernejše gobe.

Pravilno ločimo 4 skupine možnih zastрупitev z gobji:

1. zastрупitev krvi in srčnega obtoka,
2. zastрупitev prebavil,
3. zastрупitev živčevja,
4. zastрупitev jeter in ledvic.

ad 1. Za revolucionarne akcije so povsem nepomenljive alergije, povzročene z gobji, kajti le malo je verjetno, da bi bil seznanjen s tovrstno občutljivostjo posameznik kontrarevolucionarjev. Pomembnejši **danabubni sindrom**, ki se kaže kot občutek vročine, omotica, težko dihanje, razbijanje srca in kolaps. Do tega lahko pride, če ob prvi tinitici (Coprinus atramentarius) ali svinjskem gobanu (Boletus luridus) ki sta sicer užiti gobji, serviramo kontrarevolucionarjem zelo količino alkohola. Akcija je posebej učinkovita na kontrarevolucionarjih z visokim krvnim tlakom in slabim srcem. Prvi znaki zastрупitve se pokažejo zelo različno, od ene ure pa do 8 dni po akciji, ponavadi pa že čez kak dan ali dva ponehajo. Tovrstna akcija je torej primeren za dokaj popolno, a kratkoročno onesposabljanje kontrarevolucionarjev. Nekoliko nevarnejši je **involutinski sindrom**, ki se kaže z rdečim urinom in težavami pri izločanju zaradi okvare ledvic. Povzroča ga večkratno zaporedno uživanje **navadne podvihanke** (Paxillus involutus), ki je posebej primerna tudi zato, ker je dokaj pogosta in raste tudi v urbanem okolju. Znaki zastрупitve se pokažejo pozno, lahko šele čez nekaj mesecev (pri postopni intoksikaciji), le pri enkratnem zaužitju velike količine že 15 min. do 2 uri kasneje. Zdravljenje oziroma okrevanje

je dolgotrajno in dokaj naporno in zapleteno (dializa ipd.), zato lahko govorimo o dolgoročnem popolnem onesposabljanju kontrarevolucionarjev.

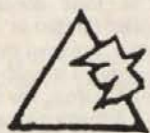
ad 2. Kontrarevolucionarjem lahko krepko zagrenimo življenje sicer užitne, vendar **pokvarjene gobe**, pa tudi **pogojno užitne gobe**, pri katerih niso izpolnjeni pogoji užitnosti (to velja predvsem za **surove gobe**). Znaki zastрупitve se pojavijo 15. min do več ur po zaužitju, kažejo pa se kot slabost, bljuvanje, driska, napenjanje, bolečina v trebuhu itd. Odvisno od intenzitete zastрупitve je onesposabljanje lahko popolno ali delno, ponavadi pa kratkoročno. Nekoliko daljšo onesposobljenost s podobnimi, a pravioma močnejši izraznimi simptomi povzroča **gastrointestinalni sindrom**, ki ga povzroča strupene rdečeliske, kolobarnice, golobice, gobani itd.

ad 3. Psihicibinski in panterinski sindrom, ki ju povzročajo gologlavke, govnarji, rdeča in panterjeva mušica, sta podrobno opisana že v prvem delu tega teksta. Za zatiranje kontrarevolucionarjev bomo samo uporabili nekoliko večje količine gob. Efekt bo sicer razmeroma kratkotrajen, a zelo verjetno nadvse zabaven. Nekoliko nevarnejši in dolgotrajnejši je **muskarinski sindrom**, ki ga povzroča že v 1. delu omenjene **razcepljenke** in **male bele livke**, kaže pa se kot močno potenje ali slinjenje ob bljuvanju, driskah, dušenju itd.

ad 4. Četrta skupina je posebej delikatna, kajti uporablja se za **definitivno onesposabljanje** kontrarevolucionarjev, ki pa ga iz humanitarnih in moralnih razlogov praviloma apliciramo le individualno na kontrarevolucionarjih z vrha hierarhične lestvice oziroma na posebej nevarnih individuih. **Giromitrinski sindrom**, ki se pokaže 5 do 24 ur po uživanju svežih, surovi **polmadanskih hrčkov** (Gyromitra esculenta) posušena oziroma kuhana in ocedjena je odlična užitna goba, ki velja za posebno specialiteto, čeprav previdnost ni odveč) z diarejo, bljuvanjem, padcem pritiska in zlatenico, lahko pri ustreznih količinah po treh dneh agonije povzroči smrt. Podobni, a nekoliko dalj trajajoči (običajno 7 dni), zato pa skoraj zanesljivo smrtonosni so simptomi **amanitskega oziroma falsidinskega sindroma**, kar nastopi običajno en do dva dni po zaužitju **zelenih mušnic** (Amanita phalloides), soroden pa je tudi efekt pri nekaterih podobnih mušnicah, **pogubnih dežnicah** (Lepiota helvelloides) in **obrobljenih kučmah** (Cantharellus marginatus). Posebno pozornost pa zasluži **oreganski sindrom**, katerega prvi simptomi se začne postopoma kazati šele kakih 10 do 14 dni po zaužitju **poljske koprenke**. Možno je tudi učinkovito **postopno zastрупljanje** — strup se namreč akumulira v jetrih in deluje tako, da postopoma uniči ledvice, objekt akcije pa po dolgotrajni in boleči agoniji (tudi več mesecev) umre od uremije. Celotno, če zdravljenje uspe, je zelo dolgotrajno, sledi mu dolga rekonvalescenca, objekt akcije pa tudi potem ni sposoben za kaj drugega kot invalidsko penzijo in je kot kontrarevolucionar definitivno nevtaliziran, čeprav likvidacija ni uspela oziroma celo ni bila planirana (manjše količine gob iz humanitarnih pobud).

O posameznih vrstah gob in za kaj so najprimernejše boste lahko prebrali v naslednji številki Katedre, do takrat pa lep pozdrav in koš poljubčkov! Vaš dežurni fungolog

Peta kolona

FRONTALNO OB PETKIH
NA ŠTUKU!

V novi sezoni še ne zmanjkuje presenečenj. V ŠTUKU bodo vsak petek redni novorockovski žuri — plesnost. D. J. bo Dušan Hedl z znanimi in novoznanimi gosti.

KATEDRA
KLUB

Ne pozabite, še vedno velja: dobimo se vsak četrtek na Štuku. V novembru enkratni program!

Program kina ŠTUK do konca
meseca novembra 88:

- 31. 10. Leto zmaja — ameriška kriminalka
- 7. 11. Lepotica v rožnatem — ameriška komedija
- 14. 11. Boter II — ameriška kriminalka (predstava samo ob 19. uri)
- 21. 11. Priča — ameriška kriminalka

Predstave ob 19. in 21. uri, vstopnina 1.000 din.

V ponedeljek, 31. oktobra, bo v Orožnovi ul. 2 otvoritev razstave kolažev in slik misterioznega Terraha Keffirja iz Ljubljane. Sodelovali bodo Esad Babačič-Car, Rok Zavrtnik, Lidija Klampfer, Mart Lenarčič, Miha Ivanušca etc. Torej sodelovanje na relaciji MB-LJ se vse bolj konkretizira. Na ta otvoritveni stih je seveda vabljen vsa vesoljna mariborska javnost.

GALERIA 88

DIAMANDA GALAS — Orkan artikuliranega
vreščanja je zvodenel

Čeprav je Diamanda Galas otrok kozmopolitskega zlitja, je primarno kreativno okolje te izvrstne pevke vendarle New York. New York s kipom Svobode in z babilonsko minelstvom vseh ras, narodov in krvi. Pa tudi newyorška East Village, ki že skoraj desetletje naplavlja raznovrstno kramo kreativnega eklektizma, zadnjem času vse bolj razboznega modnega šlota, katerega skupni imenovalec je odprtost do najrazličnejših zvočnih kultur tega sveta. Ta scena je bila dolgo časa postavljena na zunanje polje obče vidnega in je bila za zaveso popularne godbe skrita pod oznako off-off scena. Takšne marginalne reči, ki prebivajo meje splošno znanega in sprejete, imajo pravzaprav marsikaj skupnega s silami, ki so jih v mitih iz vseh kultur posebej bali demoni in personificirane demonske sile (pri nas smo imeli triglavo božanstvo, ki ga je kasneje na Balkanu posebej bali mitološki car Trajan, katerega smrt je bila dnevna svetloba) — vsem silam mraka in noči pa je glavni sovražnik sonce: noč je čas prevratnih sil, dan pa obdobje trivialnih resnic.

Off-off scena se je začela razkrajati takoj, ko se je prebila iz neopaznosti na osvetljena mesta koncertnih dvoran in na naslovnice glasbenih revij. John Zorn je po letošnji evropski turneji med jazzovsko srenjo padel v konstelacijo velikih zvezd — s tem pa je svojo kreativnost izpostavil električnemu viharju odrskih reflektorjev in fotografskih bliskavic. Kaj se dogaja z demonskimi izviri kreativne artikulacije zakrknjenih eklektikov ob prestopu na dnevno luč, sicer ne vemo — rezultati javnega razkritja svojih pozicij pred zvedavimi očmi pa so največkrat zelo borni. (Komericalni) uspeh skoraj vedno (čast izjemam!) prinaša kreativno otopelost. Kako se bo iztekla koncertna avantura Johna Zorna na vinilu, bomo videli prav kmalu, sedaj pa se lahko lotimo koncertnih donoskov demonsko izizvalne, peklensko kreativne in hudičeve skrivnostne dame iz newyorške scene, Diamande Galas.

Privlačna, zagonetna, svojeglava in ob vsej odštekanosti povsem trezna dama sredi tridesetih let je predvsem izvrstna pevka. Zavoljo izrednih glasovnih sposobnosti se je v začetku osemdesetih let prebila iz anonimnosti na prvih valovih off-off scene, pri čemer pa nikakor ne kaže spregledati dejstva, da je eno prvih odmevnih Diamandinih sodelovnjakrivil naše gore list: Vinko Globokar.

Poleg izrednega glasu (ima izreden razpon glasu: svoje osnovne lege glasu iz drugega alta ali celo prvega tenorja zna s primernimi prijemi priterati do soprana — da zmore po dvajsetminutnem vreščanju zapeti tudi povsem artikulirano brez hripanja, pa je že skoraj neverjetno) pa Diamanda odlikuje še široka razgledanost (med drugim tekoče govori nekaj tujih jezikov) in glasbeno znanje (zvočno zaveso svojih nastopov posname v celoti sama) — koliko je doma v črni mašah, penta- ali heksagramih in podobnih copniških zadevah, pa pravzaprav ni toliko pomembno. Elikirja modrosti s svojim prepevanjem zanesljivo ne bo našla.

Po zvočno radikalnih izpadih, ki si jih je Diamanda Galas privoščila na začetku svoje kariere (takrat je šla za zahtevami do svojega glasu daleč preko konvencionalnega in pristala v nekakšni novodobni solo operi — čisto glasbeni izpadi so v tistih časih povsem izpodrinili vso satanistično navlako), se je Diamanda poskusila umiriti in doseči nekakšno artikulacijo bolj poslušljive glasbe, ki bi bila blizu predvsem poslušalstvu, pogreznjenemu v standardne zvočne pop izkušnje. Pri iskanju točke poslušljivosti pa ji je spodrsnilo.

V novejših zvočnih pristopih Diamandine glasbene kreativnosti kronično primanjkuje prav bistvenih kvalitete, ki so pred leti odlikovale njeno glasbeno početje (zvočnih prebojev preko vseh ritmično — melodično — harmo-

nijskih meja), v ospredje pa je žal prišla manifestivna stran satanističnih traparij.

Diamandin nastop v Festivalni dvorani (tistega dne, ko je Zlodej s svojimi peklenski kuhar posulj v Novem Sadu) je potrdil staro modrost (ki rahlo smrdi po Murphyjevih zakonih), da se nam po nekkih izkrivljenih pravilih prevleke želje največkrat ne izpolnijo — tudi takrat, ko smo nekemu izvajalcu pod visom izvrstnih vilih produktov pripravljeni tlakovati zvezdnato pot do uspešnega koncertnega nastopa, ki bi nas po možnosti trikrat zavrtel okoli praznega niča in dvakrat vrgel na rit, za konec pa nas z odprtimi usti in na široko razprtimi očmi pustil v tišini vedno prehitrega konca.

Diamanda je bila v naših očeh zanesljivi as, ki nas ne bi smel pustiti na cedilu, pa vseeno ni zadostila naši lakoti po odščetu, ki bi podrl tudi festeronogo pošast. Grška dama iz Lower

dogodivčinami iz področij somraka.

Glavni (in kar se tega nastopa tiče edini) biser Diamandine glasbene dejavnosti je slej ko prej njen neverjetni glas oziroma njeno mojstrsko obvladovanje glasovne artikulacije.

Priznati moram, da sem še najbolj pogrešal artikuliranega vreščanja, kajti novejši stvari (You must be certain of the Devil)

žal plavajo v brozgi globoko pod nivojem njenih prejšnjih kreativnih dometov. To, da je Diamanda pevka izjemnega kalibra, pa je seveda jasno tudi gluhim.

Naši odri so bili v tem desetletju deležni kar nekaj koncertov, ki so s svojo zvočno radikalnostjo neizprosno štrleli daleč preko vseh robov popularne godbe, in kaže, da smo se že tako razvadili, da nas v meglo ovit performance ne gane več kaj pretirano.

BORIS JAUSOVEC

East Sidea je pred pretežno rockovsko publiko nastopila s preveliko dozo rezerve (pri tem mislim na slabo zastavljen program, ne pa na njeno zares dolžeto interpretacijo), elektronske zvočne kulise so bile vse preveč enorazsežne in zvočno revne, njen nastop pa je dosegel najnižjo točko pri nekakšnem branju nekakšne črne maše.

Neponovljiva pojava mediteranske dame z razmrščenimi dolgi temnimi lasmi, odete v črno, tesno oprijeto obleko (ki bi naj prispevala nek nedoloten erotični naboj, kar pa so povsem skazile njene nerodne kretnje), nekaj svetlobnih snopov in nekaj sveč, umetna meglina in črne cunje, ki so prekrivale oder, so pač navadna vizualna kramarija, ki ni mogla prikriti glasbenega manka. Nastop Diamande Galas je s te plati potonil v sivini povprečnosti standardnih performanceov, ki kokerirajo z

Zato me je toliko bolj presenetil konec Diamandinega nastopa, v katerem je pokazala ves blisč svojega mojstrstva: po skoraj polurnem frenetičnem vreščanju je zapela dovršen intimen blues. Čeprav se je v dveh ali treh intonacijah rahlo lovila, ji je uspelo umiriti svoj glas do te mere, da bi svoj nastop lahko zagotovo še podaljšala. Žal pa tega ni hotela. Verjetno si za ceno, ki smo jo že zmogli plačati za tovrstne koncerte, kaj več niti ne zaslužimo. Žal.

Morda bi kakšen dvajsetminuten podaljšek prinesel še tiste kapljice, ki bi tok artikuliranega kričanja priirale preko roba — takrat pa bi lahko rekli, da smo bili deležni še enega odličnega koncerta z newyorške scene.

Rajko Murlić

Agonija Gustava

Quo vadis, Gustav?

V začetku lanskega leta smo se neznansko razveselili kletne novosti (norosti). **Gustav** imenovane, ki bi nam v bližnji prihodnosti lahko prinesla celo pravi pravcati rock klub! Pa je že po enem letu žal vse skupaj zgrmel v Dravo, dobrega rocka in piva želja mularija pa je še enkrat ostala na suhem.

O tem, kako bi bilo, če ... ali o tem, kako bi bilo, če ne ... ali pa o tem, kdo, kje, kdaj, kaj in zakaj prenaša Sizifove skale odgovornosti zaradi tega, kar se je zgodilo, da je ubogi **Gustav** shiral, še preden je prav shodil, pa tudi o tem, kaj je tam, v podzemni luknji bivše posebne osnovne šole, mariborska rock scena v tem letu delovanja sploh pokazala očem in ušesom radovedne (in naveličane) mladeži, si lahko vse od a do z preberete na straneh pravega pravčatega samizdata (fanzina): **AGONIJA GUSTAVA**.

Kar je res, je res: juho smo si kuhali sami, čeprav so nam lonce z veseljem pritaknili tisti, od katerih dolga leta ni bilo nič, ogenj pa so veselo pomagale kuriti vse zadeve, ki so v naši širši domovini eksplodirale šele pred kratkim. Jugoslavija v malem se je naselila v srce rojevalnice s (alter) rockovski scene in kljub temu, da ikebanski prepričevalci niso bili, se konji, ki so vlekli vsak na svojo stran, nikakor niso mogli sprazumeti o ustreznih smerih razvoja, tako da je v *vprega* z vsemi zdravimi vizijami vred *zgrmela naravnost v prepad*.

Sicer pa se je za ubesedenje zgodbe o agoniji **Gustava** zbrala vsa mariborska novoročkovska srenja ob dirigentski palici (upajmo, da zares bodočega aktivista MKC) Dušana Hedla, ki se je potrudil zbrati tekste in sitariti pri MKC, ki je tiškano reč na koncu izdal v skromnih 4 izvodih. Za dokaj simpatično zunanjo podobo samizdata sta poskrbela Jože Slaček in Dejan Dolšek, prispevke in fotografije so prispevali Jože Kos, Bojan Tomažič, Jože Slaček, Dejan Dolšek, Vili Mužek, Dušan Hedl, Rajko Muršič, Katarina Visočnik in Jasna Božič, obilno poplavo besed je v intervjuju prispeval Andrej Fištrovec, v fanzinu pa je mogoče prebrati še nekaj anket, pesem in strip.

Za predjed vam lahko ponudimo nekaj svežih ocvirkov iz **Agonije Gustava**.

Rajko

Konec osemdesetih let imamo na glasbenem področju zanimivo situacijo: v glasbeni (rockovski) zgodovini so namreč konci desetletij vedno prinesli neke vrste revolucije v mladokulturnih gibanjih, najsi gre za politična, modna ali za glasbena gibanja, oziroma prepletanje vseh (kar je tudi značilnost mladinskih „revolucij“, saj lahko trdim, da je eno povzročilo drugo (kreganje o kurti in o jajcih je na tem mestu popolnoma odveč).

Osemdeseta leta pa prinašajo obnavljanje starih žanrov in njihovo spravljanje v nov kontekst, v novo formo, ki sama v sebi že poskuša zakrivati staro vsebino ali z drugimi besedami forma sama diktira vsebino. V politiki so to v sedemdesetih letih dokaj zamrla gibanja (ekološka, pacifistična ...), v modi smo v desetih letih obnovili celo stoletje, v glasbi pa prihaja do ponovnega obujanja starih glasbenih tokov, in če so **The Smiths** pomenili revival zgodnjih šestdesetih let ali še prej **Stray Cats** in podobni revival petdesetih let, celotna nova psihodelična smer revival druge polovice šestdesetih let, novi metalci revival začetka sedemdesetih let, lahko sedaj

že, dva ključna izdelka v samostojni karieri **Iggy Popa**.

Nato se je Iggy na zelo dobrem albumu **Party** (1981) odrekel sodelovanju z **Bowijem** in si delil delo s klaviaturistom Robertom Kralom, ki se ga spominimo po sodelovanju z mnogimi ameriški novoročkovskimi skupinami, najbolj s **Patty Smith**. Po tem izdelku je **Iggy Pop** izginil s prizorišča in se posvetil predvsem pripravljanju zasluznega denarja, finančne luknje pa je po svoji izjavi zapolnjeval s tantiemi, ki jih je prejemal od drugih glasbenikov, ki so snemali in izvajali njegove pesmi. Tukaj je zopet prednjačil David Bowie, ki je na vsako ploščo uvrstil en komad **Iggy Popa**, skladba **Pasanger** pa je našla svoje mesto na plošči *Through the looking glass* skupine **Siouxsie and the Banshees**. Mogoče sta najbolj znani **China Girl** in **Tonight**, **David Bowie** sicer tudi ogromno dolguje **Iggy Popu** v samem načinu petja, za katerega je priznal, da je neposredno pod njegovim vplivom.

Tako se je **Iggy Pop** znova vrnil med nas v drugi polovici osemdesetih let v produkciji saj-že-veste-koga z albumom **Blah-Blah-Blah**.

Iggy Pop — večni instinct

rečemo, da smo s hard corom in speed ter trash metalom obudili punk obdobje konca sedemdesetih let. Seveda je ostala le vsebina, oblika pa le delno, saj so osemdeseta leta prinesla predvsem ogromen tehnološki skok, ki pomeni mnogo boljše produkcijo, v sami glasbi pa je to pomenilo uveljavljanje načela hitreje, više, močnejše.

V tem kontekstu lahko poslušamo tudi zadnji izdelek **Iggy Popa** — **Instinct**. **Iggy Pop** je bil ena največjih referenc (s svojim bandom **The Stooges**) začetnim punk impulzom, ki ga je tako potegnili na samo površino glasbenega bussinessa. Čeprav je že koncem šestdesetih let izdal z zgoraj omenjenim bandom več odličnih in antologijskih plošč (spominimo se samo npr. **Raw Power**), je nato kot malo znan pevec odstopil z glasbene scene, dokler ga ni v sredini sedemdesetih let preko **Lou Reeda** odkril takrat že megastar **David Bowie** in mu pomagal postaviti se na lastne noge. Kraj srečanja in večletne inspiracije zgoraj omenjen trojice je bil Berlin: **Lou Reed** je izdal istoimenski album, **David Bowie** je začel s svojo trilogijo **Heroes**, **Low** in **Lodger**, **Iggy Pop** pa se je poslavil z genialnim **The Idiot**, ki na ovitku na samosvoj način dobesedno na iggypopovski način parodira album **Heroes** (likovna antiteza **The Idiot**). **Bowie** je produciral **The Idiot** in **Lust for li-**

V time-outu so samo krožile legende o Iggyjevih koncertnih norostih, od kreganja s publiko in pljuvanja na njo do avtodestrukcije, v kateri je Sidi Vicious pravi ciciban. **Iggy Pop** ni nikoli pozabil samorezanja in puščanja krvi ter valjanja po steklu, ki ga je nato deloma pojedel. V takem ozračju se je odpravil na turnejo po Združenih državah in leta 1988 posnel novo ploščo, revival (vsebinski) svojega delovanja z **The Stooges** (zaradi česar ima ta zapis takšen uvod), album **Instinct**. Produciral jo je znan newyorški čarovnik **Bill Laswell**, ki je poleg lastnih projektov in dela pri skupini **Material**, producent ogromno trdih novih funk skupin, od katerih lahko omenim **Grace Jones**, in producent plošče **The Album** skupine **Public Image Ltd.**, ki ima z **Instinct** mnogo skupnega; mislim predvsem na zelo trdo in v bistvu enostavno (primarno) ritmično podlago, kar je tudi karakteristika laswellovske produkcije. Sama plošča nas ob prvem srečanju preseneti. **Iggy Pop** uporablja klasično rock zasedbo z dvema kitarama, basom in bobni, rudimentarno in čisto rockersko. Njegov vokal je tisti, ki določa tempo. **Iggy** zna dinamiko svojega glasu neverjetno spreminjati, dobesedno igra se z nizkimi registri, čeprav mu tudi bolj agresivni toni nepogrešljivo ležijo. Že na ovitku nam nakaže kokeriranje s hard rockom, vendar

uporabljam ta izraz dobesedno. Zopet ima dolgo firzuro in še po barvano povrhu, kot pred dvajsetimi leti. V designu pa izrazito kokerira s (hard rock) kičem, kar mu ob poznavanju njegovega ustvarjanja sploh ne moremo zameriti. Njegovi ovitki so vedno prinašali parodiranje določenega trenda, albuma ali osebe, glasbena vsebina pa je bila zelo resna in dosledno zastavljena. **Instinct** je neverjetno izenačena plošča: od produkcije in izvedbe, do same vsebine. V besedilih zajema ponovno žensko, ki mu pomeni nekaj fatalnega, odločilnega, vendar ne nezamenljivega, popotovanja in droge. Vsemu skupaj pa daje na koncu ironično in sarkastično vsebino z narcisodnimi začimbami. Glasba pa melje, vendar ne na banalen butnglavski način, ampak drugače. Neverjetno čvrst in uigran band pride stoprocentno do izraza na koncertih in šele ob tem postanemo pravi fan **Iggy Popa**. Videl in slišal sem ga na začetku septembra v Atenah. Poldrugo uro vsa petorica na čelu z **Iggyjem** nori na odru. **Iggy** pa je kot priključen na 220V, skače, se valja po tleh, se meče v publiko, ki ga skoraj raztrga, ma-

sturbira, preklinja, izživa ... , kar ima za posledico to, da ga po končanem koncertu dobesedno odnesejo z odra. Najbolj pa preseneča njegov glas: ko bi že vsi drugi pevci hlipali ob takem tempu, izgubljali tonaliteto, **Iggy Pop** po polurnem kričanju popolnoma brez truda umiri in spusti svoj glas baritonsko območje in kristalno čisto zapoje **High On You**. Vsi punk, hard core, hard rock in razni speed ter trash kričali tako zgledajo le kot neogljeni dojenčki, ki še vedno živijo od materinega mleka. Po takem dogodku na njegovo delo gledamo drugače. Lahko se zgodi, da nam **Instinct** deluje malce izpraznjeno na nekaterih mestih, vendar mu tega ne moremo zameriti, saj stroj za mletje v človeški osebi melje z nekaj pavzami že več kot dvajset let in vedno mu je bil primaren kompleten izdelek in celotna skupina, ne pa njegov ego, ki je več kot izraziti. Tudi na tej plošči nas ni pustil na cedilu in če je bil **Elvis** kralj, je po njegovi smrti kralj **Iggy Pop**, največji norec rock glasbe, ki je z albumom **Instinct** pokazal, kako se naredi odličen elementaren rockovski izdelek z vsemi klasičnimi prepo-trebni rockovskimi relikvijami brez nepotrebnega banaliziranja ali nategovanja: in vse to se dogaja na koncu osemdesetih let.

PEC

Sek/stroy glasba

KAJ?

S-glasba je zvočno upredmetenje razvojne spirale kometnega duha.

S-glasba vznika iz osrčij vsakršnih realnosti.

Skozi S-glasbo se zvočno zgodi totalni človek.

S-glasba je koncentrat butajoče krvi.

S-glasba je želja, ki sporoča s pohoda v neznano.

S-glasba ni glasba.

KDO?

Truplo ne oddaja nobenih vibracij.

S-glasbo premorejo pritisnjenci.

Med S-glasbo in njenimi tvorci ni razlike.

Izvajalci S-glasbe so hkrati njeni najodličnejši naslovniki.

ZAKAJ?

Zvočna forma je akcija — S-glasba spreminja.

Tvorci S-glasbe uveljavljajo globoko svoje.

S-glasba je glasba za nezavedne množice.

S-glasba nima izven sebe nikakršnega smisla.

KAM?

S-glasba zahteva v vsem celoto.

S-glasba je bolj resnična!

S-glasba temelji na nepozabi.

S-glasba je pristojna samo zase.

V S-glasbi ni ničesar drugega.

S-glasba se do vladajoče vede brezobzirno.

S-glasba je zmeraj na drugi strani.

S-glasba poslušalce dopušča.

S-glasba je vselej na robu uničenja.

Moč S-glasbe izvira iz njene trajne poraženosti.

KAKO?

Razsežnosti govornice S-glasbe so odprte.

Metode S-glasbe so enake metodam poljubnih realnosti.

S-glasba gospoduje nad svojim stilom.

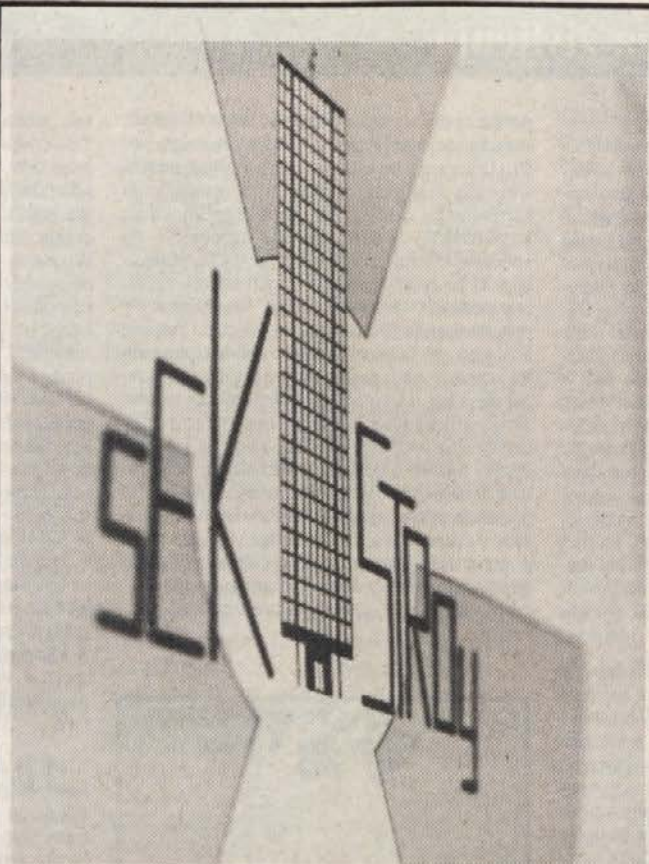
Forma S-glasbe omogoča.

Iz produkcije S-glasbe je sfera njene reprodukcije zakonito izključena.

Enostavno, izvirno, močno!

S-glasba beži pred podobnostjo sebi.

S-glasba pove v krajšem času.

Pod skalpelom

Rapeman- Budd

Mini LP zasedbe **rapeman** je prvi vinilni kus, ki ga je prispeval **Steve Albini** po razpadu skupine **Big Black**, katere vodja je bil. Po dveh odličnih albumih *Atomize in Songs About Fucking* je Steve spoznal, da mora spremeniti okolje, če noče pasti v mlinsko kolo množične produkcije in če kani ohraniti zvočno eksplozivnost in hrupno brezkompromisnost **Big Black**.

Po odhodu iz **Big Black** se je združil z dvema članoma zasedbe **Scratch Acid** in osnoval nov trio (kitara, bas, bobni), ki ga je poimenoval **Rapeman**.

Začuda mu je zares uspelo ohraniti vse elemente zvočne radikalnosti, artikulirane znotraj premišljeno izvedenih rock komadov, v katerih imajo vsi trije instrumenti povsem enakovredno mesto, obenem pa identiteta celotnega zvoka skupine (čeprav seveda nesramno spominja na stare **Big Black**) v nobenem trenutku ni vprašljiva.

Kakšnemu brezglavemu ritmičnemu drvenju se **Rapeman** vztrajno izogiba, čeprav jim ostrin nikdar ne zmanjka — nasprotno: igranje bobnarja je neprestano podkrepjeno z ritmi, precej kompleksnejšimi od klasičnega dvatriti-friti dolgočasnega ropotanja, ki doseganja prav zavidljive učinke predvsem v napetosti znotraj posameznih komadov. Njihova odlika je poleg tega še precejšnje obvladovanje glasbene dinamike ni zvočne napetosti, predvsem z zelo glasno kitaro.

Plotča **Budd** je bila posneta junija letos v živo, tako da prinaša točno tisto, kar lahko od njih pričakujemo na koncertu, ki se ima priležiti 3. novembra v Ljubljani.

To pa še ni vse! Pravi mini festival ameriškega rocka bosta dopolnili tudi skupini **Dinosaur J.R.** in **Davag Republic**.

Vidimo se torej!

Rajko

DOST
MACKA B
Kendell SMITH
ROBOTIKS
MAMO!

„Dost mamo!“, smo ugotovili dan po aretaciji Davida Tasiča na reggae večeru letošnje Druge godbe, ki se je začel v prav morem vzdušju dogodkov, katerih namen je bil inflacija strahu — dosegli pa so ravno nasprotno: inflacijo odločnosti, da ohranimo še tiste minimalne pravice in svoboščine, ki nam jih ni odpravila revolucionarna ujma.

Črnci so povsod po svetu v nezavidljivem položaju, saj morajo ječati pod pritiski rasiističnih izpadov bele rase, ali pa pod železnimi petami mladih režimov, ki so afriška ljudstva osvobodili kolonialnih vezi. Ta pritisk je povzročil izredno vitalne glasbene izpade tlačenih črncev, ki so v tem stoletju temeljito premagali evropsko glasbeno sterilnost. Reggae, ki se vrača h koreninam, je dandanes sicer zelo redek, zato pa nas je nastop **Macka B**-ja s spremljevalno skupino **Robotiks** tistega turobnega junjskega večera po dolgem času predramil iz otopenosti in nas v pravem trenutku cepil proti malodušju ter vlil novih moči.

... na mladinski sceni ni bilo avtoritete, ki bi v tem dogajanju videla možnost začetka tistega, kar bi se ob primernem 'partnershipu' lahko razvilo v realno, družbeno pomensko alternativo. Mladinska kulturna institucija MKC je bila slepa tudi pri izbiranju novega profesionalca na področju mladinske kulture, ki je bil izbran v času med pogonskim zamahom (v kreativnem smislu) postpunkovskega neurja.“

Dušan Hedl

„Moji občutki, ko sem bil nazadnje notri, so bili prav grozni, negativni. Frekvenca, ki jo je Gustav oddajal, je bila grozna. Prav smrdelo je po pretepu.“

Reza

„Za neuspešno delovanje Šilaha so krivi posamezniki, ki so si na račun drugih želeli ustvariti kariero na glasbeni sceni.“

Vili Musek

„Ker se v mestu nič ne dogaja, kar bi bilo zanimivega za mlade ljudi, ki spremljajo sodobno (tako imenovano) popularno glasbo in ker je Gustav naenkrat postal preveč uspešno in atraktivno novorockovsko dete, je dobivalo tudi strice iz starorockovskih, jazzovskih (kar ni nič slabega) in klošarskih okoliš. Večina jih je res prišla, ker drugam nima iti kam.“

Bojan Tomažič

Represija oblasti in odrinjenosti iz vsakodnevnega življenja je za črnce v Angliji bivalna okoliščina. **Macka B** in **Kendell Smith** sta doživljanje pokončnega odpora brezpravnih črncev brez težav prenesla v naš (kulturni) prostor, tako da smo prvič začutili, kakšno težo imajo uporniška reggae besedila v resnici.

Zelo kvalitetni živi posnetki (za mešalno mizo je čaral **Mad Professor**, snemali pa so tehniko z radija **Student**) so dokument nekega trenutka, ki naj ostane le kot opomin, da je to točka, preko katere represivna oblast ne sme nikdar več. Poletno zatijje (glasbene produkcije) je to pomembno kaseto potisnilo v pozabo, tako da velja opozoriti nanjo tudi po nekaj mesecih — zadeva namreč še ni končana.

We don't need police arrests! **Macka B**

Rajko

Aspekti zasebnega življenja

Niansiranje labilnega ravnotežja med zasebnim in javnim, projicirano predvsem na področje antagonizmov med individualnim in kolektivnim, je vodilna tema najboljše jugoslovanske *mail-art* razstave *Privatno življenje* — *Private Life*. Iniciral jo je novosadski mailartist **Andrej tišma**, ki je leta 1984 (Orwelovo leto) preko ustaljene komunikacijske mreže razposlal vabila z razpisano temo in nato dve leti zbiral in urejal reakcije. Razstava prispelih odzivov je od leta 1986 prepotovala že večino jugoslovanskih središč ter končno prispela tudi v Maribor, kjer je na ogled v dveh razstaviščih, v *Razstavnem salonu Tehniške fakultete* in v *Galeriji '88*. Zaradi obilice gradiva ni bila skorajda nikjer prezentirana v celoti in tudi v teh dveh razstaviščih je na ogled le nekaj več kot polovica eksponatov, kar pa ne zmanjšuje njene informativne vrednosti, saj je kljub temu na njej moč razbrati v poglavitnih obrisih splošne tendence *mail-arta* kot vso specifično te, na provokativno zastavljenem pozivu temelječe priveditve.

Razen v specializiranih periodičnih izdajah je sam pojem *mail-arta* težko zaslediti v splošnih enciklopedijah, leksikonih in slovarjih pa tudi v tovrstnih umetnostnih izdajah je to geslo, kadar sploh je, sila skopo obravnavano. Poleg tega je v naši (slovenski) umetnostni praksi *mail-art* izrinjen povsem v sivino marginalnosti dogajanja in kot logična konsekvence se pojavlja vrsta nesporazumov že pri slovenjenju in seveda nato tudi pri uporabi tega termina. *Poštna umetnost* — najpogostejše uporabljani in do določene mere tudi ustrezno oblikovan prevod — ne zajema vseh potrebnih označevalnih konotacij ter se zato čisto dopolnjuje s podrazlagalnimi prenosi pomenov (pisemska umetnost, umetnost po pošti ali s pošto) nobeden od njih pa, vsaj dokler ta vrsta ne postane živa veja v določenem kulturnem okolju, ne more naznačiti pomenskega bistva *mail-arta* kot pojma in kot dejavnosti. Njegova konstitutivna determinanta je namreč zajeta primarno v dejstvu in načinu medsebojne umetniške komunikacije, kjer ima pošta s svojimi transmissijskimi elementi in regulativo zgolj nebitven, samo zunanje določujoč delež, ki le pogojno soodloča formo, nikakor pa ne tudi vsebina korespondence med posameznimi ustvarjalci in umetniškimi skupinami. Komunikacija je torej primarna komponenta te vrste umetnosti, sistem pošte pa le tehnično sredstvo za distribucijo, izmenjavo in interakcijo idej in materializirane ustvarjalne energije. Resda je v zgodovini *mail-arta* (za seboj ima dobra tri desetletja bolj ali manj kontinuiranega razvoja) predvsem njegove zgodnejše faze zaznamovalo nemalokrat destruktivno eksperimentiranje s samim institutom in tradicionalnimi pravili pošte, vendar so jih v kratkem času mailartisti povsem opustili (nekaj zapoznelih produktov takšnega pristopa je sicer še zmeraj videti tudi med tokrat razstavljenim gradivom), sprejeli poštne normative in jih skušajo danes le maksimalno izkoristiti za dosego svojih ciljev in distribucijo svojih izdelkov.

Nobena *mail-art* umetnina ne obstaja kot taka že sama po sebi, že s procesom materializacije ideje, temveč to postane šele v procesu korespondence, kot konstitutivnega sestavnega dela ustvarjalnega procesa. Prav tako je to tudi tehnično nadvse neenoten pojem; sporočila so lahko klasično korespondenčni predmeti (slike, risbe, fotografije, tridimenzionalne umetnine),

nosilci zvoka, video kasete, literarni teksti, skratka vse, kar je moč poslati in prejeti po pošti. Dimenzije omejujejo samo poštna pravila sprejema pošiljke, znotraj tako opredeljenih formatov pa obstaja niz najrazličnejših stilnih karakteristik, katerih estetske opredelitve pa vendarle zmeraj prekrije projekcija komunikacije, ki ni zgolj formalen, umetniški subordiniran dodatek, temveč smiselna determinanta v procesu kontaktiranja med ustvarjalci. Tega ne moremo več istovetiti samo z enodisciplinarnimi umetnostnimi izdelki, saj te pošiljke v pretežni meri kot intermedijski konglomerati sintetizirajo afirmativna bistva in domete najrazličnejših umetnostnih vrst. Ne glede na medmedijsko naravo takšnega umetniškega dela, ki izhaja najpogostejše iz združevanja likovnih in literarnih prvin, njegovih kvalitativnih potencialov ne določa estetika ali druge vizualne komponente končnega produkta, pač pa primarno temelji v miselnosti pobudi in vzpostavljanju kontaktov med pošiljateljem in prejemnikom sporočila.

Vsaka razstava *mail-arta* — torej materialnih ostankov oblikovanega komunikacijskega procesa — pravzaprav razgrinja le sekundarno, posledično plat, katere primarna energija se je razblinila s prejemom in odpiranjem pošiljke, zato na njih ni ne selekcioniranja ne žiriranja prispevkov. Ne morda zato, ker bi bila vsa dela enako kvalitetna, temveč ker bi bil po definiciji mailartistične kreativne komunikacije vsak tak poseg mogoče le post festum, šele po prejetju, kar bi mu nujno odbilo vso kritično selektivnost ost. Kljub temu znotraj sistema obstaja interna kategorizacija, ki pa je povsem subjektivno naravnana in zanjo ne obstajajo čvrsto določena merila ne norme postopka, saj jo lahko opravi samo prejemnik posamezne pošiljke. Vsak, tudi po objektivnih merilih najslabši prispevek je zmeraj uvrščen na razstavo, toda avtor neadekvatnih in nekalitativnih prispevkov se z njih sam izključi iz sistema, saj preprosto ne prejme odgovora, s čemer se pretrga komunikacijska

vez, edina kohezivna sila v celotnem sistemu. Tako odpade tudi valorizacijski (v duhu *mail-arta*) opis prispevkov, ker bi bil mogoče le po sekundarnih merilih, ki ne izhajajo iz mailartističnega sistema, ampak iz avtonomnega področja tistih vrst umetnosti, ki so služile kot osnova za artikulacijo sporočil. So pa ta merila edina objektivna podlaga za ustvarjanje globalne podobe o sistemu kreativne poštne komunikacije ter o naravi in aдекватnosti v njem fluktuirajočih idej. Pri *Zasebnem življenju* lahko po tej kategorizacijski shemi povzamemo, da je ob tako vsebinsko kot tehnično nekaj izjemnih prispevkih (predvsem Korejca **Kum Nam Baik**, nekaterih Američanov, Japoncev in Italijanov) večino razstavljenega materiala na dokaj solidni izvedbeni ravni, ki jo pa žal na več mestih kazijo nekateri, že povsem diletantski izdelki. Glavnina te „tretje lige“ je pri izboru ostala v depojih, zaradi fiksne razporeditve eksponatov na kartonih enakega formata, pri čemer je bil osnovni kriterij razsežnost posameznega prispevka, pa se nekaterim le ni bilo moč izogniti. A kakorkoli že, tudi njihova raznovrstnost prispeva k večji informativnosti razstave in daje popolnejši pregled aktualnih mailartističnih tokov.

Ob že omenjeni stilni in kvalitativni neenotnosti, ki pa se vendarle v določeni distanci navezuje na trenutno veljavne likovne in literarne trende, se je v sistemu *mail-arta* predvsem uveljavila tehnika kolažiranja najraznovrstnejših materialov, kar velja tudi za dobro polovico vseh prispevkov na tej razstavi. Na njih nahajamo, pač zaradi razpisane teme, vse drobne predmete, ki se navezujejo na individualno zasebnost (lasje, nohti, deli oblačil...), izrezke iz revialnega tiska, dele fotografij in predvsem fotokopije, ki so si kot posebna likovna tehnika izborile legitimnost najprej prav v sistemu *mail-arta*. In tudi umetnostna geografija, ki jo očrtuje ta razstava, popolnoma ustreza dejanskemu razmerju moči in razprostranjenosti; največ prispevkov je iz ZDA (od koder pravzaprav kot kontinuirana dejavnost sploh izvira) in še nekaterih zahodnih razvitih držav (Japonska, Francija, ZRN). Posebno skupino tvorijo latinskoameriški prispevki, kjer je zaradi represivnosti diktatorskih režimov *mail-art* postal ena zadnjih necenzuriranih možnosti umetniškega ustvarjanja in kontaktiranja s tujino, kljub bistveno manjši razširjenosti pa privzema podobno vlogo tudi v državah vzhodnega bloka. Medtem ko se večina zahodnih umetnikov vrtili okrog retoričnega vprašanja „Kaj je zasebno?“, obredov intimne vsakdanosti in pornografije, tod prevladuje resignacija v stilu „Mog privatnog života nema, nema, nema...“, edini predstavnik Sovjetske zveze pa preprosto zapiše „Pri nas ni individualnega življenja, pri nas je samo kolektivno življenje!“

Mitja Visočnik

Stanko Majcen

(Ob 100-letnici rojstva)

Stanko Majcen, rojen pred 100 leti, je še vedno tabu. Čeprav je Mladinska knjiga letos v zbirki Kondor izdala 3 njegove drame: *Kasija*, *Prekop* in *Revolucija* z odlično študijo Gorana Schmidta. Knjigo vsekakor priporočam vsem, ki jim ni vseeno, da je „nova revolucijska oblast“ nekatere osebe brisale z narodovega obličja.

Stanko Majcen po vojni sicer ni bil likvidiran, kot nad desetisoč drugih Slovencev, vendar pa je živel tako, kot da ne živi. Živel je do leta 1970 — v tej deželi — „med nami“ — vendar so ga „novodobni“ oblastniki spremenili, kot vrsto drugih, v popolno nič. Za njihovo obzorje seveda. Majcen je samo eden izmed . . . , ki mu je „nova“ oziroma „ljudska“ oblast poklonila životarjenje v svoji kletki. Z deložacijo ter popolno ekskomunikacijo ga je pahnila v *živi nič*.

Vendar pa je Stanko Majcen kljub vsemu živel, in, preživel.

Majcen je „živ“ pričevalec stanja, ko neka oblast nekoga popolnoma izobči, ga uniči/izniči pri živem telesu — to so namreč komunisti z Majcnom naredili! — vendar pa je njegovo delo *preživel*.

Po zaslugi pogumne Marje Boršnik je pri Založbi Obzorja izšlo leta 1976 *Izbrano delo* v dveh knjigah. Kljub triletni zakasnitvi, ker je „nova oblast“ odkrila, da je Majcen objavljaj pri naši politični emigraciji v Buenos Airesu.

Marsikdo se še danes čudi, če nas Zahod daje za „železno zaveso“. Temu se ni čuditi, saj je to dejstvo. Nemožnost objavljanja svojih tekstov celi vrsti ljudi in totalna prepoved publikacij slovenske politične emigracije 43 let po konstrukciji le-te, sta boleča pričevalca bede naše oblasti oziroma njene ideologije, ki se boji pisane besede. Majcen je lahko nekaj svojih del objavil le v daljnem Buenos Airesu pa še to z velikimi

težavami. Ti teksti nam še vedno niso dovoljeni!

Majcnova drama *Revolucija*, ki je bila napisana takoj po vojni, je ležala v predalu vse do letošnjega leta. V njej Majcen govori o „ljudski volji“, ki iz neke kletne drvarnice „spreminja svet, tako da pošilja po mestu odposlance smrti — revolucijske likvidatorje. *Revolucija* je pripoved o bratomorni vojni na Slovenskem, predvsem pa prikaz, kako je partizanska/komunistična logika ustvarjala „sovražnike“ revolucije ter njihove glave spreminjala v bele lobanje. Majcnova *Revolucija* govori tudi o poskusih pomirjanj likvidatorskih strasti, ki pa so zaradi revolucijskih zamašenih ušes usojena na uničenje. „Nova oblast“ ni bila dosegljiva brez pobijanj vseh, ki ji niso bili vdani.

Revolucija je končno letos le izšla.

Stanko Majcen je bil v stari Jugoslaviji ter med vojno kar visoko pri vrhu oblasti, saj je bil v letih 1935 in 1941 podban pri Natlačenu oziroma najvišji upravnik Dravske banovine in nazadnje Rupnikov pomočnik, dokler ga Nemci 1. 1. 1945 niso upokojili, nato pa „ljudska oblast“ še enkrat in zato temeljiteje.

Na Majcnovem pogrebu pri Mariji Snežni v Slovenskih goricah poleg vdove in domačega župnika ter nekaterih cerkvenih dostojanstvenikov (govoril je dr. Stanko Janežič, literat in stolni vikar v Mariboru) skoraj ni bilo pogrebcev. Domačini niso niti vedeli, komu zvoni.

Sina so mu komunisti likvidirali leta 1945 ob drugih tisočih domobrancev v Kočevskem Rogu.

Stanko Majcen je tako pokopan pri Mariji Snežni v Slovenskih goricah, v kraju, kjer je živel svojo mladost ter blizu „domačije“, ki jo je „nova oblast“ „nacionalizirala“ ter s „potrebo časa“ posekala gozd, preorala vinograd in posadila koruzo, v hišo pa naselila bivšega viničarja. Po vojni zato Majcen Marje Snežne ni hotel obiskovati. Po vsem tem ni čudno, da je Drago Jančar svojim čudovitim novelam podaril naslov

Smrt pri Mariji Snežni.

Po Majcnovi smrti leta 1970 je hotelo slavistično društvo v Mariboru na Majcnovi rojstni hiši postaviti spominsko ploščo. Napis naj bi se glasil:

„V tej hiši je preživel svojo mladost in starost vse do smrti dr. Stanko Majcen, pravnik in književnik. (1988—1970).“

Aktiv komunistov mariborskih kulturnih delavcev je ostro reagiral in izjavil, da „ni mogoče v sedanjem političnem trenutku podeljevati javnih priznanj ljudem, ki so bili vseskozi nasprotniki današnje družbene stvarnosti“.

Obširnejši komentar je izšel v Katedri (1973/74): priznано mu je bilo, da je, „čeprav nekoliko religiozno usmerjen (. . .) temveč se je nahajal ves čas izrazito na nasprotni strani barikad“, objavljaj pa je tudi v emigrantskih političnih glasilih. Zato kljub temu, da je umetnik, „pisatelju dr. Stanko Majcnu spomenika ne bomo postavljali (. . .)“. Javnega priznanja si zato v naši socialistični družbi preprosto ne zasluži.

Kot vidimo, je takratna Katedra veren pričevalec temačnih 70-ih. Majcnu je očitala „blazne“ napake, ki seveda „niso mogle biti v skladu s socializmom“.

Štiri leta poprej je za Katedro Majcen izjavil: „Občinstvo mi je postalo nepotrebno. Odločilna je bila zavest, da sem imel nekaj povedati in da sem to dobro povedal.“

Na predlog Andreja Brvarja so se letos končno le oddolžili, vsaj posthumno in simbolično, slovenskemu pesniku, pripovedniku, dramatik in publicistu Stanku Majcnu, ter mu na hiši, v kateri je živel, v Poljančevi 7 (pod Kalvarijo) v Mariboru odkrili spominsko ploščo.

Stanko Majcen je pomemben del slovenskega naroda, zato mi ga zaradi nekih svojih interesov noben več ne bo odtujal.

V Ljubljani, 17. oktobra 1988.

IVO ŽAJDELA

Opravičilo bralcem!

Opravičujemo se vam, ker je prišlo do neljube napake — zamenjave nekaterih vprašanj in odgovorov v intervjuju z Mojmirjem Ocvirkom. Upamo, da ste kljub temu sporočilo razgovora razumeli!

Uredništvo

rektor dr. Alojz Križman

Universitas — eppur si muove!

„In vendar se (zemlja) giblje“, so besede, ki jih je baje izrekel Galilei pred inkvizicijskim sodiščem, ko so ga prisilili, da se je odpovedal nauku, da se zemlja suče okrog sonca. V vseh 900 letih obstoja univerze, se je vedno znova dokazovala osnovna ideja univerze: širiti znanje, spoznanja kritično vrednotiti in na tej osnovi graditi smernice za prihodnost. Univerza je vedno bila simbol akademske prostosti, svobodnega prostora učenja in razmišljanja, mesto različnosti idej in mnenj in ji nikoli ni bilo potrebno biti podložni niti dvoru niti državi. Akademska svoboda duha je ostala simbol in družbe so na osnovi tega duha iz tradicije prehajale v prihodnost. Univerza v Mariboru se ne more hvaliti s starostjo in tradicijo. Ohraniti pa moramo spoštljivost duha univerze.

Na vprašanja o izobraževanju in znanju se dajejo zelo različni odgovori, pogosto si predlogi med seboj povsem nasprotujejo. Vloga znanja in s tem izobraževanja se ob prehodu iz industrijske družbe v postindustrijsko družbo spreminja tako radikalno kot se morda ni v nobenem prejšnjih zgodovinskih obdobjih. Tako velikih korakov pedagogi do sedaj niso bili vajeni in se še vedno pretežno zatekajo h konvencionalnim rešitvam, večina ostaja pri starih kvalitetah, ki jih pogosto želijo le številčno povečati. Futurologi in z njimi sociologi, ekonomisti, naravoslovci, tehniki in drugi, so v svojih napovedih bolj drzni ter brez predsodkov zahtevajo kvalitetne spremembe v izobraževanju. Znanstveni razvoj prinaša univerzi nove naloge in nove možnosti kot npr.:

— računalniško podprto poučevanje, raziskovanje, učenje in poslovanje,

- interdisciplinarni smeri študija in raziskovanja,
- pouk na daljavo (teleuniverza),
- študijsko in raziskovalno intenzivnejši podiplomski študij.

Slovenci smo majhen narod in takšen narod si lahko v prihodnosti ohrani svoj obstoj le z vrhunskimi dosežki, ki pa lahko nastajajo le v duhovni atmosferi, ki podpira ustvarjalne zmožnosti in kritično fantazijo. Na univerzi smo dolžni skrbeti za družbo prihodnosti, kjer emocije sicer ne bi smele nadomestiti argumentov, vendar bi do neke mere kljub vsemu morale ostati žive. Z zahtevo po avtonomiji univerze ne pojmujejo segmentacije oz. izolacije, temveč prav integracijo v celotni družbeni sistem. To pa je mogoče le tako, da se poveča vpliv univerze na politični sistem in zmanjša vpliv političnega sistema na univerzo. Univerzo želimo postaviti na naslednje temelje:

— Vrhunska znanost in znanstveno-raziskovalno delo sta osnova študijskega procesa.

— Kakovost dosežkov znanstveno-raziskovalnega dela ter kvaliteta diplomantov sta osnova ugleda in vrednotenja univerze.

— Univerza mora biti vzpodbujevalec gospodarskega, socialnega in kulturnega družbenega razvoja in eden nosilcev odgovornosti za ta razvoj.

— Razmerje družbe — univerza mora biti vzpostavljeno tako, da zagotovi ustvarjalno samostojnost univerze.

— Univerza, univerzitetni profesorji in študenti morajo postati subjekti v vseh sferah odločanja o univerzi, na univerzi in zunaj nje.

— Univerzo smatramo kot multidisciplinaren, raziskovalni in izobraževalni sistem razvoja znanja v nacionalnem pomenu, s strokovno avtoriteto in potrebno avtonomijo.

— Univerzi zagotoviti relativno stalna in znana pravila dela ter odpraviti določila, ki univerzi jemljejo njeno specifično vlogo.

— Zagotoviti večjo jemteto univerze.

Ob teh izhodiščih tečejo naslednje naloge:

— Usmerjanje študijskega procesa v večjo stopnjo individualnega študija ter vzpodbujanje večje ustvarjalnosti študentov.

— Posodobitev ter večja stopnja racionalnosti podiplomskega študija, ki bi se naj ob vse večjih zahtevah po interdisciplinarnosti ter zaradi izahtevne kvalitete organiziral na univerzitetni ravni.

— Razvoj lastnega univerzitetnega informacijskega sistema ter povezava tega sistema z jugoslovanskimi in svetovnimi centri.

— Oblikovanje slovenskega in jugoslovanskega centra znanstvenih in tehnoloških informacij.

— Dokončanje izgradnje nove sodobne univerzitetne knjižnice kot informacijskega središča nacionalnega pomena ter temelja nadaljnje kvalitativne rasti naše univerze.

— Priprava sedanjih višješolskih programov študija agronomije in prava do tiste kvalitetne stopnje, ki bo zagotavljala prehod na visokošolsko izobraževanje.

— Oblikovanje raziskovalnega centra za družboslovne in humanistične raziskave.

— Oblikovanje inovacijskega tehnološkega centra.

BORIS VUGRINEC

— Kvalitativna rast sodelovanja z univerzami v svetu (Graz, Budimpešta, Celovec, prostor Alpe-Jadran, Marburg, Bayreuth, Berlin, London, Riga, Łódź, Virginia, Amherst, Guangxi) in zagotovitev možnosti stipendiranja podiplomskega študija.

— Izgradnja univerzitetne telovadnice.

— Izgradnja stanovanjskega stolpca za mlade raziskovalce.

— Oblikovanje skupne univerzitetne tiskarne.

— Nadaljnji prostorski razvoj Tehniške fakultete.

— Podpora oblikovanju študentskega radia MARŠ.

— Podpora kulturni, športni in publicistični dejavnosti študentov.

Prav gotovo bo marsikoga začudilo, da v naših prizadevanjih na prvem mestu navajamo težnjo k višji stopnji ustvarjalnosti študentov. Znanje, delo, trud in ustvarjalnost so nam sčasoma postali namreč tako tuji, da jih je potrebno ponovno poudariti kot najpomembnejše prvine mladega človeka.

Važno je poudariti predvsem objektivni značaj ustvarjalnega dela in neodvisno naravo resnice, ki izhajajo iz tega dela ter vloge človeka kot družbenega bitja, da v tej družbi deluje. Splošno veljavna etična načela naj veljajo za posameznika in družbo, ob tem pa je potrebno poudariti, da se ljudje razlikujejo med seboj po ciljih in sposobnostih. Večina načel, ki nam jamčijo civilizirano življenje, ima ta etični značaj. Kolegi, ne dovolimo, da nam nekdo reče kakšen zarod je to, nič trdnega, nič jasnega in določenega. Vse raztreseno in razbito. Ideje blodi po zraku, pa ni je roke, da bi segla po njih s krepko voljo. Nobene moralne pravice nimamo, da bi se smeli pomiriti s takšnim reševanjem problemov. Naj nas ne zasenčijo epistole obscurorum virorum (pisma mračnjakov). Svobodo miselne izpovedi si je potrebno izboriti v boju s samim seboj ter tudi v boju z družbo, ki resnice o sebi ne sliši vedno rada.